

รัฐศาสตร์พิจารณา ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปีที่ 8 ฉบับที่ 15 มกราคม - มิถุนายน 2564

Political Science Critique, Centre of Politics, Social and Area Studies,

Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University.

Vol. 8 No. 15 January - June 2021

ISSN : 2697-598X

ปีที่พิมพ์ : มิถุนายน 2564

Year : June 2021

© 2019 by Centre of Politics, Social and Area Studies, Faculty
of Political Science, Ramkhamhaeng University.

พิมพ์ที่ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา

วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา- มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2564.

1.วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา. I. ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา,
เจ้าของ. II. ชื่อเรื่อง.

ISSN 2697-598X

ii วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 8 ฉบับที่ 15

รัฐศาสตร์พิจารณา ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา คณะ
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นวารสารที่นำเสนอบทความวิชาการ จาก
คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาเกี่ยวกับสาขารัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์
ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
การเมืองการปกครอง และเอเชียศึกษาในกรอบอาณานิคมศึกษา (Area study)
วารสารรัฐศาสตร์พิจารณาใช้การกลั่นกรองบทความก่อนลงตีพิมพ์แบบผู้พิจารณาไม่ทราบ
ชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blind Peer Review) โดยแต่ละ
บทความต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน วารสารรัฐศาสตร์พิจารณาจัดพิมพ์
ปีละ 2 ฉบับ (ม.ค.-มิ.ย. และ ก.ค.-ธ.ค.)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่บทความวิชาการในสาขารัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่าง
ประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ การเมืองการปกครอง บริหารรัฐกิจ นโยบายสาธารณะ
2. เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ บุคลากรของมหาวิทยาลัย และผู้ทรงคุณวุฒิผลิต
ผลงานทางวิชาการเผยแพร่ต่อสาธารณชนในรูปแบบบทความทางวิชาการและบทพิจารณา
หนังสือ
3. เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของนักศึกษาระดับ
บัณฑิตศึกษา และนักวิจัย
4. เป็นเอกสารประกอบการเรียน การสอนในระดับอุดมศึกษา

ข้อความและบทความในวารสารฉบับนี้เป็นแนวความคิดของผู้เขียน การตีพิมพ์บทความซ้ำเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของคณะผู้จัดทำ บรรณาธิการ กองบรรณาธิการและมหาวิทยาลัยรามคำแหง

iv วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 8 ฉบับที่ 15

รัฐศาสตร์พิจารณา ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา
Political Science Critique, Centre of Politics, Social and
Area Studies,
ปีที่ 8 ฉบับที่ 15 (มกราคม - มิถุนายน 2564)
ISSN 2697-598X

เจ้าของ ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานต์ บุญยะกาญจน์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

บรรณาธิการประจำฉบับ

อาจารย์ ดร.ศกลรัตน์ จิระรุ่งเรืองวงศ์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กองบรรณาธิการ

ภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ภูมิณี

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ วันทะนะ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์วันชัย มีชาติ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณี สันติวิเศษ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี ทิพย์รัตน์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธิรักษา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ หวังสัจจะโชค

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิวา กมลเวช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์
อาจารย์ ดร.เอกลักษณ์ ไชยภูมิ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.จักรี ไชยพินิจ
อาจารย์ ดร.ธีระพล เจริญพันธุ์
อาจารย์ ดร.กิตติพิศ พุทธิวนิช
อาจารย์ปิยะภพ เอนกทวีกุล

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

ภายนอก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี ทิพย์รัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีวินท์ สุพุทธิกุล
พันตำรวจเอก ดร.วิวัฒน์ บุรณะ
ว่าที่พันตำรวจโท ดร.กิจชัยยะ สุรารักษ์

อาจารย์ ดร.นพพล อัครชาติ

อาจารย์ ดร.อภิรดี วงศ์ศิริ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กองบังคับการตรวจคนเข้าเมือง
กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวน
อาชญากรรมทางเทคโนโลยี
หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมชาธิราช
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

vi วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 8 ฉบับที่ 15

ภายใน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ บุญเหลือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ โชะเฮง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กานต์ บุญยะกาญจน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัต ลวงกูร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชฎานันท์ ศุภขลาชัย
อาจารย์ ดร.กฤติธี ศรีเกตุ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้จัดการ

นายกฤษฎา ดันดีไพศาลกิจ

ประจำคณะผู้จัดทำ

นางสาวธนาทิพย์ โชยศิริส

พิสูจน์อักษร

นางจรรวณ น้อยพิทักษ์

ออกแบบและจัดทำรูปเล่ม

นายกฤษฎา ดันดีไพศาลกิจ

พิมพ์ที่

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC>

Editorial

The early 2021 issue of the journal covers several dimensions in political science study, ranging from the field of politics and government to international relations and public administration. It also contains a selection of contemporary political issues which are being widely discussed. Thus, this journal would be beneficial for students who are interested in, or are currently studying and doing research in the field of political science.

The contents in this journal are presented and sorted into 4 sections according to their related topics. The first section contains the topics relating to the explanation of the phenomenon in international relations, which cover the topics about the definition of the term “national interest”. The second section contains the topics focusing on the interaction among the government sector, people sector, and private sector in order to explain the complication of the political context today. The topics discussed in this section are politics at the urban level and the police’s performance of duty. Lastly, the third section contains the issue of politics at the community level, which is a significant issue in democracy. The content in this section will cover the study regarding the

viii วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 8 ฉบับที่ 15

political economy and the integrated collaboration at the community level. The content in the final section is a selected topic in the political science field concerning the phenomenon in the creation of food regimes, which is a contemporary topic covering the power struggle between the government and the private at the interstate level.

Sakonrat Jirarungruangwong

บทบรรณาธิการ

ในวารสารฉบับต้นปี พ.ศ.2564 เป็นวารสารที่มีเนื้อหาครอบคลุมในมิติต่าง ๆ ของการศึกษาวิชารัฐศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นในสาขาของการเมืองการปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การบริหารรัฐกิจ และยังมีการคัดสรรประเด็นทาง การเมืองร่วมสมัยที่สังคมกำลังให้ความสนใจ จึงน่าจะเป็นประโยชน์กับนักศึกษาที่ใ้ ความสนใจ หรืออยู่ระหว่างการศึกาและทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิชารัฐศาสตร์ได้

สำหรับเนื้อหาในวารสารฉบับนี้มีวิธีการนำเสนอ และจัดกลุ่มตามประเด็นที่ เกี่ยวเนื่อง ออกเป็น 4 ส่วน ส่วนแรกจะเป็นประเด็นเกี่ยวกับการอธิบายปรากฏการณ์ ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยมีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการให้ ความหมายกับคำว่าผลประโยชน์แห่งชาติ ในส่วนที่สองจะเป็นประเด็นที่เน้นเรื่อง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน เพื่ออธิบายความซับซ้อน ของบริบททางการเมืองในปัจจุบัน โดยจะกล่าวถึงประเด็นการเมืองระดับนคร การทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สำหรับส่วนที่สามประเด็นเรื่องการเมืองระดับชุมชน ซึ่งมีความสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยเนื้อหาส่วนนี้เป็นการศึกษา เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบูรณาการความร่วมมือในระดับชุมชน เนื้อหา ในส่วนสุดท้ายจะเป็นประเด็นคัดสรรทางรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ในการสร้าง ระเบียบอาหาร ซึ่งเป็นประเด็นร่วมสมัยที่ครอบคลุมถึงการต่อสู้ทางอำนาจของรัฐและ เอกชนในระดับระหว่างรัฐ

ศกลรัตน์ จิรรุ่งเรืองวงศ์

x วารสารรัฐศาสตร์พิจาร

ปีที่ 8 ฉบับที่ 15

Table of Contents

	Page
Editorial	
National Interest and International Relations Theories Kittipos Phuttivanich	1
Proposal on the Theory of Urban Politics and Qualitative Research Todsapon Shinjorhor	26
Police Roles and Narcotics in Khlong Tan District, Bangkok Polpat Preecha	56
The Four Theoretical Frameworks for the Study of Political Economy Ploypinya Hanharutaiwan	69

Table of Contents

	Page
Integrated Collaboration in the Community Enterprise of Nong Ga Pattana Samakkee Agricultural Housewife Group in Pran Buri Subdistrict, Pran Buri District, Prachuap Khiri Khan Province Bunyarit Petchtae	96
Important Phenomenon of the Creation of Food Regimes from 2014 – 2019 Sunsai Wongsuwan	112
Guideline for Submission	141

xii วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 8 ฉบับที่ 15

สารบัญ

หน้า

บทบรรณาธิการ

ผลประโยชน์แห่งชาติกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

1

กิตติพงศ์ พุทธิวินิช

บททดลองเสนอทฤษฎีการเมืองนครกับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

26

ทศพล ชื่นจ่อหอ

บทบาทตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร

56

พลภัทร ปรีชา

สี่แนวทางทฤษฎี เพื่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง

69

พลอยพินญา หาญอุทัยวัลค์

การบูรณาการความร่วมมือทำวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

96

หนองกาพัฒนาสามัคคี ต.ปราณบุรี อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์

บุญฤทธิ์ เพชรแท้

สารบัญ

	หน้า
ปรากฏการณ์สำคัญของการสร้างระบอบอาหารปี พ.ศ. 2557- พ.ศ. 2562 สันทราย วงษ์สุวรรณ	112
แนวทางการพิจารณาและการส่งบทความ	141

National Interest and International Relations Theories^{**}

Kittipos Phuttivanich^{*}

Abstract

This article aims to present the definitions, origins, classification and theoretical dimensions of the concept of ‘national interest’. It begins with the clarification by trying to use the concept of national interest to explain every international event, ends up explain nothing. Then, the article will examine the root of the word ‘national interest’ and its development from the Renaissance era and Scientific Revolution. Next, it will describe the criteria for classifying patterns of national interests. Finally, the paper will examine the IR theories explaining the national interest in foreign policy process.

Keywords: National Interest, International Relations Theories, Foreign Policy Process

^{*} Lecturer, Department of International Relations, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University.

^{**} Received March 29, 2021; Revised May 24, 2021; Accepted June 30, 2021

ผลประโยชน์แห่งชาติกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ**

กิตติพิศ พุทธิวินิช*

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอเกี่ยวกับความหมาย ที่มา การแบ่งประเภท และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติ โดยจะเริ่มจากการชี้ให้เห็นว่าการใช้คำว่าผลประโยชน์แห่งชาติในการอธิบายทุกปรากฏการณ์ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นเท่ากับการไม่อธิบายอะไรเลย จากนั้นก็จะค้นหาจากรากศัพท์ของคำว่า “ผลประโยชน์แห่งชาติ” ว่ามีที่มาและเป็นผลพวงจากยุคฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและการปฏิวัติวิทยาศาสตร์อย่างไร ต่อมาก็จะพิจารณาประเภทของผลประโยชน์แห่งชาติว่าสามารถใช้ปัจจัยใดในการแบ่งได้บ้าง และสุดท้ายคือการหันกลับไปพิจารณาตัวบททฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ว่ามีการอธิบายเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติในกระบวนการนโยบายต่างประเทศอย่างไรบ้าง

คำสำคัญ: ผลประโยชน์แห่งชาติ, ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, กระบวนการนโยบายต่างประเทศ

* อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

** ได้รับบทความ 29 มีนาคม 2564; แก้ไขปรับปรุง 24 พฤษภาคม 2564; อนุมัติให้จัดพิมพ์

30 มิถุนายน 2564

บทนำ

ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) เป็นแนวคิดสำคัญในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และเป็นคำที่มีความแพร่หลายในทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก รัฐทุกรัฐล้วนแล้วแต่มีนโยบายต่างประเทศและตัดสินใจกระทำการต่าง ๆ บนพื้นฐานของการบรรลุซึ่งหรือรักษาไว้ซึ่ง “ผลประโยชน์แห่งชาติ” ในทางกลับกัน คำว่า “ผลประโยชน์แห่งชาติ” กลายเป็นคำที่ถูกใช้เพื่อสนับสนุนความชอบธรรมในการกระทำของรัฐใดรัฐหนึ่งได้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำนั้น ๆ จะถูกหรือไม่ก็ตาม ในแง่นี้ “ผลประโยชน์แห่งชาติ” จึงเป็นเหมือนคำตอบสุดท้ายของทุก ๆ การกระทำของตัวแสดงต่าง ๆ ในทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น การที่เกาหลีเหนือเลือกที่จะพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์เพราะอาวุธนิวเคลียร์เป็นผลประโยชน์แห่งชาติของเกาหลีเหนือ หรือการที่สหรัฐอเมริกาทำสงครามการค้ากับจีนเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม ในทางทฤษฎีแล้ว คำอธิบายที่สามารถใช้อธิบายได้ทุกอย่าง คำอธิบายนั้นอธิบายอะไรไม่ได้เลย ดังนั้น บทความนี้จะชี้ให้เห็นว่า การศึกษาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะช่วยอธิบายและขยายความคำว่าผลประโยชน์แห่งชาติในแต่ละกรณีได้อย่างไรบ้าง และจากจุดนี้ในฐานะผู้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จะสามารถวิเคราะห์ถึงเจตนาของแต่ละตัวแสดง รวมไปถึงคาดการณ์เครื่องมือต่าง ๆ ที่ตัวแสดงนั้น ๆ จะเลือกใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่อไปได้อย่างไร

ในส่วนแรกจะให้ผู้ศึกษาทำความเข้าใจกับความหมายของผลประโยชน์แห่งชาติที่มีการใช้กันทางทฤษฎี จากนั้นจะพิจารณาประเภทของผลประโยชน์แห่งชาติ เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์เกี่ยวกับประเภทของเครื่องมือต่าง ๆ ที่รัฐสามารถใช้ในการบรรลุหรือรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ สุดท้ายจะเป็น

การนำเอาคำอธิบายในเชิงทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสำนักต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการอธิบายผลประโยชน์แห่งชาติ

1. คำนิยามของผลประโยชน์แห่งชาติ

ในการศึกษาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นักทฤษฎีแต่ละคนยังมีการให้คำนิยามต่อคำว่า “ผลประโยชน์แห่งชาติ” ที่แตกต่างกัน เช่น Hans J. Morgenthau ผู้วางรากฐานทฤษฎีสายสังคมนิยมคลาสสิกคนสำคัญได้ให้ความหมายต่อผลประโยชน์แห่งชาติว่า “ความหมายของผลประโยชน์แห่งชาติ คือ ความอยู่รอดซึ่งหมายถึง การปกป้องหรือรักษาไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางกายภาพ การเมือง และวัฒนธรรมให้รอดพ้นจากการรุกรานโดยชาติอื่น ๆ” (Morgenthau, 1952, p. 973) Vernon Van Dyke เห็นว่า ผลประโยชน์แห่งชาติคือสิ่งที่รัฐ “ต้องการปกป้องหรือบรรลุเมื่อเปรียบเทียบกับผลประโยชน์อื่น ๆ ซึ่งก็หมายความว่าความปรารถนาในส่วนของการไม่ขึ้นต่อใคร” (Dyke, 1962, p. 576) ในขณะที่ Max Weber กล่าวว่า “ผลประโยชน์ (ทั้งทางวัตถุและทางอุดมคติ) ที่ไม่ใช่ความคิด เป็นสิ่งที่ครอบงำการกระทำของมนุษย์... พลวัตของผลประโยชน์เป็นสิ่งที่ทำให้การกระทำเคลื่อนไหวไปเรื่อย ๆ” (Weber, 1920, p. 252)

จากความหลากหลายของคำจำกัดความที่ได้ยกมาข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่าผลประโยชน์ชาตินั้นมีความเกี่ยวข้องกับ “รัฐ” (state) และ “ชาติ” (nation) อย่างใกล้ชิด ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่แนวคิดเรื่องผลประโยชน์ชาตินั้นเติบโตควบคู่กันมาพร้อม ๆ กับการเกิดขึ้นของรัฐสมัยใหม่ (modern state) ในยุโรปช่วงศตวรรษที่ 16-17 และการเกิดขึ้นของชาตินิยม (nationalism) ในช่วงศตวรรษที่ 18-20 โดยในส่วนของรัฐสมัยใหม่นั้น หมายถึง โครงสร้างการ

ปกครองที่มีการเปลี่ยนผ่านมาจากรัฐศักดินา (feudal state) เดิม ทั้งนี้ รัฐสมัยใหม่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ การมีระบบภาษีอากร ระบบราชการ กองทัพประจำการ และรัฐสภา ในขณะที่รัฐศักดินาจะไม่ปรากฏลักษณะเช่นนี้ กล่าวคือ รัฐศักดินาจะไม่มีรัฐบาลที่มีอำนาจรวมศูนย์ กษัตริย์จะไม่มีอำนาจการปกครองไพโรฟ้าที่แท้จริง หากแต่ต้องพึ่งให้บรรดาขุนนางไปประจำที่ดินเพื่อปกครองและเก็บภาษีไพโรฟ้าที่อาศัยอยู่ในที่ดินผืนนั้น และเมื่อใดที่มีการทำสงคราม รัฐศักดินาจะค่อยเกณฑ์ไพโรฟ้าและเหล่าขุนนางเพื่อไปทำสงครามแต่ละครั้ง โดยไม่มีกองทัพประจำการเป็นของตนเอง

อาจกล่าวได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้รับอิทธิพลมาจากการปฏิวัติวิทยาศาสตร์ (ราวศตวรรษที่ 16-17 เช่นกัน) ที่ส่งผลให้ตรรกะการคิดของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ศรัทธาในศาสนจักรอยู่เหนือทุกสิ่ง กลายเป็นเหตุผล (reason) ของมนุษย์อยู่เหนือศรัทธา (faith) ในพระเจ้า แน่นนอนว่าแนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติก็มีที่มาจากรากฐานความคิดดังกล่าวเช่นกัน กล่าวคือ แนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติเกิดจากการนำตรรกะความคิดเรื่อง “เหตุผล” มาใช้กับ “รัฐ” หรือที่เป็นที่นิยมเรียกกันอย่างแพร่หลายว่า “เหตุผลแห่งรัฐ” (raison d’Etat: reason of state)

ทั้งนี้ ร่องรอยแรก ๆ ที่มีการอธิบายถึงตรรกะของเหตุผลของรัฐคืองานเขียนของ Niccolo Machiavelli ในปี ค.ศ.1532 ที่ชื่อ “The Prince” หรือชื่อภาษาไทยคือ “เจ้าผู้ปกครอง” ซึ่งมีข้อเสนอสำคัญคือ ผู้ปกครองสามารถเลือกใช้คุณธรรม (Virtue) ต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษาอำนาจการปกครองของนครรัฐ (city state) ไว้ให้ได้ ทั้งนี้ คำว่า “คุณธรรม” ของ Machiavelli ในที่นี้คือลักษณะของการเป็นเจ้าผู้ปกครองที่ดี ซึ่งต้องสามารถเป็นได้ตั้งแต่เจ้าผู้ปกครองที่มีความเมตตากรุณาไปจนถึงการเป็นเจ้าผู้ปกครองที่โหดร้ายทารุณและหยาบช้ำ โดยในหนังสือ “เจ้าผู้ปกครอง” นี้

Machiavelli ได้ยกตัวอย่างแนวทางการปกครองเพื่อรักษาอำนาจของเจ้าผู้ปกครองในอดีตทั้งที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลวในการรักษาอำนาจการปกครอง (Machiavelli, 2017) ในแง่ “เจ้าผู้ปกครอง” จึงเป็นเสมือนต้นธารของแนวคิดที่ว่าด้วยเหตุผลของรัฐ ที่ว่าในการปกครองรัฐให้อยู่รอดได้นั้น เจ้าผู้ปกครองจะต้องใช้ชุดเหตุผลอีกชุดหนึ่งที่ไม่เหมือนชุดเหตุผลของปัจเจกชน

อย่างไรก็ตาม ในเวลาไล่เลี่ยกัน Jesuit Giovanni Botero ก็ได้วิพากษ์วิจารณ์แนวทางของ Machiavelli ที่มองว่าศีลธรรมเป็นสิ่งที่มีความลื่นไหล และผู้ที่จะใช้เหตุผลแห่งรัฐได้นั้นไม่จำเป็นต้องเคารพในพระประสงค์ของพระเจ้า โดยเขาได้ให้แนวคิดเรื่องเหตุผลของรัฐในอีกแห่งหนึ่งในงานเขียนที่ชื่อ “*Della Ragion di Stato*” ปี ค.ศ.1589 โดยอธิบายว่า ในขั้นต้นผู้ปกครองต้องเคารพในพระประสงค์ของพระเจ้าเป็นเจ้า คือต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมเสียก่อน เมื่อเป็นเช่นนั้น ผู้ปกครองจึงจะสามารถใช้เหตุผลของรัฐได้ แต่ถ้าหากผู้ปกครองเป็นผู้ที่ไร้ซึ่งคุณธรรม เขาผู้นั้นก็จะใช้เหตุผลของรัฐในการแสวงหาผลประโยชน์เข้าตัวแต่เพียงฝ่ายเดียว อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวของ Botero ก็ยังมีปัญหาเนื่องจากมีความเป็นอุดมคติอยู่มาก จึงทำให้แนวคิดเรื่องเหตุผลของรัฐยังคงยึดถือตามแบบ ‘The Prince’ ของ Machiavelli อยู่ (Horcher, 2016, p.192-195)

แนวคิดเรื่องเหตุผลของรัฐดังกล่าวได้ถูกนำไปใช้หลายกรณีในประวัติศาสตร์และพบว่าเป็นวิธีที่สามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่รัฐได้มากกว่าการพึ่งพิงศาสนจักร โดยตัวอย่างที่มักมีการอ้างถึงกันเวลากล่าวถึงเรื่องนี้คือ แนวทางยุทธศาสตร์ของฝรั่งเศสในสงคราม 30 ปี (ค.ศ.1618-1648) ที่ใช้โดยพระคาร์ดินัลริเชอว์เออร์ (Cardinal Richelieu) อัครมหาเสนาบดีในพระเจ้าหลุยส์ที่ 13 (Louis XIII) โดยมีใจความสำคัญว่า ฝรั่งเศสที่นับถือนิกายคาทอลิก (Catholic) ได้ทำการสนับสนุนฝ่ายที่นับถือ

นิกายโปรเตสแตนต์ (Protestant) ในจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (Holy Roman Empire) โดยมีเป้าหมายเพื่อให้จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์มีความอ่อนแอและจะได้ไม่กลายมาเป็นภัยคุกคามต่อฝรั่งเศสในภายภาคหน้า เนื่องจากจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์มีพื้นที่ที่กว้างขวางและมีพรมแดนติดกับฝรั่งเศส ซึ่งก็นับว่าเป็นโชคดีของฝรั่งเศสในยุคดังกล่าวเป็นอย่างมากที่จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ในยุคดังกล่าวมีการแบ่งแยกเป็นแคว้นย่อย ๆ และขัดแย้งกันเอง จึงทำให้ไม่สามารถรวมตัวกันได้แน่นอนว่าเมื่อใดที่จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์สามารถรวมตัวกันได้ ฝรั่งเศสจะกลายเป็นเป้าหมายแรกที่จะถูกรุกราน ซึ่งความจริงทางประวัติศาสตร์ก็เป็นเช่นนั้น เมื่ออัครมหาเสนาบดีชาวปรัสเซียที่ชื่อออตโต วอน บิสมาร์ก (Otto von Bismarck) สามารถรวบรวมรัฐเยอรมันได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1870 ภายหลังจากนั้นสงครามระหว่างเยอรมันกับฝรั่งเศสก็เกิดขึ้นในแทบจะทันที และเป็นฝรั่งเศสเองที่พ่ายแพ้ให้กับเยอรมนีในที่สุด เมื่อเป็นเช่นนั้น การที่พระคาร์ดินัลริเชอร์เอร์ทำการสนับสนุนเจ้าผู้ปกครองต่างนิกายในช่วงสงคราม 30 ปีนั้น จึงเป็นการกระทำที่สะท้อนให้เห็นถึงหลักการ *Raison d'Etat* หรือหลักเหตุผลแห่งรัฐได้อย่างชัดเจนเป็นอย่างมาก

ถ้าจะสะท้อนให้เห็นถึงการใช้หลักเหตุผลแห่งรัฐในโลกร่วมสมัย เราจะเห็นได้ว่ามีรัฐมหาอำนาจบางรัฐที่พยายามใช้เทคนิคเช่นเดียวกันกับพระคาร์ดินัลริเชอร์เอร์ในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนกลุ่มผู้ก่อการร้ายหรือกลุ่มที่เรียกร้องการแบ่งแยกดินแดน เช่นกรณีที่สหรัฐอเมริกาเป็นผู้ให้การสนับสนุนกลุ่มตาลีบัน (Taliban) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาลในอัฟกานิสถาน โดยผลประโยชน์ของอเมริกาคือการลดทอนความชอบธรรมของสหภาพโซเวียตที่ยกกองกำลังเข้ายึดอัฟกานิสถานในปี ค.ศ. 1979 หรือในปัจจุบันคือการที่สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และออสเตรเลียพร้อมใจกันให้ความช่วยเหลือชาวฮองกงเพื่อเป็นการลดทอนความชอบธรรมของรัฐบาลจีน

ที่ประกาศกฎหมายความมั่นคงในช่วงเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2020 โดยโจมตีว่าเป็นกฎหมายที่ลิดรอนสิทธิเสรีภาพ แต่ในขณะเดียวกันก็เพิกเฉยการออกกฎหมายสิทธิมนุษยชนที่ออกมาควบคู่กันกับกฎหมายความมั่นคงดังกล่าว รวมไปถึงการออกกฎหมายห้ามไม่ให้เลิกจ้างงานคนพิการในช่วงที่ต้องเผชิญกับวิกฤติโควิด 19 (COVID-19) ซึ่งถือว่าเป็นความก้าวหน้าที่สำคัญทางด้านการรักษาสีทิมมนุษยชนในจีน จึงทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ความเคลื่อนไหวของประเทศต่าง ๆ ก็ยังคงยืนอยู่หลักการเหตุผลของรัฐมาโดยตลอด

ส่วนในประเด็นเรื่องชาตินิยมนั้นก็เป็อีกผลิตผลหนึ่งที่เกิดขึ้นจากพัฒนาการของรัฐสมัยใหม่ โดยชาตินิยมในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าพวกคลั่งชาติซึ่งตรงข้ามกับพวกสังคมนิยมที่การเมืองไทยใช้กันในปัจจุบัน แต่ในความหมายดั้งเดิมของคำว่าชาตินิยมในที่นี้ คือ การที่กลุ่มคนในชาติพันธุ์หนึ่ง ๆ มีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของประเทศร่วมกัน โดยความรู้สึกเช่นนี้สะท้อนให้เห็นอย่างเด่นชัดเป็นครั้งแรกในช่วงการปฏิวัติฝรั่งเศส (French Revolution) ที่กินเวลายาวนานตั้งแต่ ค.ศ. 1789 ไปจนถึง ค.ศ. 1815 โดยคุณูปการประการหนึ่งของการปฏิวัตินี้ดังกล่าว คือ การที่เกิดกระแสที่ว่าชาวฝรั่งเศสทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ มีการเกณฑ์ทหารจากประชาชน (จากเดิมเป็นทหารอาชีพ) เพื่อไปทำศึกสงครามภายใต้แนวคิดใหม่ โดยมีการมองว่าสงครามต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ไม่ใช่สงครามของกษัตริย์อีกต่อไป หากแต่เป็นสงครามของชาวฝรั่งเศสที่ต้องปกป้องตนเองจากการรุกรานหรือขยายความเป็นเจ้าของของตนเองออกไปให้ได้มากที่สุด ซึ่งแนวความคิดเช่นนี้เป็นต้นธารให้แก่แนวคิดกรรมทางการเมืองระหว่างประเทศอีกสองอย่างที่เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กัน อย่างแรกคือ การกำหนดว่า “สิทธิและเสรีภาพเป็นสิทธิพื้นฐานของพลเมืองของรัฐ” ที่ผู้ใดก็มีอาจจะเมิดได้ ซึ่งจะมีบทบาทในฐานะปทัสสถานระหว่างประเทศ (international norms) ที่สำคัญในเวลา

ต่อมา กับอย่างที่สองคือ “สงครามเบ็ดเสร็จ” (total war) ที่วิถีของสงครามที่ถูกผลักดันโดยแนวคิดชาตินิยมนั้นจะไม่ใช้การที่กองทัพของประเทศหนึ่งรบกับกองทัพของอีกประเทศหนึ่งอีกต่อไป แต่จะมีลักษณะที่ทั้งหมดของประเทศหนึ่งทำสงครามกับทั้งหมดของอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งสงครามเบ็ดเสร็จที่เกิดขึ้นนั้นจะมีความรุนแรงมากขึ้น ตัวอย่างเช่น สงครามนโปเลียน สงครามโลกครั้งที่ 1 และสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้น ซึ่งสาเหตุของสงครามทั้งสามนี้ล้วนแล้วแต่มี “ชาตินิยม” เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญ

เมื่อเป็นเช่นนี้ นอกจากจะเพื่อตอบสนองต่อหลักเหตุผลแห่งรัฐแล้ว ผลประโยชน์แห่งชาติยังจำเป็นต้องครอบคลุมถึงคนในชาติด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ Morgenthau จึงให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของผลประโยชน์แห่งชาติ ด้วยเช่นกัน ซึ่งในเวลาต่อมา กลุ่มทฤษฎีสายประดิษฐ์สร้างนิยม (Constructivism) ก็ได้นำเอาประเด็นดังกล่าวมาขยายความว่า Morgenthau เป็นนักทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคนแรก ๆ ที่นำเอาปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมหรือศักดิ์ศรี (prestige) ซึ่งมีความเป็นนามธรรมสูงมาใช้อธิบายการเมืองระหว่างประเทศ โดยในสายตาของพวกนักประดิษฐ์สร้างนิยมแล้ว ปัจจัยเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นส่วนหนึ่งของ “โครงสร้างทางความคิด” (ideational structure) ที่ประกอบสร้างความหมายและคุณค่าให้แก่โลกทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (Barkin, 2003, p. 325-342)

อย่างไรก็ตาม ประเด็นหนึ่งที่จำเป็นต้องเน้นย้ำในที่นี้คือ ผลประโยชน์แห่งชาติที่รัฐหนึ่ง ๆ ประกาศออกมานั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นผลประโยชน์แห่งชาติที่แท้จริงเสมอไป ทั้งนี้เพราะในโลกแห่งความเป็นจริงย่อมมีปัจจัยทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการเมืองภายในที่เต็มไปด้วยการต่อรองผลประโยชน์ของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ หรือการเมืองระหว่างประเทศที่ถ้าหากมีการประกาศอย่าง

ตรงไปตรงมาแล้ว ก็จะเป็นการก่อให้เกิดศัตรูหรือความขัดแย้งที่ไม่จำเป็น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ในบางกรณีผู้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่สามารถอาศัยเพียงแค่สิ่งที่รัฐประกาศออกมาว่าเป็นผลประโยชน์แห่งชาติของตนเองมาวิเคราะห์และคาดการณ์พฤติกรรมของรัฐนั้น ๆ ในการเมืองระหว่างประเทศได้ หากแต่จำเป็นต้องใช้แนวคิดหรือกรอบทฤษฎีทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาช่วยวิเคราะห์ว่าผลประโยชน์แห่งชาติที่แท้จริงของประเทศหนึ่ง ๆ นั้นคืออะไร ต่อไปจะกล่าวถึงการจำแนกผลประโยชน์แห่งชาติประเภทต่าง ๆ เพื่อเป็นฐานในการนำเข้าสู่การวิเคราะห์ทางทฤษฎี

2. ประเภทของผลประโยชน์แห่งชาติ

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า แนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาตินั้นมีขอบเขตที่กว้างมาก ไม่ว่าสิ่งใดก็สามารถกลายมาเป็นผลประโยชน์แห่งชาติของชาติหนึ่ง ๆ ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น ผู้สอนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงมีความพยายามที่จะจำแนกประเภทของผลประโยชน์แห่งชาติเพื่อความเข้าใจของผู้เรียนและการนำไปประยุกต์ใช้ในการทบทวน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือในการเตรียมตัวสำหรับการเจรจาต่อรองระหว่างประเทศ ทั้งนี้ เราสามารถแบ่งประเภทของผลประโยชน์แห่งชาติได้ตามความสำคัญระยะหวังผล ความเฉพาะเจาะจง และการได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากระดับความสำคัญของตัวผลประโยชน์แห่งชาติแล้ว เราอาจจำเป็นต้องจำแนกผลประโยชน์แห่งชาติออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ “ผลประโยชน์ปฐมภูมิ” (primary interest) กับ “ผลประโยชน์ทุติยภูมิ” (secondary interest)

ผลประโยชน์ปฐมภูมิ หมายถึง ผลประโยชน์แห่งชาติที่ไม่สามารถประนีประนอมให้กับใครหรือผู้ใดได้ และหากผลประโยชน์ปฐมภูมินี้ถูกทำให้

เสียหายแล้ว รัฐนั้น ๆ ก็พร้อมที่จะปกป้องผลประโยชน์เหล่านั้นด้วยเครื่องมือทั้งหมดที่มี ซึ่งเมื่อพิจารณาเช่นนี้แล้ว ผลประโยชน์แห่งชาติตามความหมายของ Morgenthau ที่ว่าด้วยการรักษาอัตลักษณ์ของชาติทางกายภาพ ทางการเมือง และทางวัฒนธรรมให้รอดพ้นจากการรุกรานโดยชาติอื่น ๆ นั้น ก็ถูกจัดว่าเป็นผลประโยชน์ที่ไม่อาจประนีประนอมได้ และเป็นสิ่งที่รัฐหนึ่ง ๆ พร้อมที่จะทุ่มสรรพกำลังทั้งหมดเพื่อรักษาอัตลักษณ์เหล่านั้น ในแง่นี้ ในการเจรจาต่อรองทางการทูต มักจะหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงผลประโยชน์ปฐมภูมิด้วยเหตุที่ว่าจะเป็นการอุปสรรคต่อความร่วมมือและอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคู่เจรจา เว้นเสียแต่ว่าขีดความสามารถของรัฐที่เจรจากันอยู่นั้นจะมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก รัฐที่มีอำนาจมากกว่ามักจะสามารถนำเอาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ปฐมภูมิเข้ามาเป็นเครื่องมือในการต่อรองกับรัฐที่มีขีดความสามารถน้อยกว่า

ผลประโยชน์ทุติยภูมิ คือ ผลประโยชน์ที่สำคัญต่อการคงอยู่ของรัฐ แต่ยังไม่สำคัญไม่เท่าผลประโยชน์ปฐมภูมิ จึงมักจะเป็นผลประโยชน์ที่สามารถเจรจาต่อรองกันได้ เช่น ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ความช่วยเหลือระหว่างประเทศ (international aid) การพัฒนาประเทศ และการรักษาข้อตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งมักจะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเจรจาต่อรองระหว่างประเทศต่าง ๆ ให้อีกฝ่ายมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือกระทำการใด ๆ ที่จะนำไปสู่การตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติของตนเอง ซึ่งในบางกรณีหากผู้เจรจามีความสามารถสูง ก็อาจสามารถใช้ผลประโยชน์ทุติยภูมิในการแลกกับผลประโยชน์ปฐมภูมิได้ เช่น กรณีที่จีนเข้าไปทำโครงการรถไฟความเร็วสูงในลาว ก็ทำให้จีนได้ครอบครองกรรมสิทธิ์พื้นที่ดินสองข้างทางในลาวไปอีก 99 ปี เป็นต้น

ส่วนการแบ่งตามระยะหวังผลของผลประโยชน์แห่งชาตินั้นสามารถแบ่งได้เป็น “ผลประโยชน์ระยะยาว” (long-term interest) กับ “ผลประโยชน์ระยะสั้น” (short-term interest)

ผลประโยชน์ระยะยาว หมายถึง ผลประโยชน์ของรัฐที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก และมีความสำคัญหรือมีปริมาณมากและมีความคุ้มค่าเพียงพอที่จะรอหรือเสียสละผลประโยชน์บางส่วนไปเพื่อให้ได้มา ตัวอย่างเช่น การที่สหรัฐอเมริกายอมเสียต้นทุนจำนวนมากในการลงทุนไปกับการรักษา “เสรีภาพทางการเดินเรือ” (freedom of navigation) ไม่ว่าจะเป็นการทุ่มงบประมาณทางการทหาร การยอมขาดดุลทางการค้า การให้ความช่วยเหลือประเทศต่าง ๆ ในการพัฒนาประเทศนั้น ๆ เนื่องจากเสรีภาพทางการเดินเรือเป็นพื้นฐานสำคัญของระเบียบโลกแบบเสรีนิยม ซึ่งเป็นผลประโยชน์ระยะยาวของสหรัฐอเมริกา ซึ่งทำให้จนถึงปัจจุบันก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ใดที่สามารถมีขีดความสามารถในการรักษาเสรีภาพทางการเดินเรือนี้ได้เท่าเทียมกับสหรัฐอเมริกา

ผลประโยชน์ระยะสั้น หมายถึง ผลประโยชน์เฉพาะหน้าที่ไม่ถาวร มีโอกาสเปลี่ยนแปลงได้สูง และขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ผันแปรไปได้ทุกขณะ ตัวอย่างเช่น ความต้องการหน้ากากอนามัยและอุปกรณ์เครื่องมือทางการแพทย์ในการรักษาประชาชนเมื่อเกิดการระบาดของเชื้อโรค COVID-19 หรือความต้องการปัจจัย 4 เพื่อใช้เมื่อยามเกิดภัยพิบัติ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันมีความพยายามจากประชาคมระหว่างประเทศเพื่อที่จะทำให้ผลประโยชน์ระยะสั้นกลายเป็นผลประโยชน์ระยะยาวมากขึ้น เช่น การสร้างกรอบความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติเพื่อให้มีความพร้อมรับมือเมื่อมีสถานการณ์เกิดขึ้น เป็นต้น

เมื่อใช้เกณฑ์ความเฉพาะเจาะจงมามองผลประโยชน์แห่งชาติแล้ว ก็จะ
สามารถแบ่งได้เป็นอีก 2 ประเภทเช่นกัน คือ “ผลประโยชน์ทั่วไป” (general interest)
กับ “ผลประโยชน์เฉพาะด้าน” (specific interest)

ผลประโยชน์ทั่วไป หมายถึง ผลประโยชน์ที่มีความกว้างขวางและครอบคลุม
ในหลายมิติ และมักจะมีความเป็นหลักการทั่วไปที่สมาชิกของประชาคมระหว่าง
ประเทศส่วนใหญ่ให้การยอมรับ เช่น การค้าเสรี ประชาธิปไตย หลักสิทธิมนุษยชน
การพัฒนาที่ยั่งยืน ฯลฯ ซึ่งหลักการทั่วไปเหล่านี้มักจะเกิดขึ้นและมีการผลักดันในเวที
ระดับพหุภาคี (multilateral) ที่ประกอบด้วยประเทศสมาชิกจำนวนมาก โดยข้อดีของ
การผลักดันผลประโยชน์ทั่วไปในเวทีระดับพหุภาคีคือ การมีความสามารถบังคับใช้
ข้อตกลงได้มากกว่าการเจรจาที่มีผู้ร่วมเจรจาอยู่น้อยราย อย่างไรก็ตาม หากต้องการให้
นำข้อตกลงนั้น ๆ ไปใช้ในทางปฏิบัติและทำให้ประเทศได้ประโยชน์ ก็จำเป็นต้องมีการ
พูดคุยเกี่ยวกับ “ผลประโยชน์เฉพาะด้าน” ที่มีความเฉพาะเจาะจงและลงไปใน
รายละเอียดก่อน จึงจะสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง

ผลประโยชน์เฉพาะด้าน หมายถึง ผลประโยชน์ที่มีความชัดเจน มีความ
เฉพาะเจาะจง โดยมักจะขึ้นอยู่กับเวลา พื้นที่ เจือจาง และความจำเป็นต่าง ๆ ซึ่ง
แน่นอนว่ารายละเอียดในส่วนนี้มักจะปรากฏให้เห็นในเวทีระดับทวิภาคี (bilateral)
ที่เป็นการเจรจาต่อรองพูดคุยระหว่างตัวแสดงสองตัวแสดง ในแง่นี้การเจรจาจะมี
การลงไปในรายละเอียด มีการต่อรองการได้เสียของผลประโยชน์ที่ชัดเจน เช่น รัฐบาลรัฐ
มีความเห็นด้วยในการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างสองรัฐ แต่จะขอเปิดเสรีทางการค้า
เป็นด้าน ๆ ไป และขอสงวนสิทธิ์ในผลประโยชน์บางประการ เช่น สินค้าทางการเกษตร
ที่จะไม่ยอมให้มีการเปิดเสรีทางการค้าเป็นต้น และเมื่อสามารถตกลงในรายละเอียดได้
อย่างลงตัวแล้ว ก็จะสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้

นอกจากนั้น เรายังอาจพิจารณาประเภทของผลประโยชน์แห่งชาติได้จากการได้มา (gain) ซึ่งผลประโยชน์นั้น ๆ อีกด้วย โดยเมื่อแบ่งตามการได้มาแล้ว รัฐสามารถได้มาซึ่งผลประโยชน์ในสองแบบ คือ “การได้มาโดยเปรียบเทียบ” (relative gains) กับ “การได้มาโดยสัมบูรณ์” (absolute gains) (Waltz 1979, p. 132-138)

การได้มาโดยเปรียบเทียบ หมายถึง สถานการณ์ที่การได้ของเราคือ ความสูญเสียของอีกฝ่าย และในอีกทางหนึ่งคือ การที่อีกฝ่ายได้ผลประโยชน์คือความสูญเสียของเรา ซึ่งจะเปรียบได้เหมือนการแบ่งเค้กก้อนหนึ่ง ที่ถ้าเราได้มากกว่า หมายความว่าอีกฝ่ายจะได้น้อยกว่า และการที่อีกฝ่ายได้มากขึ้นก็จะหมายความว่าฝ่ายเราได้น้อยลง ในสถานการณ์เช่นนี้มักมีอีกชื่อหนึ่งว่า “Zero-sum game” โดยการได้มาในแบบนี้มักจะเกิดขึ้นกับผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติ หรือไม่ก็คือ ในกรณีที่ทรัพยากรที่เป็นผลประโยชน์แห่งชาตินั้นมีจำนวนจำกัด ตัวอย่างเช่น กรณีเรื่องการครอบครองอาวุธ แน่นอนว่าการที่อีกฝ่ายได้ครอบครองอาวุธมากขึ้นย่อมหมายถึงภัยอันตรายต่อตัวเรา หรือแม้กระทั่งว่าการที่จากเดิมฝ่ายเราครอบครองอาวุธน้อยกว่าอีกฝ่าย แต่เมื่อเราพยายามพัฒนาขีดความสามารถทางยุทธโธปกรณ์ให้เทียบเท่าอีกฝ่าย พวกเขาก็ย่อมรู้สึกได้ถึงความปลอดภัยเช่นกัน ซึ่งท้ายที่สุดแล้ว ฝ่ายตรงข้ามจะต้องพยายามเพิ่มขีดความสามารถเพื่อรักษาช่องว่างทางความมั่นคง (security gap) เพื่อความมั่นคงของเขาสองฝ่าย มันก็จะกลายเป็นการยิ่งสร้างความไม่มั่นคงให้แก่ฝ่ายเราในที่สุด ในสถานะที่ยิ่งเราพยายามเพิ่มขีดความสามารถในการรักษาความมั่นคงของตนเองแล้วยิ่งกลายเป็นความไม่มั่นคงของอีกฝ่าย หรือแม้กระทั่งยังเป็นการทำให้เราไม่มั่นคงมากขึ้นไปอีกนั้น ในทางทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เรียกสถานะนี้ว่า “ทางสองแพร่งของความมั่นคง” (security dilemma)

การได้มาโดยสัมบูรณ์ หมายถึง การที่เราได้ผลประโยชน์มานั้นคือเรื่องของเรา และการที่อีกฝ่ายได้ผลประโยชน์มานั้นก็เป็นเรื่องของเขา ไม่เกี่ยวกับเราหรือกับใครทั้งสิ้น กล่าวคือ พิจารณาแต่การได้มาซึ่งผลประโยชน์แค่เฉพาะฝ่ายของตนเองโดยไม่สนใจว่า ใครได้มากกว่าหรือใครได้น้อยกว่า ขอเพียงแค่ได้ผลประโยชน์นั้น ๆ มา ก็ถือว่าบรรลุเป้าหมายนั้นแล้ว ตัวอย่างของผลประโยชน์ที่ได้มาด้วยตรรกะแบบนี้ เช่น การได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันระหว่างประเทศ (international institution) ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น กฎหมายระหว่างประเทศ (international law) องค์การระหว่างประเทศ (international organization) และระบอบระหว่างประเทศ (international regime)

3. คำอธิบายเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติในทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ในส่วนนี้จะยกตัวอย่างชุดคำอธิบายที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติผ่านกรอบทฤษฎีกระแสหลัก 4 ทฤษฎีที่สำคัญในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ *กลุ่มทฤษฎีสัจนิยมเดิม* (Classical Realism) *กลุ่มทฤษฎีสัจนิยมใหม่* (Neorealism) *กลุ่มทฤษฎีเสรีสถาบันนิยมใหม่* (Neoliberal Institutionalism) และ *กลุ่มทฤษฎีประกอบสร้างนิยม* (Constructivism)

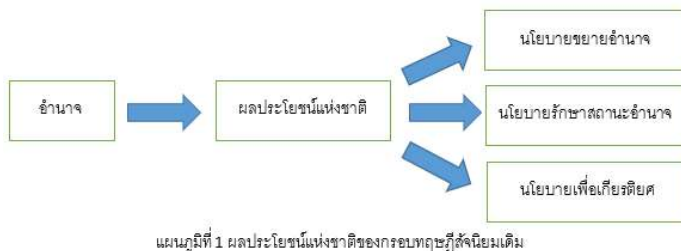
กลุ่มทฤษฎีสัจนิยมเดิม ให้ความสำคัญกับ “อำนาจ” (power) ในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการรักษาความอยู่รอดและความมั่นคงของรัฐ และในขณะเดียวกัน อำนาจก็ยังเป็นเป้าหมายสำคัญของรัฐในการเมืองระหว่างประเทศอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ Morgenthau จึงมองว่า การเมืองระหว่างประเทศคือการเมืองที่ว่าด้วย

“การต่อสู้ช่วงชิงอำนาจ” (struggle for power) ดังนั้น เราจึงสามารถจำกัดความผลประโยชน์แห่งชาติตามกรอบทฤษฎีสัจนิยมเดิมได้อย่างสั้น ๆ ว่าเป็น “อำนาจ” นั้นเอง

หากอำนาจคือผลประโยชน์แห่งชาติหลักแล้ว นโยบายต่างประเทศที่สามารถเป็นไปได้จึงมีอยู่ 3 รูปแบบ ได้แก่ นโยบายขยายอำนาจ (imperialism) นโยบายรักษาสถานะอำนาจ (status quo ante bellum) และนโยบายเพื่อเกียรติยศ (policy for prestige) โดยนโยบายขยายอำนาจ คือ การเพิ่มความมั่นคงและปลอดภัยให้แก่รัฐตัวเองมากยิ่งขึ้นโดยใช้ทุกเครื่องมือที่จะสามารถทำได้ ไม่ว่าจะเป็นการขยายเขตแดน การกำจัดภัยคุกคามต่อชาติ และการเข้าครอบงำผู้อื่น รัฐที่จะมีนโยบายเช่นนี้มักจะเริ่มจากการเป็นรัฐที่มีอำนาจระดับกลางและต้องการที่จะผงาดสู่ความเป็นมหาอำนาจ เช่น เยอรมนีในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 ญี่ปุ่นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และ (อาจจะเป็น) จีนในปัจจุบัน ส่วนนโยบายรักษาสถานะอำนาจ มีแก่นหลักสำคัญคือ รัฐจะยอมทำทุกวิถีทางเพื่อรักษาสถานะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เป็นอยู่เพื่อไม่ให้เกิดสงคราม ซึ่ง Morgenthau เห็นว่ารัฐที่จะมีนโยบายเช่นนี้ได้มีอยู่ 2 ประเภท คือ รัฐมหาอำนาจนำที่ต้องการรักษาสถานภาพอำนาจของตน เช่น อังกฤษและสหรัฐอเมริกา กับรัฐที่มีขนาดเล็กมาก ๆ ที่รู้สึกภัยตนเองว่าหากเกิดสงครามแล้วตนเองจะไม่รอด เช่น สวิตเซอร์แลนด์ สิงคโปร์ ฯลฯ และสุดท้ายคือนโยบายเพื่อเกียรติยศ ซึ่งจะให้ความสำคัญต่อการตอบสนองความต้องการหรือความคาดหวังของประชาชนภายในประเทศที่มีต่อรัฐบาล โดยรัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินการตามความต้องการดังกล่าวเพื่อรักษาความชอบธรรมในฐานะที่เป็นรัฐบาลของประเทศ ด้วยเหตุนี้ นโยบายเพื่อเกียรติยศนี้จึงสามารถแบ่งอยู่ทั้งในนโยบายขยายอำนาจและนโยบายรักษาสถานะอำนาจ เช่น การที่นโปเลียนทำสงครามยึดครองยุโรปเพื่อรักษาความชอบธรรมในการ

กุมอำนาจของตนเองในช่วงการปฏิวัติฝรั่งเศส (ค.ศ. 1789-1815) (Morgenthau, 2006, p. 50-96)

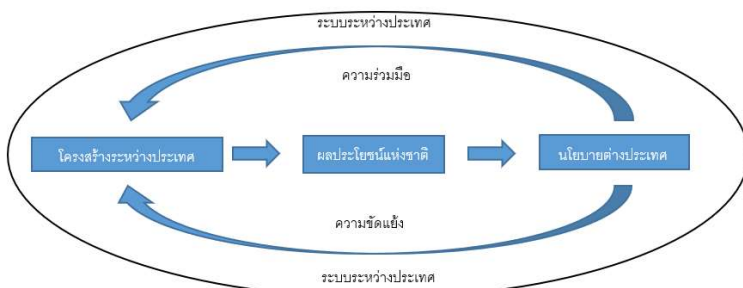
ดังนั้น ชุดคำอธิบายเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติตามกรอบทฤษฎีสัจนิยมเดิมจึงสามารถเขียนออกมาได้ตามแผนภูมิที่ 1

กลุ่มทฤษฎีสัจนิยมใหม่ ให้ความสำคัญกับโครงสร้างระหว่างประเทศ (International Structure) ในฐานะที่เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดผลประโยชน์และพฤติกรรมของรัฐ โดยโครงสร้างระหว่างประเทศในที่นี้ หมายถึง โครงสร้างและลำดับของขีดความสามารถหรือคุณสมบัติที่รัฐหนึ่ง ๆ ครอบครองหรือเป็นอยู่เมื่อเปรียบเทียบกับรัฐอื่น ๆ ในระบบระหว่างประเทศ (international system) เช่น การเป็นรัฐที่ไม่มีนิวเคลียร์ การเป็นประเทศกำลังพัฒนา หรือการเป็นรัฐที่ไม่มีทางออกทะเล เป็นต้น ทั้งนี้ ขีดความสามารถและคุณสมบัติเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่รัฐต้องพิจารณาว่าอะไรเป็นผลประโยชน์แห่งชาติหรือไม่ใช่ผลประโยชน์แห่งชาติบ้าง เช่น ในกรณีที่รัฐไม่มีทางออกทะเล การทุ่มสรรพกำลังไปกับกองทัพเรือนั้นเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น หรือหากเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว การที่รัฐยังคงใช้นโยบาย “รัฐนำการพัฒนา” (developmental state) ที่มีรัฐเป็นหลัก

ในการวางแผน ผลักดัน และส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ ก็ย่อมจะทำให้นโยบายดังกล่าวไม่ประสบผลสำเร็จอีกต่อไป

ดังนั้น ในกรอบทฤษฎีสัจนิยมใหม่ ผลประโยชน์แห่งชาติจะถูกกำหนดโดยโครงสร้างระหว่างประเทศ ดังที่ปรากฏในแผนภูมิที่ 2 นอกจากนี้ การพิจารณาโครงสร้างระหว่างประเทศยังส่งผลต่อพฤติกรรมของรัฐในประเด็นที่เกี่ยวกับความขัดแย้งและความร่วมมือระหว่างประเทศ (international conflict and cooperation) อีกด้วย เพราะภายใต้ระบบระหว่างประเทศที่เป็นอนาธิปไตย (anarchy) ที่ปราศจากอำนาจศูนย์กลาง (no central authority) รัฐทุกรัฐจำเป็นต้องแข่งขันกัน (competition) เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ แต่ปัญหาคือขีดความสามารถในการได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติของแต่ละรัฐนั้นมีอยู่ไม่เท่ากัน (distribution of capacities) เมื่อเป็นเช่นนั้น ในบางกรณีรัฐจึงจำเป็นต้องร่วมมือกับบางกลุ่มและสร้างความขัดแย้งกับบางประเทศในโครงสร้างระหว่างประเทศอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งท้ายที่สุดแล้ว สิ่งนี้จะนำไปสู่ระบบชั่วคราวที่มีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายกันในการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งระบบชั่วคราวก็เป็นหนึ่งในโครงสร้างระหว่างประเทศที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติด้วยเช่นกัน (Klotz, 1995, p. 456)

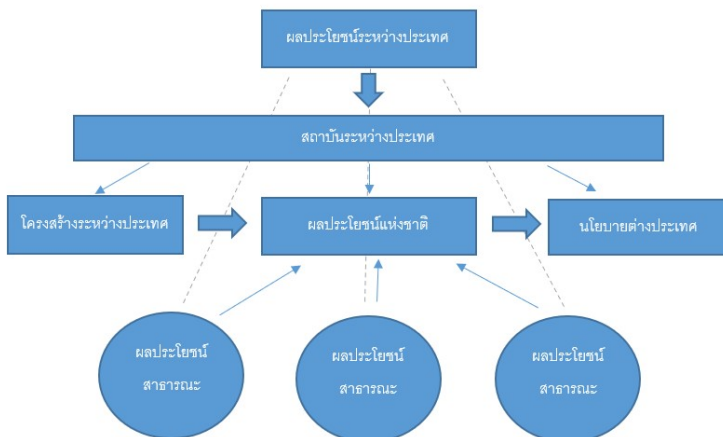
แผนภูมิที่ 2 ผลประโยชน์แห่งชาติของกรอบทฤษฎีสัจนิยมใหม่

กลุ่มทฤษฎีเสรีสถาบันนิยม ให้ความสำคัญกับสถาบันระหว่างประเทศ (international institution) ในฐานะที่เป็นเงื่อนไขสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของรัฐ โดยสถาบันระหว่างประเทศในที่นี้หมายถึง กฎ ปทัสถาน และวิถีปฏิบัติที่มีความสม่ำเสมอระหว่างรัฐในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือในบางชุดคำอธิบายจะเรียกสถาบันระหว่างประเทศว่าเป็น “กติกาของเกม” (rule of the game) ในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งจะมีกฎหมายระหว่างประเทศ องค์การระหว่างประเทศ และระบอบระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือในการสร้างและควบคุมกฎที่เป็นสถาบันระหว่างประเทศเหล่านั้น เนื่องจาก “สภาวะการขึ้นต่อกันอย่างซับซ้อน” (complex interdependence) ในระบบระหว่างประเทศ ที่ทำให้ประเด็นภายในกับภายนอกไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ทำให้มีผลประโยชน์บางประเภทที่รัฐไม่สามารถบรรลุได้ด้วยตนเอง หากแต่ต้องพึ่งพารัฐอื่น ๆ ในการบรรลุผลประโยชน์ดังกล่าวได้

ดังนั้น ผลประโยชน์แห่งชาติที่กลุ่มทฤษฎีเสรีสถาบันนิยมให้ความสำคัญคือ ผลประโยชน์ระยะยาวและรัฐจำเป็นต้องร่วมมือกันเพื่อให้ได้มา หรือสามารถเรียกได้อีกอย่างว่าเป็น ผลประโยชน์ระหว่างประเทศ (international interest) ที่รัฐทุกรัฐที่ร่วมมือจะไม่มีใครต้องเสียผลประโยชน์ (suboptimal) ในขณะที่รัฐที่เข้าร่วมก็จะได้สิ่งที่ดีที่สุด (Pareto optimality) อย่างไรก็ตาม จากเงื่อนไขเดิมของระบบระหว่างประเทศที่มีลักษณะเป็นสภาวะอนาธิปไตย (anarchy) อันปราศจากอำนาจกลางที่ทำหน้าที่ในการควบคุมกฎ การตกลงร่วมกันระหว่างรัฐที่เป็นตัวแสดงหลักในระบบระหว่างประเทศจึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือที่เป็นตัวรับรองว่ารัฐจะไม่ทำผิดสัญญา

เมื่อเป็นเช่นนั้น สถาบันระหว่างประเทศจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการทำให้รัฐสามารถร่วมมือกันเพื่อบรรลุผลประโยชน์ดังกล่าวได้

ทั้งนี้ สถาบันระหว่างประเทศจะบังคับให้รัฐต้องทำตามสัญญาผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (information sharing) การสร้างเงาทอดยาวไปสู่นานาคต (long shadow of the future) และการรับประกันชื่อเสียง (reputation) ด้วยเหตุนี้ กลุ่มทฤษฎีเสรีสถาบันนิยมจึงให้ความสำคัญต่อสถาบันระหว่างประเทศในฐานะที่เป็นเงื่อนไขของการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ (Klotz, 1995, p. 458-459) ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 3

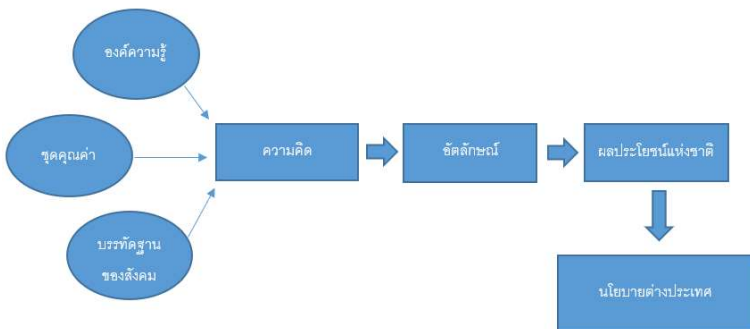

แผนภูมิที่ 3 ผลประโยชน์แห่งชาติของกลุ่มทฤษฎีเสรีสถาบันนิยม

กลุ่มทฤษฎีประกอบสร้างนิยม ให้ความสำคัญกับ “ความคิด” (idea) ในฐานะที่เป็นต้นกำเนิดของแนวคิดต่าง ๆ ในสังคม โดยกลุ่มทฤษฎีประกอบสร้างนิยมมีฐานคิดร่วมกันว่า ความเป็นจริงทางสังคมล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่สังคมประกอบสร้างและให้ความหมายขึ้นมาทั้งนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ ผลประโยชน์แห่งชาติก็เป็นสิ่งที่สังคมประกอบสร้างขึ้นมาด้วยเช่นกัน ในแง่นี้ สิ่งที่เป็นรากฐานสำคัญสำหรับการประกอบสร้างความจริงคือ “ความคิด” ซึ่งเกิดจากส่วนผสมขององค์ความรู้ ชุดคุณค่า และบรรทัดฐานทางสังคมในสังคมใดสังคมหนึ่ง จึงทำให้เห็นได้ว่า ความคิดในที่นี้มีอยู่สองนัยยะ ได้แก่ 1) ความคิดที่มีความเฉพาะเจาะจงและเป็นเอกลักษณ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งที่มีความโดดเด่นออกมาอย่างชัดเจน เช่น ความคิดเรื่องปัจเจกชนนิยมในสหรัฐอเมริกา ความคิดเรื่องศตวรรษแห่งการถูกเหยียดหยามของชาวจีน หรือความคิดเรื่องประวัติศาสตร์การเสียชีวิตแดนของไทย และ 2) ความคิดที่มีลักษณะทั่วไปซึ่งสามารถพบได้ในภาษาและตรรกะในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น ความคิดเรื่องรัฐอธิปไตย เขตแดน และการพัฒนา อย่างไรก็ตาม ความคิดที่มีลักษณะทั่วไปนี้ก็จะถูกให้ความหมายแตกต่างกันในแต่ละสังคมที่มีความคิดเฉพาะเจาะจงเป็นของตนเอง เช่น ที่ว่าด้วยอำนาจอธิปไตยในสหรัฐฯ ที่เน้นอำนาจอธิปไตยของปวงชน กับความคิดที่ว่าด้วยอำนาจอธิปไตยในจีน ที่เน้นการไม่แทรกแซง จึงจะเห็นได้ว่า แม้ว่าจะมีการใช้คำเดียวกันในการเรียกชุดความจริงทางสังคม แต่การตีความชุดความจริงเหล่านั้นก็ยังมีความเป็นอัตวิสัย (subjectivity) คือ ขึ้นกับความพึงพอใจของแต่ละบุคคลอยู่มาก กระนั้น การที่เป็นความคิดที่มีลักษณะทั่วไปได้นั้น ย่อมหมายถึงว่ามีเงื่อนไขบางส่วนที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกัน ซึ่งอาจจะเป็นส่วนน้อย แต่ส่วนที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกันนี้ กรอบทฤษฎีประกอบสร้างนิยมเรียกว่า “อัตวิสัยร่วม” (inter-

subjectivity) ซึ่งเป็นหัวข้อสำคัญในชุดคำอธิบายทางทฤษฎีของกลุ่มนี้ต่อไป และมองว่าเป็นจุดตั้งต้นของชุดปทัสถานระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่ในการประกอบสร้างความหมายและพฤติกรรมของรัฐ (Klotz, 1995, p. 459-462)

ในขั้นต่อมา กลุ่มทฤษฎีประกอบสร้างนิยมระบุว่า ความคิดนำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์ (identity) ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดตัวตนของรัฐ ซึ่งตัวตนดังกล่าว คือ การกำหนดว่าตัวเองคือใคร อยู่ที่ไหน ใครเป็นพวกเดียวกับเรา ใครเป็นศัตรูเรา และเราแตกต่างจากคนอื่นอย่างไรบ้าง และจากการกำหนดตัวตนของรัฐเช่นนี้ จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การระบุว่า อะไรคือผลประโยชน์แห่งชาติ ดังจะเห็นได้จากแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 ผลประโยชน์แห่งชาติของกลุ่มทฤษฎีประกอบสร้างนิยม

สรุป

การสำรวจคำจำกัดความ รากฐาน จุดเริ่มต้น การแบ่งประเภท และการนำมาใช้อธิบายในทางทฤษฎีเบื้องต้นของแนวคิดที่ว่าด้วยผลประโยชน์แห่งชาติข้างต้น ถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ข้อแรก การศึกษาผลประโยชน์แห่งชาตินั้นสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อรัฐในฐานะที่เป็นตัวแสดงหลักในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (state centric) ดังจะเห็นได้จาก การที่ผลประโยชน์แห่งชาติมีที่มาจากแนวคิดเรื่องหลักเหตุผลแห่งรัฐ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาสำคัญของรัฐสมัยใหม่ ข้อที่สอง การพิจารณาประเภทของผลประโยชน์แห่งชาติทำให้ผู้ศึกษาสามารถเลือกวิเคราะห์ประเภทเครื่องมือที่รัฐใช้เพื่อบรรลุผลประโยชน์แห่งชาตินั้น ๆ ในความหมายของการเป็น “รัฐศิลป์” (statecraft) ได้ และข้อที่สาม การพิจารณาในแง่มุมทางทฤษฎีเป็นตัวเชื่อมให้เห็นถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีกับโลกแห่งความเป็นจริง และการเป็นศาสตร์ความรู้ในเชิงประยุกต์และบูรณาการของศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

บรรณานุกรม

Barkin, Samuel. (2003). “Realist Constructivism.” *International Studies Review*, Vol. 5.

Danish. *National Interest: Meaning, Components and Methods*.

Accessed by 29 March 2021, Retrieved from

<https://www.yourarticlelibrary.com/international->

politics/national-interest- meaning-components-and-
methods/48487.

Deibel, Terry. (2007). **Foreign Policy Strategy: The Logic of American Statecraft**. Cambridge: Cambridge University Press.

Dyke, Vernon Von. (1962). “Values and Interests.” **The American Political Science Review**, Vol. 56, No. 3 (September).

Horcher, Ferenc. (2016). “The Renaissance of Political Realism in Early Modern Europe: Giovanni Botero and the Discourse of “Reason of State”.” **Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa**, Vol. 9, No. 2.

Klotz, Audie. (1995). “Norm Reconstructing Interests: Global Racial Equality and U.S. Sanctions against South Africa.” **International Organization**, Vol. 49, No. 3, (Summer).

Kegley, Charles W. Jr. (1995). **Controversies in International Relations Theory: Realism and the Neo-Liberal Challenge**. UK: Red Globe Press.

Keohane, Robert O. (1985). **After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy**. New Jersey: Princeton University Press.

Machiavelli, Niccolo. (2017). **The Prince**. China: Amber Books.

Morgenthau, Hans J. (1952). “Another ‘Great Debate’: The National Interest of the United State.” **This Review**, Vol. 46 (December).

_____. (2006). **Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace**, Seventh edition. New York: McGraw Hill.

Steans, Jill, Pettiford, Lloyd, et al. (2010). **An Introduction to International Relations Theory: Perspectives and Themes**. London: Routledge.

Waltz, Kenneth. (1979). **Theory of International Politics**. London: Addison-Wesley Publishing Company.

Weber, Max. (1920). **Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie (Sociology of the Religion)**. Tübingen: J.C.B. Mohr, cited in

Morgenthau, Hans J. (2006). **Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace**, Seventh edition. New York: McGraw Hill. p. 11.

Proposal on the Theory of Urban Politics and Qualitative Research^{**}

Todsapon Shinjorhor^{*}

Abstract

This article aims to present the basic theory of Urban Politics through three elements, Urban Regime, Governing Arrangement and The Relation of Marxist Perspective and Urban Politics. This assisted to understand the complexity of context in urban areas because the diversity of actors such as public sector, citizen sector and private sector had influenced to political decision- making, especially in policymaking, projects and regulations which could determine the future and the deterioration of the city. Meanwhile, the theory of Urban Politics related to qualitative research through 1.) Inductive Reasoning and 2.) Explanation Model (Type/ Ultimate- Token/ Proximate). This will help to expand a method of acquiring knowledge to other dimensions.

^{*} Pd. D Candidate, Faculty of Social Sciences, Naresuan University. Email: Todsaponchinjorhor@hotmail.com

^{**} This article is a part of the independent study in Advanced Political Theory Course, PhD (Political Science), Faculty of Social Sciences, Naresuan University.

Received May 7, 2021; Revised June 29, 2021; Accepted November 30, 2021

Keywords: Urban Politics, Urban Regime, Marxist and Urban Politics, Governing Arrangement

บททดลองเสนอทฤษฎีการเมืองนครกับงานวิจัยเชิงคุณภาพ**

ทศพล ชื่นจอหอ*

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้ผู้เขียนต้องการนำเสนอแนวคิดการเมืองนครเบื้องต้น ผ่านองค์ประกอบของระบอบนคร การจัดระเบียบทางการเมือง และความสัมพันธ์ในมุมมองมาร์กซิสต์ภายใต้ขอบเขตการเมืองนคร ที่ได้ช่วยสร้างความเข้าใจให้กับพื้นที่ความซับซ้อนในบริบทของเมืองเพราะปัจจุบันเป็นความหลากหลายของกลุ่มตัวแสดงทั้งในส่วนของภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชนที่ล้วนส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองโดยเฉพาะในมิติการสร้างนโยบาย โครงการ และกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ซึ่งสามารถกำหนดอนาคตและความเสื่อมโทรม ของเมืองได้ขณะเดียวกันแนวคิดการเมืองนครมีความสอดคล้องกับรูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านตัวแบบการให้เหตุผลเชิง

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร Email: Todsaponchinjorhor@hotmail.com

** บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษารายวิชาทฤษฎีการเมืองชั้นสูง ดำเนินการสอนโดย ผศ.ดร.วัชรพล พุทธิรักษา ในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

** ได้รับบทความ 7 พฤษภาคม 2564; แก้ไขปรับปรุง 29 มิถุนายน 2564; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 30 พฤศจิกายน 2564

อุปนัย และรูปแบบการอธิบายเหตุผล ที่ได้ช่วยเพิ่มพรมแดนทางการศึกษาให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การเมืองนคร, ระบอบนคร, มาร์กซิสม์และการเมืองนคร, การจัดระเบียบทางการเมือง

บทนำ

การศึกษานโยบายสาธารณะส่วนมากในปัจจุบันได้รับอิทธิพลหลักจากสำนักปฏิฐานนิยม (Positivism) โดยเริ่มก่อตัวขึ้นในปี ค.ศ. 1920 จากกลุ่มนักวิชาการชาวออสเตรียมหาวิทยาลัยเวียนนาเป็นที่รู้จักในชื่อชมรมเวียนนา (Vienna Circle) มีรากฐานมาจากสำนักประจักษ์นิยม (Empiricism) ภายใต้ภววิทยา (Ontology) แบบ Foundationalism จุดเน้นสำคัญของการศึกษา คือ การอธิบายโดยอาศัยกฎหรือหลักการทั่วไป (Law or Generalization) สามารถพิสูจน์สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ภายใต้เงื่อนไขของการศึกษาแต่ไม่ถูกจำกัดด้วยเวลาหรือสถานที่ในการอธิบายรูปแบบการวิเคราะห์ที่ตั้งอยู่บนกฎที่ประกอบไปด้วยตัวอธิบายและปรากฏการณ์ที่ถูกอธิบายเพื่อบ่งชี้พฤติกรรมของมนุษย์และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ (อนุสรณ์ ลิ้มมณี, 2561, น. 40-46) ในด้านนโยบายสาธารณะมักจะมีการศึกษาในมิติของวงจรนโยบายสาธารณะ (Policy Cycle) ได้แก่ การก่อรูปของนโยบาย การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย หากต้องการศึกษาทั้งหมดของวงจรต้องใช้ระยะเวลา รวมไปถึงทรัพยากรเป็นจำนวนมาก ดังนั้น การศึกษาส่วนใหญ่จึงเจาะไปที่บางหน่วยของกระบวนการนโยบาย เช่น การนำนโยบายไปปฏิบัติ การนิยามปัญหาที่เกิดขึ้นหรือการก่อรูปของนโยบาย เพื่อพยายามที่จะศึกษาและทำความเข้าใจ

นโยบายสาธารณะผ่านการใช้ทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น ตัวแบบเชิงสถาบัน (Institutional Model) ตัวแบบชนชั้นนำ (Elite Model) ตัวแบบเชิงระบบ (System Model) ตัวแบบหลักเหตุผล (Rational Model) ตัวแบบกลุ่ม (Group Model) ตัวแบบกระบวนการ (Process Model) และตัวแบบส่วนเพิ่ม (Incremental Model)

การข้มงวดในการศึกษาเชิงประจักษ์ผ่านการควบคุมตัวแปรทางสถิติที่มากเกินไป บางครั้งจึงไม่สามารถอธิบายความเปลี่ยนแปลงหรือผลลัพธ์ที่เกิดในทางนโยบายได้ เพราะมนุษย์มีความซับซ้อนทางอารมณ์และความรู้สึก โดยเฉพาะการดำเนินนโยบายยุคสงครามเวียดนาม (Vietnam War) ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีความพยายามใช้การวิเคราะห์เชิงประจักษ์ผ่านตัวแบบหลักเหตุผล (Rational Analysis) เพื่อสร้างการตัดสินใจดำเนินนโยบายแต่ข้อมูลที่ได้รับจากพื้นที่ของการสู้รบจะมีการบิดเบือนเป็นเพราะเหตุผลในทางการเมืองเป็นหลักอันนำไปสู่การละเลยประเด็นด้านศีลธรรมทำให้เกิดการประท้วงและต่อต้านการทำสงครามขึ้น (Anti-War-Moment) (ประโยชน์ส่งกลิ่น, 2561, น. 6-12) ในเวลาต่อมาจึงได้เกิดการศึกษาในยุคหลังประจักษ์นิยม (Post-Empiricism) มีจุดยืนสำคัญจากญาณวิทยาของสำนักตีความ (Interpretative) ภายใต้อภิปรัชญาแบบ Anti-Foundationalism โดยนักสังคมวิทยาส่วนหนึ่งได้เริ่มคิดค้นวิธีการศึกษาในการตีความที่เป็นเอกลักษณ์และเรียกกลุ่มของตนเองว่า “ชมรมไฮเดลเบิร์ก” (The Heidelberg Circle) ฐานคิดสำคัญ คือ การศึกษาในมนุษย์ไม่สามารถใช้วิธีการคาดการณ์ได้ (Predict) เพราะมนุษย์มีความซับซ้อนทางความคิดซึ่งไม่สามารถหาความเที่ยงตรงของข้อมูลในเหตุการณ์ได้เหมือนกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ มีการศึกษายุคแรกเริ่มจากตัวบทในพระคัมภีร์ไบเบิล

(Text) เพื่อหาความหมายแท้จริงที่ถูกซ่อนอยู่ต่อมาได้พัฒนาไปถึงพฤติกรรมมนุษย์ การเมือง และนโยบายสาธารณะ (อนุสรณ์ ลิมมณี, 2561, น. 52-61)

บทความชิ้นนี้ผู้เขียนจึงต้องการนำเสนอแนวคิดการเมืองนครเบื้องต้น (Urban Politics) ภายใต้อิทธิพลทางการศึกษายุคหลังประจักษ์นิยม (Post-Empiricism) ซึ่งเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบริบทของความเป็นเมือง จากความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นทั่วโลกกว่า 7,794 ล้านคน ในปัจจุบันทำให้เกิดการก่อตัวของเมือง (Urban) เกิดขึ้นตามมาเป็นจำนวนมากมีความสัมพันธ์โดยตรงกับประชากรที่อยู่อาศัยภายในเมืองทั้งสิ้นกว่า 1,514 ล้านคนทั่วโลก (ยูเอ็น, 2563) ประกอบกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีความหลากหลายของกลุ่มตัวแสดงต่าง ๆ เช่น กลุ่มความหลากหลายทางเพศ (LGBT) กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Green World) กลุ่มสหภาพแรงงาน (Trade Union) กลุ่มนักเคลื่อนไหวทางการเมือง (Political Activism) และกลุ่มองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGO) ส่งผลทำให้การตัดสินใจทางการเมืองของหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นโดยเฉพาะด้านนโยบายสาธารณะมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดกรอบแนวคิดการเมืองนครเพื่อสร้างความเข้าใจสังคมในยุคปัจจุบันโดยผู้เขียนได้เลือกนำเสนอผ่านองค์ประกอบที่มีความสำคัญ ได้แก่ ระบอบนคร (Urban Regime) การจัดระเบียบทางการเมือง (Governing Arrangement) และความสัมพันธ์ ในมุมมองมาร์กซิสต์ภายใต้ขอบเขตการเมืองนคร (The Relation of Marxist Perspective and Urban Politics) เพื่อแสดงให้เห็นถึงระบบพลังในเชิงโครงสร้างของปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ในการกำหนดทิศทางอนาคตของเมือง ขณะเดียวกันแนวคิดการเมืองนครมีความสอดคล้องอย่างชัดเจนภายใต้กรอบงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านความโดดเด่นของตัว

แบบการให้เหตุผลเชิงอุปนัย (Inductive Reasoning) และรูปแบบการอธิบายเหตุผล (Type/Ultimate-Token/Proximate)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดการเมืองนครเบื้องต้น
2. เพื่อเพิ่มมิติทางการศึกษาผ่านกรอบแนวคิดการเมืองนครภายใต้มุมมองด้านนโยบายศาสตร์

การเมืองนคร (Urban Politics)

การบริหารกิจการภาครัฐในระดับท้องถิ่นนั้นมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกำหนดนโยบาย โดยเฉพาะในพื้นที่ของเมืองจากโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต ปัจจุบันการศึกษาแนวคิดการเมืองนคร (Urban Politics) ยังคงมีการศึกษาอยู่อย่างจำกัดและไม่ถูกพูดถึงมากนัก หากมองย้อนกลับมายังบริบทของประเทศไทย ผู้เขียนพบการศึกษาภายใต้ชื่อรายวิชาการเมืองกับนโยบายการพัฒนาเมืองมีปรากฏอยู่ในหลักสูตรระดับรัฐศาสตรบัณฑิต และรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการจัดการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2559) รวมไปถึงรายวิชาเกี่ยวกับเมืองและมหานคร สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งล้วนถูกดำเนินการสอนโดย ผศ.ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ (มีเดียสุโขทัยธรรมาธิราช, 2561) การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะภายในเมือง ส่วนมากนั้นยังคงยึดติดกับแนวคิดในยุคประจักษ์นิยมจากตัวแบบนโยบายสาธารณะ (Models of Public Policy) และแนวคิดเครือข่ายนโยบาย (Policy Networks) เป็นหลักผู้เขียนจึงต้องการนำเสนอแนวคิดการเมืองนครที่ได้รับอิทธิพลช่วงยุคหลังประจักษ์นิยมซึ่งเป็นหน่วยวิเคราะห์

ทางการเมืองจากปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจของตัวแสดงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างการครองอำนาจในการปกครองและกำหนดทิศทางของนโยบายภายในเมือง

แนวคิดการเมืองนครได้รับอิทธิพลทางการศึกษาจาก David Judge, Gerry Stoker และ Harold Wolman ผ่านการตีพิมพ์หนังสือ **“Theories of urban politics”** ในปี พ.ศ. 2538 เป็นแนวคิดที่ถูกตีความว่ามีส่วนคล้ายกับแนวคิดการเมืองการปกครองท้องถิ่น แต่ในความเป็นจริงแล้วขอบเขตของการศึกษาภายใต้แนวคิดการเมืองนครมีความแตกต่างกัน เพราะเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับสถานะของการพัฒนาและความเสื่อมโทรมของเมืองล้วนมีปัจจัยและสาเหตุที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งมีทั้งในส่วนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ *ส่วนที่เป็นทางการ* ยกตัวอย่างเช่น พฤติกรรมการเมืองในระดับการเลือกตั้งผู้บริหารเมือง โครงสร้างองค์กร สมรรถนะขององค์กร การปกครองในระดับนคร และกรอบกฎหมาย (รัฐธรรมนูญ พรบ.ต่าง ๆ) *ส่วนที่ไม่เป็นทางการ* ยกตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมการเมือง โครงสร้างทางอำนาจรูปแบบพิเศษ (เรื่องการสร้างเครือข่ายของพันธมิตรทางอำนาจของเมือง ธรรมเนียมปฏิบัติขององค์กรการปกครองระดับเมือง และเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรการปกครองในระดับเมืองและความร่วมมือกับภาคประชาชนต่าง ๆ) และเครือข่ายประชาสังคมในระดับเมืองโดยการศึกษาการเมืองการปกครองท้องถิ่นส่วนใหญ่จะเน้นเพียงแค่หลักธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วมของประชาชน ความเป็นประชาธิปไตย และการจัดเก็บภาษีหรืองบประมาณภายในท้องถิ่นเท่านั้น (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2560, น. 171-179)

แนวคิดการเมืองนครจึงมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการช่วยวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่สังคมกำลังเผชิญอยู่พร้อมทั้งนำไปปัจจัยในการวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษาของรูปแบบนโยบายสาธารณะ รวมไปถึงโครงสร้างทางอำนาจที่มีอยู่ในสังคม โดยการเมืองนครมีลักษณะที่สำคัญประกอบไปด้วย 2 ข้อ

ได้แก่ 1. หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมักจะเป็นหน่วยงานขนาดเล็กและมีระดับอยู่ต่ำกว่ารัฐ
2. หน่วยงานของรัฐบาลส่วนกลางมักจะกระจายอยู่ภายในเมืองแม้จะมีความพยายาม
มองว่าระบอบประชาธิปไตยที่มีอยู่นั้นเป็นสิ่งที่มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้
แต่ด้วยสภาพเครือข่ายที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้น ก็อาจจะนำไปสู่ผลกระทบในทางตรงกัน
ข้ามได้เช่นเดียวกัน (John, 2009, p.17 - 22)

บทความชิ้นนี้ผู้เขียนจึงได้ให้ความสำคัญกับ “แนวคิดการเมืองนคร”
ในฐานะเป็นหน่วยการวิเคราะห์บริบทของความเป็นเมืองภายใต้โครงสร้าง
ความซับซ้อนทางสังคมในปัจจุบันที่มีความหลากหลายของกลุ่มตัวแสดงบนเครือข่าย
ของภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชนซึ่งส่งผลต่อการขับเคลื่อนนโยบาย
สาธารณะ โครงการ กิจกรรม กฎระเบียบหรือข้อบังคับที่สามารถกำหนดทิศทางของ
การพัฒนาและความเสื่อมโทรมของเมืองภายใต้องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ระบอบนคร
(Urban Regime) การจัดระเบียบทางการเมือง (Governing Arrangement) และ
ความสัมพันธ์ในมุมมองมาร์กซิสต์ภายใต้ขอบเขตการเมืองนคร (The Relation of
Marxist Perspective and Urban Politics) ที่มีส่วนสัมพันธ์กับงานวิจัยเชิงคุณภาพ
(Qualitative Research)

ระบอบนคร (Urban Regime)

ระบอบนครเป็นหน่วยการวิเคราะห์ที่มีความน่าสนใจภายใต้อิทธิพลของกลุ่ม
การศึกษาการเมืองนคร โดยมีงานศึกษาของ Clarence Stone และ Stephen Elkin
เป็นผู้ริเริ่มและมีบทบาทสำคัญในแนวคิดดังกล่าว แรกเริ่มนั้นเป้าหมายหลักของทฤษฎี
คือ ใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายความสัมพันธ์รูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่าง
ภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะการแบ่งแยกอำนาจของตลาด เศรษฐกิจ และกลุ่ม
ก่อนทางการเมือง มีอิทธิพลอย่างมากสำหรับการกำหนดทิศทางของนโยบายสาธารณะ

ในเมืองต่าง ๆ ของสหรัฐฯ ต่อมาได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้หลากหลายรูปแบบ รวมไปถึงการมุ่งวิเคราะห์และอธิบายกลุ่มตัวแสดงหรือกลุ่มพลังที่เกิดขึ้นผ่านความร่วมมือภายใต้รูปแบบเครือข่ายซึ่งมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย (Mossberger & Stoker, 2001, p.810-811)

ขณะเดียวกันมุมมองของ Keith Dowding, Patrick Dunleavy, Desmond King, Helen Margetts and Yvonne Rydin (1999) ได้อธิบายว่าการเมืองนครเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางการเมืองและการผลิตบริการสาธารณะในเมืองที่เป็นกลยุทธ์สำคัญในการต่อสู้พร้อมทั้งเชื่อมโยงไปสู่กลุ่มสนับสนุนภายในชุมชนโดยหากมองในบริบทของยุโรป (European) มักจะมีความโดดเด่นจากกลุ่มตัวแสดงทางการเมืองในระดับท้องถิ่นซึ่งมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มตัวแสดงทางการเมืองจากส่วนกลางที่มีการแข่งขันหรือเป็นคู่แข่งระหว่างพรรคการเมืองอย่างชัดเจน ดังนั้น ท้องถิ่นจึงเป็นพื้นที่ของการปฏิบัติเชื่อมโยงไปสู่การประเมินผลเลือกตั้งในอนาคตพร้อมทั้งประเมินความสามารถในการบริหารงานจากรัฐบาลส่วนกลาง Katherine B. Hankins (2015) มองว่าระบอบนคร คือ การให้ความสำคัญกับผู้กำหนดนโยบายจากการตัดสินใจดำเนินนโยบายสาธารณะที่มีความเกี่ยวข้องผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากการดำเนินโครงการในพื้นที่ของเมือง ขณะเดียวกันเงื่อนไขในการดำเนินนโยบายนั้นจำเป็นต้องสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ของกลุ่มตัวแสดงในเครือข่ายของผู้กำหนดนโยบายที่มีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนทิศทางการพัฒนาเมืองลำดับสุดท้าย Domingo Morel (2018) อธิบายว่าความซับซ้อนทางการเมืองในปัจจุบันได้แสดงให้เห็นถึงภาพของระบอบนครได้ดียิ่งขึ้นจากการตัดสินใจดำเนินนโยบายของรัฐในระดับท้องถิ่นที่เริ่มถูกแทรกแซงจากนักการเมืองหรือกลุ่มธุรกิจภายในพื้นที่ ขณะเดียวกันลักษณะความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นและผลประโยชน์ของตัว

แสดงภายในเครือข่าย จากการดำเนินนโยบายนั้นแม้จะไม่มีผลในทางข้อกฎหมาย แต่จำเป็นต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในมุมมองของภาคประชาชนซึ่งเป็นความหลากหลายทางการเมืองในสังคมปัจจุบัน

โดยในมุมมองของ Clarence Stone ผู้บุกเบิกยุคแรกเริ่มแล้วได้อธิบายว่า แนวคิดระบอบนคร (Urban Regime) เป็นการมองสภาพแวดล้อมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในระดับเมืองแต่ไม่ได้ถูกจำกัดเพียงแต่อำนาจเชิงโครงสร้างเท่านั้นแต่หมายรวมถึงกลุ่มพลังต่าง ๆ ที่พยายามขับเคลื่อนสังคมผ่านนโยบายสาธารณะภายใต้การศึกษาแบบเศรษฐกิจการเมืองซึ่งมีส่วนสำคัญในการวิเคราะห์ของแนวคิดระบอบนคร เพราะการเมืองในปัจจุบันแตกต่างไปจากอดีตอย่างสิ้นเชิง นักการเมืองไม่อาจรักษาอำนาจของตนอยู่ภายในระบอบอย่างยาวนานได้อีกต่อไป แต่ต้องผสมผสานความร่วมมือระหว่างกลุ่มองค์กรภาคประชาชนเพื่อเป็นฐานในการสนับสนุนหรือกลุ่มองค์กรที่สร้างความร่วมมือเพื่อจัดการปกครองและกลุ่มที่ผสมผสานความร่วมมือเพียงแค่เป้าหมายในการชนะการเลือกตั้งรวมไปถึงองค์กรที่เกิดขึ้นตามเป้าหมายที่แตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร กลุ่มองค์กรมุสลิม กลุ่มองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย กลุ่มพรรคการเมือง กลุ่มรณรงค์สิทธิมนุษยชน และกลุ่มชุมชนเกษตรกรรม ซึ่งสามารถสร้างแรงสนับสนุนให้กับรัฐในการออกนโยบายต่าง ๆ แต่กลุ่มที่มีอิทธิพลหลักเสมอมาตั้งแต่อดีต คงปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็น “กลุ่มธุรกิจหรือกลุ่มเอกชน” ที่ได้ยกสถานะของตนและพยายามดิ้นรนเสมอมาเพื่อให้มีที่ทางในประวัติศาสตร์ของรัฐผ่านการต่อรองการแลกเปลี่ยนและการสนับสนุนอย่างลับ ๆ ปรากฏการณ์เช่นนี้เรียกว่า อำนาจเชิงระบบ (Systemic Power) ดังนั้น การเกิดขึ้นของนโยบายสาธารณะจึงประกอบไปด้วยปัจจัยหลัก 3 ข้อ ได้แก่ ความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้มีอำนาจปกครอง ลักษณะตามธรรมชาติของความสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชน และทรัพยากรใน

เครือข่ายของผู้ปกครอง ความสำคัญของแนวคิดการเมืองนครจึงช่วยให้ผู้เขียนมองเห็นสภาพความสลับซับซ้อนของอำนาจภายในสังคมที่ถูกประกอบสร้างจากนโยบายสาธารณะหรืออำนาจที่อยู่เบื้องหลังนโยบายสาธารณะภายในเมือง (วัชรพล พุทธรักษา, 2561, น. 5-8)

ระบอบได้รับการขยายความหมายให้มีความชัดเจนมากขึ้นจาก Karen Mossberger และ Gerry Stoker ที่ได้สรุปมุมมองเกี่ยวกับระบอบของ Clarence Stone มีลักษณะสำคัญ 7 ประการ ดังนี้ (Mossberger & Stoker, 2001, p.813-814)

1. ระบอบคือกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ แต่มีเสถียรภาพและสามารถเข้าถึงสถาบันทางการเมืองได้ผ่านทรัพยากรที่ช่วยให้องค์กรหรือเครือข่ายเข้ามามีบทบาทอย่างยั่งยืนในการตัดสินใจด้านนโยบายและการปกครองจากความร่วมมือระหว่างเครือข่าย ทั้งภายในและภายนอกของสภาพแวดล้อมทางการเมือง

2. ระบอบเป็นโครงสร้างทางอำนาจจากการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีรัฐภาคเอกชน ภาคประชาชน และองค์กรอิสระเพื่อควบคุมทรัพยากรทางเศรษฐกิจ

3. ความร่วมมือระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ไม่สามารถสร้างขึ้นได้โดยง่ายแต่ต้องมีความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องอาจจะต้องใช้ระยะเวลาและสิ่งที่เรียกว่า “ระบอบ” ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกเมือง

4. ระบอบมักจะมีเสถียรภาพและความมั่นคงซึ่งสามารถพัฒนาไปได้หลายระดับ ขณะเดียวกันระบอบถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงแต่จะไม่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการหรือความสัมพันธ์ของตัวแสดงภายในเครือข่าย

5. รูปแบบของนโยบายของแต่ละเมืองสามารถบ่งบอกถึงการปกครองที่มีภายในระบอบได้อย่างชัดเจน สาเหตุนี้เป็นเพราะนโยบายถูกสร้างขึ้นจาก “ผู้มีอำนาจ” หรือ “ชนชั้นนำ” ภายในเครือข่ายนโยบาย

6. ข้อตกลงร่วมกัน (Consensus) เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายที่มีภายในโครงสร้างของการปกครองซึ่งความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะพึ่งพิงเพื่อรักษาผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน

7. ความร่วมมือหรือการยุติภายในเครือข่ายของระบอบนั้นได้รับอิทธิพลหลักจาก “ประวัติศาสตร์” มีร่วมกันระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ

จุดร่วมทางความคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับระบอบนครนั้น คือ การศึกษาเครือข่ายของตัวแสดงภายในเมืองที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันผ่านการสื่อสารในเชิงโครงสร้างทางอำนาจของเมือง เพื่อกำหนดเป้าหมายบางอย่างร่วมกัน เช่น การจัดการปกครอง การดำเนินนโยบายสาธารณะ และการต่อสู้ทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเครือข่ายของการทำงานร่วมกันบางครั้งอาจมองเป็นภาพของความเท่าเทียม แต่ในความเป็นจริงแล้วนั้นมักจะหลบซ่อนอำนาจในแนวดิ่ง (Top-Down) จากความเหลื่อมล้ำในเชิงอำนาจของกลุ่มตัวแสดงในเครือข่ายคุณลักษณะสำคัญของแนวคิดระบอบนครจึงได้ช่วยแสดงให้เห็นถึงการอธิบายรูปแบบทางการเมืองในระดับย่อยของเมืองหรือท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งเป็นการดึงดูดเด่นของสำนักคิดแบบพหุนิยมและโครงสร้างนิยมนำมาใช้ในการวิเคราะห์อันเปรียบเสมือนเป็นทางสายกลางของมิติทางการศึกษา

การจัดระเบียบทางการเมือง (Governing Arrangement)

ปัจจุบันขอบเขตความสนใจทางการเมืองได้ขยายจากบริบทของรัฐบาลส่วนกลางไปสู่การบริหารจัดการภาครัฐในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นผลพวงส่วนหนึ่งของการกระจายอำนาจจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 แต่กรอบการศึกษาการบริหารจัดการภาครัฐในปัจจุบัน ยังคงมีข้อจำกัดในการทำความเข้าใจและอธิบายความซับซ้อนทางสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ขณะเดียวกันการศึกษา

การจัดระเบียบทางการเมือง ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎีการเมืองนคร (Urban Politics) มีความต่อเนื่องจากมุมมองด้านระบอบนครที่มุ่งเน้นศึกษาความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ แต่กรอบการจัดระเบียบทางการเมืองจะมองไปที่ความสัมพันธ์ที่เป็นทางการผ่าน 4 ประเภทในการจัดระเบียบทางการเมือง ได้แก่ 1. กลุ่มแนวร่วมหรือผู้สนับสนุน (Coalitions) 2. เครือข่าย (Networks) 3. การบริหารจัดการหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น (Local Government Administration) 4. การปกครองท้องถิ่นแบบดั้งเดิม (Traditional Local Government) ที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงสร้างทางการเมืองในการกำหนดทิศทางของนโยบายสาธารณะจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงภาครัฐ (นักการเมืองและบุคลากรทุกระดับในหน่วยงานของรัฐ) ภาคเอกชน (กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่) และองค์กรไม่แสดงหาผลกำไร (กลุ่มองค์กรที่มีบทบาทในพื้นที่)

1. กลุ่มแนวร่วมหรือผู้สนับสนุน (Coalitions)

กลุ่มแนวร่วมคือรูปแบบการจัดระเบียบความร่วมมือระหว่างภาครัฐในระดับท้องถิ่นและกลุ่มตัวแสดงรอบนอกทั้งในส่วนของภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน คุณลักษณะสำคัญนั้นเป็นความร่วมมืออย่างเป็นทางการผ่านการสื่อสารในแนวนอน (การพบปะที่เป็นความสัมพันธ์ทั่วไป) และแนวตั้ง (การพบปะที่เป็นกฎเกณฑ์ เช่น การจัดเวทีประชาคมหรือการปรึกษาหารือ) ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ เป้าหมาย และอุดมการณ์ที่มีร่วมกันในการดำเนินนโยบายสาธารณะทำให้ตัวแสดงต่าง ๆ กลายเป็นกลุ่มแนวร่วมสนับสนุนการเลือกตั้งได้ในอนาคตโดยสามารถแบ่งกลุ่มสนับสนุนเป็น 2 ส่วน ดังนี้ (Djordjevic, 2006, p.41-44)

ระบอบ: ระบอบภายในรูปแบบของการจัดระเบียบทางการเมือง (Governing Arrangement) มีความแตกต่างจากระบอบนคร (Urban Regime)

ในฐานะที่เป็นจุดกำเนิดหรือการสร้างแนวร่วมกลุ่มใหม่ที่จะช่วยเสริมความเข้มแข็งให้กับระบอบนคร ดังนั้น ระบอบมิตินี้จึงเป็นกลุ่มแนวร่วมผ่านความสัมพันธ์แนวนอน (Horizontal) จากภาครัฐ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และกลุ่มตัวแสดงต่าง ๆ ภายในเมือง ขณะที่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจแนวตั้ง (Vertical) จะเกิดขึ้นจากนักการเมือง ภาคธุรกิจในพื้นที่ และการสนับสนุนผ่านหน่วยงานของรัฐบาลส่วนกลางหรือกลุ่มนักการเมืองในระดับประเทศโดยความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะมีความมั่นคงจากการระดมทรัพยากรเพื่อบรรลุเป้าหมายบางอย่างทั้งในด้านนโยบายสาธารณะหรือการปกครอง

กลุ่มแนวร่วมอื่น ๆ : เป็นกลุ่มที่แยกออกมาไม่รวมอยู่ภายใต้ภาคธุรกิจซึ่งเป็นภาพรวมของตัวแสดงทุกระดับภายในเมือง กลุ่มผู้สนับสนุนภาครัฐ และกลุ่มศาสนา ซึ่งเป็นพื้นที่ของความหลากหลายในสังคมปัจจุบันที่เกิดขึ้นในเมืองส่งผลทำให้ความร่วมมือนั้นอาจจะมีระยะสั้นหรือระยะยาวขึ้นอยู่กับเป้าหมาย (Project-Based) ของสิ่งที่เกิดขึ้น

2. เครือข่าย (Networks)

เครือข่ายเป็นจุดเริ่มต้นของการบริหารจัดการของตัวแสดงภายในเมืองซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่ต่อยอดไปถึงกลุ่มแนวร่วมหรือผู้สนับสนุนในอนาคต ขณะเดียวกันเมื่อเกิดปัญหาขึ้นจากการดำเนินนโยบายมักจะถูกผลักดันเข้าสู่การปรึกษาหารือในทางการเมืองเพื่อหาทางแก้ไขปัญหามิฉะนั้นการปฏิบัตินอกจากนี้จะเป็นเรื่องยากที่จะอธิบายเพื่อยืนยันถึงการมีอยู่ของเครือข่ายแต่สิ่งเหล่านี้เป็นโครงสร้างของการสนับสนุนในทางการเมืองทั่วไปที่ปรากฏอยู่เบื้องหลัง ดังนั้น ตัวแสดงภายในเครือข่ายไม่มีขอบเขตที่แน่นอนและมีความหลากหลายแต่ถูกยึดโยงไว้กับ “ความคิด” เป้าหมายของการสร้างนโยบายสาธารณะที่ส่งอิทธิพลต่อการตัดสินใจด้านนโยบายไปปฏิบัติ (Stoker, 2018, p.15-17) เครือข่ายคือการกำหนดรูปแบบของการจัด

ระเบียบทางการเมืองเป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่ตัวแสดงอื่น ๆ ภายในเมืองที่มีเป้าหมายร่วมกันโดยขึ้นอยู่กับการศึกษาหรือทางการเมืองและทิศทางของนโยบาย ดังนั้นเครือข่ายจะมีความมั่นคงหรือไม่จึงขึ้นอยู่กับเป้าหมายของตัวแสดงแต่ละกลุ่มจากการมีส่วนร่วมและการครอบครองทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งหมดภายในเครือข่ายของตัวแสดง

3. การบริหารจัดการหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น (Local Government-Center Governance)

การจัดระเบียบทางการเมือง คือ สิ่งที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางไปสู่พื้นที่ของเมืองในบริบทของประเทศไทย คือ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่มีเป้าหมายร่วมกันแต่มีต้นแบบหลักอยู่ที่ตัวแสดงภาครัฐ จากช่วงเวลาที่เกิดข้อพิพาทขึ้นนั้นสามารถสร้างข้อแลกเปลี่ยน (Deal) ระหว่างกลุ่มตัวแสดงในเครือข่ายให้ปัญหาที่มีอยู่ได้รับการแก้ไขเพราะการทำงานร่วมกันมักจะไม่มีเสถียรภาพ จากความต้องการที่แตกต่างกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทบาทของภาครัฐกิจและองค์กรอิสระที่มีอำนาจต่อรองภายในเมืองยังคงมีความสัมพันธ์ที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ทางด้านนโยบายเป็นหลัก (Djordjevic, 2006, p.49-51) ดังนั้น จุดยืนของภาครัฐในระดับท้องถิ่นจึงสามารถสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นได้จากโครงสร้างของอำนาจที่มีความชอบธรรมในการปกครองซึ่งดึงดูดให้ตัวแสดงต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จากการดำเนินนโยบายสาธารณะผ่านความสัมพันธ์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4. การปกครองแบบดั้งเดิม (Traditional Local Government)

เป็นศักยภาพของหน่วยงานภาครัฐระดับเมืองในการจัดการตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐบาลส่วนกลาง เพราะทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นมี

ความพร้อมต่อการบริหารจัดการทั้งในด้านเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมของชุมชนและระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ส่งผลทำให้รัฐบาลท้องถิ่นไม่ต้องสร้างเครือข่ายหรือพัฒนาความสัมพันธ์กับตัวแสดงอื่น ๆ การดำเนินนโยบายสาธารณะหรือโครงการต่าง ๆ จึงเป็นการสร้างข้อตกลงร่วมกันในชุมชนรูปแบบการปกครองแบบดั้งเดิม หากมองในบริบทของสังคมปัจจุบันจะเป็นลักษณะของชุมชนตามเขตรอยต่อในพื้นที่แถบชายแดนของกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ขณะเดียวกันก็จะมีบรรทัดฐานหรือกฎที่ใช้ร่วมกันภายใต้เขตแดนของชุมชนเพื่อพึงพารัฐส่วนกลางให้น้อยที่สุด (Djordjevic, 2006, p.52-53)

การจัดระเบียบทางการเมืองจึงเป็นความพยายามในการแบ่งแยกความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในเมือง โดยมีจุดเริ่มต้นจากเครือข่าย (Networks) ในการแลกเปลี่ยนความคิด ความเชื่อ และเป้าหมายที่มีร่วมกันของตัวแสดงต่าง ๆ ซึ่งพัฒนากลายเป็นกลุ่มแนวร่วมหรือผู้สนับสนุนในอนาคต (Coalitions) ภายใต้การดำเนินนโยบายสาธารณะ ขณะเดียวกันบทบาทของภาครัฐได้มีการแบ่งแยกไว้ 2 ประเด็น ส่วนแรกการบริหารจัดการหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น (Local Government-Center Governance) คือ บทบาทของภาครัฐในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายสาธารณะหรือกิจกรรมทางการเมืองเมื่อตัวแสดงในเครือข่ายเกิดความขัดแย้งภาครัฐสามารถสร้างข้อแลกเปลี่ยนกับตัวแสดงอื่น ๆ เพื่อให้เป้าหมายที่กำลังดำเนินอยู่เดินหน้าต่อไปได้ ส่วนที่สองการปกครองแบบดั้งเดิม (Traditional Local Government) คือ ความสามารถของภาครัฐระดับเมืองในการจัดการตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐบาลส่วนกลาง และไม่จำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ใด ๆ กับตัวแสดงภายในเมือง

ความสัมพันธ์ในมุมมองมาร์กซิสต์ภายใต้ขอบเขตการเมืองนคร (The Relation of Marxist Perspective and Urban Politics)

การศึกษาเกี่ยวกับการเมืองนครได้มีการประยุกต์ใช้แนวคิดของ Karl Marx ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยเรื่องเศรษฐกิจการเมืองในความสัมพันธ์และพลังทางการผลิต โดยได้นำเสนอการวิพากษ์ระบบทุนนิยมผ่านหนังสือว่าด้วยทุน (Das Kapital) ซึ่งถูกตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1867 เป็นการต่อสู้ของชนชั้นนายทุน (Bourgeois) และชนชั้นกรรมาชีพ (Proletariat) ซึ่งเกิดขึ้นผ่านการสะสมความมั่งคั่งจากมูลค่าส่วนเกินของการผลิตและการสะสมปัจจัยทางการผลิตสิ่งเหล่านี้ คือ การขูดรีดผ่านสิ่งที่เรียกว่า “กำไร” ส่งผลกระทบต่อเนื่องให้เกิดสภาวะแปลกแยกจากสินค้า (Commodity Fetishism) เป็นสภาวะที่ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองนั้นถูกลดทอนลง แต่กลับถูกยึดติดไว้กับสินค้าที่มนุษย์เป็นผู้ผลิตทั้งในเชิงบริการและเชิงวัตถุ (สำนักพิมพ์สมมติ, 2564) มุมมองของมาร์กซ์ “ระบบทุนนิยม” จึงเป็นสังคมที่เลวร้ายและสมควรถูกล้มล้างด้วยการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพเพื่อนำไปสู่การสร้างสังคมนิยมที่ให้มนุษย์เป็นผู้มีเสรีภาพทางชีวิตอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น สภาพสังคมในปัจจุบันจึงเป็นความสัมพันธ์ภายใต้ความขัดแย้งของกลุ่มนายทุน และชนชั้นกรรมาชีพ ซึ่งจะทำให้เกิดการปฏิวัติยกเลิกระบบกรรมสิทธิ์ส่วนตัว ก่อตั้งระบบคอมมิวนิสต์ที่ปัจจัยการผลิตถูกถ่ายโอนเป็นของสังคมส่วนรวมแรงงานจะไม่ถูกลดคุณค่าความเป็นมนุษย์อีกต่อไป (เด่นพงษ์ แสงคำ และ อัครยา สังขจันทร์, 2562, น. 41-45)

การต่อสู้ทางชนชั้นในขอบเขตของความเป็นเมือง

หากมองกลับมายังการประยุกต์ใช้แนวคิดของมาร์กซิสต์กับบริบทของความเป็นเมืองแล้วนั้นได้รับอิทธิพลอย่างมากจากกลุ่มนักวิชาการ เช่น Henri Lefebvre, Manuel Castells และ David Harvey ล้วนให้ความสำคัญกับความขัดแย้งสังคมเมือง

ที่ไม่ใช่สังคมอุตสาหกรรม ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า “เมือง” เป็นหน่วยการวิเคราะห์ใหม่ที่จะช่วยสร้างความเข้าใจในระบบโครงสร้างทางสังคมได้ดีมากยิ่งขึ้นภายใต้มุมมองเชิงวิพากษ์ “เมืองที่ติดนั้นควรเป็นอย่างไร” เป็นคำถามที่สามารถตีความได้หลากหลาย หากมองในมุมมองของคนทั่วไปอาจหมายถึงการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีผังเมืองที่มีความเป็นระเบียบหรือการเพิ่มขึ้นของจำนวนตึก แต่หากมองในมุมมองมาร์กซิสต์จะพบกับการขูดรีดกำลังแรงงานของแรงงานเพื่อสร้างตึกที่มีความสวยงาม เหล่านั้นแต่กลับต้องอยู่อาศัยภายในพื้นที่เสื่อมโทรมของเมือง ขณะเดียวกันเมืองคือความสามารถในการสะสมทุนและการผลิตผ่านการบริโภครวมหมู่ (Collective Consumption) เมืองจึงเป็นศูนย์กลางของความคิดในการควบคุมระบบสินค้าหรือการบริโภคสินค้าจากระบบของเมือง (Urban System) รัฐบาลส่วนกลางมีหน้าที่ถ่วงดุลปัญหาที่เกิดขึ้นจากกลไกของตลาดเพื่อป้องกันการผลิตสินค้ามากเกินไป ความจำเป็นและมุ่งเน้นทำอะไรให้กับรัฐ โดยนิยามของเมืองนครภายใต้การประยุกต์ใช้แนวคิดมาร์กซิสต์สามารถนิยามได้ 3 ส่วน **ลำดับแรก** เมืองคือสถานที่จุดเริ่มต้นของความขัดแย้งและเป็นกระบวนการของปัญหาภายใต้การสะสมของทุนนิยม **ลำดับที่สอง** ความสัมพันธ์ของชนชั้นในระบบทุนนิยมได้ช่วยให้พื้นฐานในการรับรู้บนการเมืองนคร **ลำดับสุดท้าย** สร้างกรอบของการรับรู้และความเข้าใจทางด้านอุดมการณ์ เช่น เมือง การแบ่งแยกชนชั้น เศรษฐกิจ และสังคม (Geddes, 2009, p.55-58)

หากมองจากสภาพการเมืองในช่วงปี ค.ศ. 1980 พื้นที่ทางการเมืองของประเทศไทย (England) ได้รับอิทธิพลจากการเคลื่อนไหวของพรรคแรงงานฝ่ายซ้าย (Labour Party) ซึ่งเป็นรูปแบบอุดมการณ์ทางความคิดของมาร์กซิสต์ผ่านบทบาทของสภาเทศบาลกรุงลอนดอน (Greater London Council: GLC) ประกอบไปด้วย

พันธมิตรหลากหลายโดยเฉพาะในกลุ่มชุมชนต่าง ๆ และกลุ่มนักเคลื่อนไหวของชุมชน ทั้งในส่วนของประเทศในด้านความหลากหลายทางเพศ ปัญหาการว่างงาน และสภาพ แรงงาน แต่กลับถูกแทรกแซงจากกลยุทธ์ภาคอุตสาหกรรมในกรุงลอนดอน (London Industrial Strategy: INC) ภายใต้การดำเนินนโยบายในระดับเมืองเพื่อให้มีการ ปรับเปลี่ยนโครงสร้างของภาคแรงงาน ขณะเดียวกันภาคประชาชนก็ได้มีความพยายาม ต่อสู้ในพื้นที่ของการดำเนินนโยบายในประเทศด้านการลดค่าโดยสารสาธารณะหรือ กรณีเมืองทางใต้ของแอฟริกา (South Africa) ในช่วงปี ค.ศ. 1990 เป็นภาพของ การขับเคลื่อนทางด้านนโยบายที่ถูกครอบงำจากการแข่งของภาคธุรกิจในเมืองผ่าน เกณฑ์ข้อกำหนด World Bank และ IMF ตัวชี้วัดต้นทุนทางสังคมหรือสาธารณูปโภค ข้นพื้นฐาน เช่น การขนส่ง การกำจัดสิ่งปฏิกูล น้ำ ไฟฟ้า และบริการสุขภาพ สำหรับการ กำหนดคุณภาพชีวิตทางสังคมทั่วโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา (Third World) (Geddes, 2009, p.63-68) แต่สิ่งเหล่านี้ล้วนถูกควบคุมจากสัมปทาน ของรัฐบาลส่วนกลาง ส่งผลทำให้รายได้ของประชาชนที่มีความแตกต่างกันในแต่ละ เมืองไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและเพิ่มความเหลื่อมล้ำให้กับสังคม (รุนแรงมากยิ่งขึ้น ในกลุ่มชนชั้นกรรมาชีพและผู้ใช้แรงงานทั่วไป) สิ่งเหล่านี้จึงเป็นผลกระทบของปัญหา ระบบทุนนิยม (Capitalism) ซึ่งยังคงมีการต่อสู้ของกลุ่มชนชั้นทางการเมืองอยู่ตลอดเวลาแม้ จะมีการเปลี่ยนสนามในการวิเคราะห์มาอยู่ภายใต้บริบทการเมืองนคร

ขณะเดียวกัน Jonathan S. Davies (2010) ได้ใช้มุมมองของมาร์กซิสต์ ในการวิเคราะห์กลุ่มพลังทางสังคมได้แก่ ภาครัฐ กลุ่มชนชั้น และทุนนิยมในการศึกษา เปรียบเทียบระหว่างการบริหารราชการภายในเมืองของสหรัฐอเมริกา กับ สหราชอาณาจักร พบว่า สถานะการสะสมทุนของกลุ่มนายทุนนั้นได้รวมเข้ากับภาครัฐ เพื่อใช้ทำลายกลุ่มแรงงานและกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในกรณีของ

สหรัฐอเมริกาเป็นความร่วมมือระหว่างรัฐบาลส่วนกลางและภาคเอกชน แต่กลับไม่สามารถสร้างความร่วมมือกับกลุ่มชนชั้นแรงงานได้ในทางตรงกันข้ามสหราชอาณาจักรเป็นกลยุทธ์การทำงานร่วมกันของตัวแทนนักกิจกรรมชนชั้นแรงงานเพื่อใช้ขับเคลื่อนภาคธุรกิจซึ่งเป็นรูปแบบของโครงสร้างทางอำนาจในส่วนย่อย (Micro-level) ที่สามารถจัดการกับปัญหาตลาดเสรี “Free Market” ผ่านเครือข่ายการปกครองของเมือง แสดงให้เห็นถึงระบบพลังภายใต้ความเป็นเมืองจากการต่อสู้ทางชนชั้นเพื่อกำหนดทิศทางไปสู่อนาคตรวมไปถึง Tom Ling (1991) ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาของ Bob Jessop ที่ใช้มุมมองของมาร์กซิสต์เป็นรากฐานการวิเคราะห์การเปลี่ยนรัฐสวัสดิการแบบ Keynesian ไปสู่การบริหารรัฐสวัสดิการแบบ Schumpeterian ที่มุ่งให้ความสำคัญกับสภาวะการทำงานของประชาชนเพื่อแลกเปลี่ยนกับสวัสดิการที่จะได้รับผ่านความหลากหลายในมุมมองของ Post-Fordisms ช่วยชี้ให้เห็นความสำคัญของการออกแบบนโยบายสาธารณะและการบริหารระบบราชการ

กล่าวโดยสรุปการใช้แนวคิด Karl Marx นำมาวิเคราะห์ในบริบทของความ เป็นเมืองกับนโยบายสาธารณะจึงมุ่งเน้นไปที่กลุ่มตัวแสดงต่าง ๆ เช่น สหภาพแรงงาน (Trade Union) กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง (Political Activities) กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBT) และกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Green World) ซึ่งเป็นพื้นที่ความขัดแย้งทางสังคมภายใต้โครงสร้างทางอำนาจของเมืองในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้ถูกจำกัดเพียงแค่การต่อสู้แต่ขยายไปสู่ความร่วมมือด้วยเช่นกัน เพื่อแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลกระทบจากระบบทุนนิยมมุมมองของผู้เขียนการใช้กรอบแนวคิดการเมืองนครผ่านองค์ประกอบที่ได้นำเสนอดังกล่าวเบื้องต้น ได้แก่ ระเบียบนคร การจัดระเบียบทางการเมือง และความสัมพันธ์ในมุมมอง

มาร์กซิสต์ภายใต้ขอบเขตการเมืองนครได้ช่วยสร้างความเข้าใจใหม่ผ่านแง่มุมของ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ในเชิงโครงสร้างทั้งในแนวดิ่ง (Vertical) และแนวนอน (Horizontal) ที่เป็นการต่อสู้ ความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์รวมถึง ความขัดแย้งเพื่อช่วงชิงสถานะการขับเคลื่อนเป้าหมายบางอย่างผ่านพื้นที่ของความเป็น เมืองซึ่งเป็นความซับซ้อนของสังคมในปัจจุบัน ดังนั้น บริบทของ “เมือง” จึงถือได้ว่าเป็นหน่วยการวิเคราะห์ที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากที่เปรียบเสมือนเป็นภาพสะท้อนของการบริหารจัดการในระดับประเทศ

แนวคิดการเมืองนครกับงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Theory of Urban Politics and Qualitative Research)

จากการศึกษาแนวคิดการเมืองนครเบื้องต้นผ่านองค์ประกอบของระบอบนคร การจัดระเบียบทางการเมือง และความสัมพันธ์ในมุมมองมาร์กซิสต์ภายใต้ขอบเขตการเมืองนครในการใช้กรอบแนวคิดดังกล่าวให้มีคุณภาพมีความสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่ออธิบายให้เห็นถึงพื้นที่ความซับซ้อนในปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ จากพื้นที่ของความเป็นเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาของ Jonathan S. Davies เรื่อง “Between Realism and Revolt: Governing Cities in the Crisis of Neoliberal Globalism” ได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดการเมืองนคร (Urban Politics) ในหน่วยวิเคราะห์ระบอบนคร (Urban Regime) คู่กับแนวคิดทางการเมืองของ Antonio Gramsci ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ ประชากรกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 8 เมือง ได้แก่ Athens, Baltimore, Barcelona, Dublin, Leicester, Greater Dandenong, Montreal และ Nantes โดยคำถามหลักคือ เมืองเหล่านี้มีการปกครองและต่อต้านขัดขึ้นอย่างไรบ้างภายใต้ยุคสมัยของนโยบาย

รัดเข็มขัด (Austerity) ผลการศึกษาพบว่า เมืองแต่ละแห่งมีวิธีการต่อสู้ การเพิกเฉย และการยอมรับต่อนโยบายที่แตกต่างกัน เช่น เมือง Barcelona มีรูปแบบที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งจากการต่อสู้ของตัวแสดงต่าง ๆ ภายใต้ระบอบนครต่อการออกนโยบายรัดเข็มขัดของรัฐบาลกลางฝ่ายขวานำไปสู่การต่อต้านจากกลุ่มฝ่ายซ้ายในเมืองที่เริ่มต่อสู้ด้วยการหาเสียงนโยบายต่อต้านการรัดเข็มขัด เพิ่มสวัสดิการของประชาชน และสร้างความเท่าเทียมระหว่างเพศจนนำไปสู่ชัยชนะในการเลือกตั้ง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของงานวิจัยคุณภาพกับหน่วยวิเคราะห์ระบอบนคร

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรากฐานมาจากปรากฏการณ์นิยม เพราะเชื่อว่าสังคมของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจึงไม่สามารถสร้างกฎหรือทฤษฎีที่เป็นสากลได้ ดังนั้น งานวิจัยเชิงคุณภาพนักวิจัยจะต้องใช้ประสบการณ์หรือเทคนิควิธีการเพื่อเข้าถึงข้อมูลในการศึกษาวิธีการเก็บข้อมูลมุ่งเน้นไปที่การสัมภาษณ์ การสังเกต (แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม) การใช้ข้อมูลเอกสาร และการทำแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่มีความสำคัญภายใต้หน่วยของการวิเคราะห์ซึ่งจะนำไปสู่วิธีการแสวงหาความรู้ผ่านตัวแบบการอธิบายเหตุผลอุปนัย (Inductive Reasoning) ที่ได้รับอิทธิพลหลักจาก Francis Bacon เป็นการก้าวข้ามข้อจำกัดของตัวแบบอธิบายเหตุผลเชิงนิรนัย (Deductive Reasoning) มีลักษณะเด่น 3 ข้อ ดังนี้ 1. การเก็บรวบรวมข้อมูลหรือข้อเท็จจริงย่อยจากหลากหลายเหตุการณ์ 2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อความสัมพันธ์ในข้อเท็จจริงย่อยเหล่านั้น 3. สร้างข้อสรุปทั่วไป (เตือนใจ คคต, 2554, น. 33) ยกตัวอย่างเช่น *การเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์*: เมือง A, B, C และ D มีรูปแบบการทำประชาพิจารณ์เพื่อเลือกแนวทางในการดำเนินนโยบายของเมืองส่งผลทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง *การวิเคราะห์ข้อมูล*: พิจารณาแล้วพบว่าทุกเมืองมีการทำประชาพิจารณ์ *สรุปผล*: ทุก ๆ เมืองต้องมีการทำประชาพิจารณ์เพื่อ

ลดความขัดแย้งในการดำเนินนโยบาย จากข้อสรุปดังกล่าวเป็นวิธีการเก็บตัวอย่างหลากหลายเหตุการณ์ที่เป็นอิสระต่อกันแต่มีความสำคัญเท่ากันนำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างข้อสรุปทั่วไปผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ การสังเกต และเป็นการแสวงหาความรู้จากล่างขึ้นบน (Bottom-up Approach) มีความสอดคล้องกับความเป็นเอกลักษณ์ของเมืองแต่ละเมืองที่มีองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางสังคมแตกต่างกัน (แววดาวพรมเสน, 2554, น. 97-98)

ในทางตรงกันข้ามหากใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ได้รับอิทธิพลทางการศึกษาจากสำนักปฏิฐานนิยมมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ การเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถาม ข้อมูลเชิงสถิติ และการทดลองเพื่อแสวงหาการคาดการณ์ (Predict) สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตหรือสร้างทฤษฎีใหม่ในการทำความเข้าใจโลกควบคู่ไปกับวิธีการแสวงหาความจริงจากตัวแบบการอธิบายเหตุผลเชิงนิรนัย (Deductive Reasoning) ที่ได้รับการบุกเบิกจาก Aristotle ผ่านวิธีการแสวงหาความรู้โดยอาศัยหลักเชิงเหตุผล (Syllogistic Reasoning) มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ข้อ ได้แก่ 1. ข้อเสนอหลัก (Major Premise) เป็นรูปแบบข้อเท็จจริงหรือความรู้ที่มีอยู่เดิม 2. ข้อเสนอรอง (Minor Premise) เป็นข้อเท็จจริงย่อยเฉพาะกรณี 3. ข้อสรุป (Conclusion) แต่ Francis Bacon ได้วิพากษ์การแสวงหาความรู้ภายใต้ตัวแบบนิรนัยนั้นไม่สามารถสร้างข้อเท็จจริงที่ถูกต้องได้เสมอไปและข้อสรุปที่ค้นพบมักจะเป็นความรู้เดิมที่มีอยู่แล้ว (ชัยลิขิต สร้อยเพชรเกษม และเมธี ดิสวัสดิ์, 2558, น. 15) ยกตัวอย่างเช่น *ข้อเสนอหลัก*: ทุกประเทศที่ปกครองด้วยระบบประชาธิปไตยล้วนมีการพัฒนาจนกลายเป็นกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว (Developed Country) *ข้อเสนอรอง*: ประเทศ ก ปกครองด้วยระบบประชาธิปไตย *สรุปผล*: ประเทศ ก ต้องประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการปกครองและกลายเป็นกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วแต่ในความเป็นจริง

การปกครองด้วยระบบประชาธิปไตย (Democracy) ไม่ได้เป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ย้ำเตือนถึงความสำเร็จในการบริหารประเทศเพราะยังมีปัจจัยภายในอีกหลายประการ ยกตัวอย่างเช่น สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และปัญหาความขัดแย้งภายในรัฐ

การใช้กรอบแนวคิดการเมืองนครควบคู่กับงานวิจัยเชิงคุณภาพและตัวแบบการอธิบายเหตุผลเชิงอุปนัยสามารถทำความเข้าใจบรรทัดฐาน (Normative) ของสังคมซึ่งเป็นกลุ่มของความเชื่อและทัศนคติบนปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้ขอบเขตของความเป็นเมืองระหว่างปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงได้ดีกว่างานวิจัยเชิงปริมาณที่มุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงเทคนิคมากเกินไป ลำดับต่อมาวิธีการอธิบายเหตุผลเป็นส่วนสำคัญในงานวิจัยเชิงคุณภาพต้องแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่าง Type-Token ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือของ Keith Dowding เรื่อง “The Philosophy and Methods of Political Science” เป็นรูปแบบความสำคัญของการเล่าเรื่อง การพรรณนา และการอธิบายสาเหตุหรือผลกระทบของสิ่งที่เกิดขึ้น โดย *Type/Ulimate*: เป็นสภาพของปัญหา เหตุการณ์ หรือโครงสร้างบางอย่างที่มีลักษณะทั่วไป (Generalization) แต่ส่งผลกระทบต่อสิ่งต่าง ๆ ภายใต้ปรากฏการณ์ที่นักวิจัยกำลังศึกษาขณะเดียวกัน *Token/Proximate*: เป็นส่วนย่อยของเหตุการณ์ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นหรือได้รับอิทธิพลจากปรากฏการณ์หลักของ Type ดังนั้น วิธีการอธิบายจึงต้องแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่าง Type-Token ผ่านองค์ประกอบของการเล่าเรื่องและการพรรณนาเพื่ออธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นภายใต้หัวข้อที่นักวิจัยกำลังศึกษา ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาเรื่องระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่ส่งผลกระทบต่อการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของพลเมือง C ภายในประเทศ D ในมิติการวิเคราะห์ปัญหาเรื่องระบบทุนนิยม (Capitalism) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั่วไปบนการค้าตลาดเสรีในปัจจุบันจำเป็นให้ทุกรัฐบาลของประเทศ D ต้องออกนโยบายเพื่อขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและส่งเสริมการสร้าง

นิคมอุตสาหกรรมภายในประเทศพร้อมทั้งดึงดูดเงินลงทุนจากบริษัทต่างชาติ (สิ่งเหล่านี้คือ Type) หากมองย้อนกลับมายังบริบทของเมือง C ส่งผลทำให้การออกนโยบายกฎระเบียบหรือข้อบังคับภายในเมืองต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อเปิดช่องทางให้เกิดนิคมอุตสาหกรรมที่อาจนำไปสู่ปัญหาเรื่องการปนเปื้อนมลพิษบนอากาศและปัญหาระบบน้ำไหลในพื้นที่การทำเกษตรกรรมขัดแย้งกับวิถีชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก (สิ่งเหล่านี้คือ Token) ปัญหาดังกล่าวก่อให้เกิดการคัดค้านการสร้างโรงงานและเกิดการชุมนุมประท้วงลุกลามขึ้นทั่วประเทศเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐอันเป็นผลกระทบจากการออกนโยบายเพื่อสนับสนุนระบบทุนนิยม (สิ่งนี้คือ Token ที่ส่งผลกระทบต่อ Type)

กล่าวโดยสรุป วิธีการอธิบายของ Type/Ultimate และ Token/Proximate มีความสำคัญอย่างมากต้องอธิบายให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นภายใต้ปรากฏการณ์ขณะเดียวกัน การอธิบายที่ดีควรสามารถบอกได้ว่า Token ของนักวิจัยที่กำลังศึกษาอยู่นั้นช่วยสร้างความเข้าใจหรือแก้ไขปัญหามโนทัศน์ของ Type อย่างไรได้บ้าง (Dowding, 2016, p.133-159) ดังนั้น การใช้กรอบแนวคิดการเมืองนครควบคู่กับรูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพจึงสามารถยกระดับวิธีการอธิบายและการวิเคราะห์ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในส่วนของตัวแบบการอธิบายเหตุผลเชิงนิรนัย (Deductive Reasoning) และวิธีการอธิบายเหตุผล Type-Token ซึ่งเป็นส่วนสนับสนุนอย่างมีนัยยะสำคัญบนความซับซ้อนของสภาพสังคมในปัจจุบันที่เป็นความหลากหลายของกลุ่มตัวแสดงต่าง ๆ ภายใต้ขอบเขตความเป็นเมืองเพื่อช่วยสร้างความเข้าใจ ลดปัญหาความขัดแย้ง พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของเมืองบนการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต

สรุป

อิทธิพลทางการศึกษาของแนวคิดการเมืองนคร (Urban Politics) ที่ได้รับการบุกเบิกจาก David Judge Gerry Stoker และ Harold Wolman ผ่านการตีพิมพ์หนังสือ “Theories of Urban Politics” ได้สร้างพรมแดนทางด้านรัฐศาสตร์ให้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในบริบทความเป็นเมืองภายใต้หน่วยการวิเคราะห์ที่มีความสำคัญ ได้แก่ ระบอบนคร (Urban Regime) การจัดระเบียบทางการเมือง (Governing Arrangement) และความสัมพันธ์ในมุมมองมาร์กซิสต์ภายใต้ขอบเขตการเมืองนคร (The Relation of Marxist Perspective and Urban Politics) เป็นประเด็นร่วมสมัยในสังคมปัจจุบันที่มีความหลากหลายของกลุ่มตัวแสดงภายใต้โครงสร้าง ความซับซ้อนทางการเมืองซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการกำหนดนโยบาย โครงสร้าง กฎระเบียบ และข้อบังคับที่เกิดขึ้นในเมืองสามารถกำหนดทิศทางในอนาคตหรือความเสื่อมโทรมของเมืองได้ผ่านการมีส่วนร่วมภายใต้โครงสร้างของระบบพลัง

นอกจากนี้ การใช้กรอบแนวคิดการเมืองนครให้มีประสิทธิภาพนั้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะการศึกษาริบทของสังคมไม่สามารถสร้างตัวแบบ (Model) ที่ใช้อธิบายในทุกสังคมได้ ขณะเดียวกันงานวิจัยเชิงคุณภาพมีความโดดเด่นในมิติของตัวแบบการให้เหตุผลเชิงอุปนัย (Inductive Reasoning) และรูปแบบการอธิบายเหตุผล (Type/Ultimate-Token/Proximate) ที่จำเป็นต้องแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงภายใต้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นผ่านวิธีการอธิบาย การพรรณนา สาเหตุ และผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของความเป็นเมืองที่ช่วยยกระดับการใช้แนวคิดการเมืองนครให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นพร้อมทั้งเพิ่มมิติการศึกษาด้านการเมืองและนโยบายศาสตร์ให้มีความหลากหลายด้วยเช่นกัน

บรรณานุกรม

- คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2559). **ประกาศรับสมัครบุคคลเข้าศึกษา
ต่อในระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมือง
และการจัดการปกครอง**. ค้นเมื่อ 5 มกราคม 2564,
จาก www.polsci.chula.ac.th/?p=1739&fbclid.
- ชัยลิขิต สร้อยเพชรเกษม และเมธี ดิษฐ์สดี. (2558). “สมมติฐานและวิธีการทาง
วิทยาศาสตร์.” **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ**, 15 (1): 13-27.
- เด่นพงษ์ แสงคำ และอัครยา สังขจันทร์. (2562). “การให้เหตุผลสนับสนุนแนวคิดเรื่อง
สังคมนิยมของคาร์ล มาร์กซ์.” **วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**,
15 (1): 37-60.
- เตือนใจ คคดี. (2554). **การพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอุปนัยของจอห์น สจ๊วต มิลล์ สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอน
ภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประโยชน์ ส่งกลิ่น. (2561). **นโยบายสาธารณะแนวการตีความ Interpretive
Public Policy**. มหาสารคาม: อภิชาติ.
- พิชญ พงษ์สวัสดิ์. (2560). **เมือง กิน คน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วชิรรินทร์ พี.พี.
- มีเดียสุขุทัยธรรมาธิราช. (2561). **เรื่องแนวคิดการเมืองการปกครองในระดับนคร
และมหานคร**. ค้นเมื่อ 5 มกราคม 2564, จาก
www.media.stou.ac.th/watch/video/hTYCWk2.

ยูเอ็น. (2563). **Popular statistical tables, country (area) and regional**

profiles. ค้นเมื่อ 12 มกราคม 2564,

จาก www.data.un.org/en/reg/g1.html.

วัชรพล พุทธิรักษา. (2561). **ทฤษฎีระบอบนคร: บททดลองเสนอ An Introduction to the Urban Regime Theory.** เวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย

ครั้งที่ 12 (7-8 กันยายน 2561). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

แววดาว พรหมเสน. (2554). “การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ.”

วารสาร มทร. อีสาน, 4 (1): 95-102.

สำนักพิมพ์สมมติ. (2564). **สินค้า มูลค่า และสภาวะแปลกแยกในหนังสือ “ว่าด้วยทุน”**

ของ คาร์ล มาร์กซ์ (วัชรพล พุทธิรักษา). ค้นเมื่อ 3 มกราคม 2564, จาก

www.sm-thaipublishing.com/content/8180/karl-marx-contents.

อนุสรณ์ ลิ้มฉวี. (2561). **การอธิบายกับการวิเคราะห์ทางการเมือง: แนวคิดและ**

ข้อโต้แย้งทางปรัชญาสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.

Davies, J. S. (2010). “Back to the Future: Marxism and Urban Politics. In

Davies, J. S. & Imbroscio, D. L. (Eds.).” **Critical Urban Studies: New Directions:** 73-88.

Davies, J. S. (2021). **Between Realism and Revolt: Governing Cities in the Crisis of Neoliberal Globalism.** Bristol: Bristol University

Press.

Djordjevic, M. (2006). **The Effect of Strategic Planning on Urban**

Governing Arrangements: The..Politics..of...Developmental..

Planning.in...Budapest...and...Warsaw..(Doctoral dissertation).

Retrieved 3 January 2021, from

www.politicalscience.ceu.edu/sites/djordjevic.pdf.

Dowding, K. (2016). **The Philosophy and Methods of Political Science.**

London: Palgrave.

Dowding, K., Dunleavy, P., King, D., Margetts, H., & Rydin, Y. (1999).

“Regime Politics in London Local Government.” **Urban Affairs Review**, 34 (4): 515-545.

Geddes, M. (2009). “Marxism and Urban Politics. In Davies, J. S. &

Imbroscio, D. L. (Eds.).” **Theories of Urban Politics Second Edition 2009**: 55-72.

Hankins, K. B. (2015). “Regime Politics in Geography.” **Urban Affairs**

Review, 51 (1): 150-160.

John, P. (2009). “Why Study Urban Politics. In Jonathan S. Davies and

David L. Imbroscio, (Eds.).” **Theories of Urban Politics Second Edition 2009**: 17-22.

Ling, T. (1991). “State Theory: Putting Capitalist States in their Place (Bob

Jessop).” **Capital & Class**, 15 (2): 129-135.

Morel, D. (2018). “Race and State in the Urban Regime.” **Urban Affairs**

Review, 54 (3): 490-523.

Mossberger, K. & Stoker, G. (2001). “The evolution of urban regime

theory: The challenge of conceptualization.” **Urban Affairs**

Review, 36 (6): 810 - 835.

Stoker, G. (2018). “Governance as Theory: Five Propositions.”

International Social Science Journal, 68 (227-228): 15-24.

Police Roles and Narcotics in Khlong Tan District, Bangkok**

Polpat Preecha *

Abstract

This study titled “Police Roles and Narcotics in Khlong Tan District, Bangkok” aims to (1) study the roles of the police and drug problems in Khlong Tan District, Bangkok, (2) to study the problems and obstacles in police operations and drugs in Khlong Tan District, Bangkok, and (3) to find guidelines for the adjustments in police roles and drugs in Khlong Tan District, Bangkok. This study is a qualitative research conducted by interviewing the people selected by purposive sampling. A total of 15 key informants were purposively selected from the police in administration positions, including the superintendent, deputy superintendent for crime suppression, deputy superintendent for investigation, head of the inquiry section, crime suppression inspector, and investigation inspector. The study found that police roles are divided into 3 aspects: 1) drug control, 2) drug suppression, and 3) drug rehabilitation. The problem and obstacle the police encounter is about the cooperation of parents, as parents are

* M. Pol. Sc. Candidate, Faculty of Political Sciences, Ramkhamhaeng University.

** Received March 31, 2021; Revised May 26, 2021; Accepted June 30, 2021

concerned that their children will have a criminal record and thus are not cooperative in sending drug users or drug addicts in for rehabilitation.

Keywords: Police Roles, Narcotics

บทบาทตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร**

พลภัทร ปรีชา*

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องบทบาทตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา (1) เพื่อศึกษาบทบาทตำรวจกับปัญหาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร (2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร และ (3) เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขบทบาทของตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร การศึกษครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้เจาะจงคัดเลือกจากข้าราชการตำรวจที่มีตำแหน่งทางการบริหาร ประกอบด้วย ผู้กำกับการ รองผู้กำกับการปราบปราม รองผู้กำกับการสืบสวน หัวหน้างานสอบสวน สารวัตร

* นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

** ได้รับบทความ 31 มีนาคม 2564; แก้ไขปรับปรุง 26 พฤษภาคม 2564; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 30 มิถุนายน 2564

ป้องกันปราบปราม สารวัตรสืบสวน รวมทั้งสิ้น 15 ราย ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของตำรวจแบ่งออกเป็น 3 ด้านได้แก่ 1) ด้านการป้องกันยาเสพติด 2) ด้านการปราบปรามยาเสพติด 3) ด้านการบำบัดรักษายาเสพติด โดยมีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความร่วมมือของผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองหวังว่าลูกหลานตนเองจะถูกบันทึกประวัติ จึงไม่ให้ความร่วมมือในการส่งผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดเข้าบำบัด

คำสำคัญ: บทบาทตำรวจ, ยาเสพติด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภารกิจของตำรวจนั้นเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับประชาชนทั้งประเทศโดยมีหน้าที่หลักในการรักษาความสงบเรียบร้อยทั้งภายในและภายนอก ในความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รักษากฎหมายที่เกี่ยวข้องในการกระทำผิดในทางอาญา บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน ตลอดจนดูแลรักษามลประโยชน์ของสาธารณะ

ยาเสพติดยังเป็นปัญหาสังคมที่มีแนวโน้มขยายตัวและรุนแรงตามความเปลี่ยนแปลงตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรทำให้เกิดการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ทำให้สถาบันครอบครัวอ่อนแอลง เป็นเหตุให้เกิดปัญหาสังคมและก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา รัฐบาลปัจจุบันได้ตระหนักถึงปัญหายาเสพติด และได้กำหนดนโยบายด้านยาเสพติดถือเป็นวาระแห่งชาติทุกฝ่าย ต้องทำงานแบบบูรณาการและจะต้องลดปัญหารุนแรงให้ได้ โดยยึดหลักนิติธรรมในการปราบปรามลงโทษผู้ผลิต

ผู้ค้า ผู้มีอิทธิพล และผู้ประพฤติดีมิชอบ โดยบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดยึดหลักผู้เสพคือผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาให้กลับมาเป็นคนดีของสังคม รวมทั้งดำเนินการป้องกันกลุ่มเสี่ยงและประชาชนทั่วไปไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พบว่าพื้นที่ในเขตคลองตันเป็นพื้นที่ที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นจำนวนมาก สร้างความเดือดร้อนให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ค้ารายย่อยที่นำยาเสพติดจากนอกชุมชนมาขายให้เด็กและเยาวชน และมีผู้เสพและผู้ค้าที่จำเป็นต้องได้รับการบำบัดรักษารวมทั้งปัญหาอาชญากรรมที่จะต้องเข้าไปดูแลแก้ไขโดยเร่งด่วน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทตำรวจกับปัญหายาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขบทบาทของตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร

คำถามของการวิจัย

1. ตำรวจมีบทบาทอย่างไรเกี่ยวกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร
2. ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร มีอะไรบ้าง

3. แนวทางในการแก้ไขบทบาทของตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร ควรเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องบทบาทตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ วารสารต่าง ๆ รวมทั้งสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อศึกษาบทบาทตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร กลุ่มเป้าหมายสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้คือ บุคลากรที่มีหน้าที่ในการจับหรือยึด สอบสวนและตรวจพิสูจน์ในคดียาเสพติด โดยศึกษาบทบาทตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2546 – 2561

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงบทบาทตำรวจกับปัญหา ยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร
3. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขบทบาทของตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

จันทร์ฉาย ปันแก้ว (2546, น. 8) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลกระทำ หรือปฏิบัติเมื่อเข้าดำรงตำแหน่งนั้น ๆ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองและตามความคาดหวังในตำแหน่งอาชีพที่ครองอยู่

ณัฐพร ชินบุตร (2547, น. 42) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกตามตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้น ซึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง และยังต้องเป็นไปตามความคาดหวังของตนเอง และผู้อื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วย

ปรีชา สุวงบุตร (2547, น. 12) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาตามสถานภาพ หรือตำแหน่ง หรือสิทธิหน้าที่หรือบรรทัดฐานทางสังคม ที่มีความคาดหวังต่อการกระทำของบุคคลกลุ่มคน และสังคมเพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในสังคมนั้น

นิตย์ ประจงแต่ง (2548, น. 23) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง ลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออกตามตำแหน่งที่บุคคลนั้นได้รับการแสดงออกนั้น ย่อมผูกพันกับความคิดของผู้ดำรงตำแหน่งเองและตามความคาดหวังของบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำแหน่งนั้น

พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายว่า ข้าราชการตำรวจ หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ โดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติแต่งตั้งหรือสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการตำรวจโดยได้รับเงินเดือนจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐด้วย

กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด เป็นหน่วยนำในเชิงยุทธศาสตร์ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเป็นฝ่ายอำนวยการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการวางแผนควบคุม บูรณาการและสนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันแก้ไขปัญหาเสพติด เพื่อให้ชุมชนและสังคมปลอดภัยจากยาเสพติด กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด แบ่งเป็น 6 กองบังคับการ และ 1 กองกำกับการ ได้แก่ กองบังคับการ อำนวยการ กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด 1-4 กองบังคับการข่าวกรองยาเสพติดและกองกำกับการปฏิบัติการพิเศษ โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. เป็นฝ่ายอำนวยการด้านยุทธศาสตร์ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการวางแผนควบคุมตรวจสอบให้คำแนะนำและเสนอแนะการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด และหน่วยงานในสังกัด
2. ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากฎหมายอื่นอันเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดทางอาญาทั่วราชอาณาจักร
3. ดำเนินการเพื่อให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
4. ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทั่วราชอาณาจักร
5. ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ
6. ปฏิบัติงานร่วมกัน หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องบทบาทตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่รวมถึงบันทึกการจับกุมคดียาเสพติดของตำรวจในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร และศึกษาจากข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความ วารสารต่าง ๆ โดยนำเสนอข้อมูลประกอบคำบรรยาย เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงบทบาทของตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร โดยใช้ทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้เจาะจงคัดเลือกจากข้าราชการตำรวจที่มีตำแหน่งทางการบริหาร ประกอบด้วย ผู้กำกับ การ รองผู้กำกับการปราบปราม รองผู้กำกับการสืบสวน หัวหน้างานสอบสวน สารวัตรป้องกันปราบปราม สารวัตรสืบสวน จำนวน 5 ราย ข้าราชการตำรวจฝ่ายปฏิบัติการ จำนวน 10 รายรวมทั้งสิ้น 15 ราย

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

บทบาทตำรวจกับปัญหาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร พบว่าบทบาทของตำรวจในการแก้ปัญหาเสพติดในเขตคลองตัน สถานีตำรวจนครบาลคลองตัน ได้นำนโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจากรัฐบาล และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตามแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมาดำเนินการ และดำเนินกิจกรรมตามโครงการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด โดยบทบาทของตำรวจแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1) ด้านการป้องกันยาเสพติด การปฏิบัติงานด้านป้องกันยาเสพติดนั้นได้มีการมรณงค์ ต่อต้านการใช้อยาเสพติดในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมต่อเนื่อง โดยมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือในการปฏิบัติงานมีไม่เพียงพอ

2) ด้านการปราบปรามยาเสพติด พบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการปราบปรามลักลอบผลิตยาเสพติด ทำการสกัดกั้น การลักลอบการนำเข้าของยาเสพติด และเคมีภัณฑ์ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด โดยพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับนโยบายในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งเน้นเชิงปริมาณในด้านการปราบปรามโดยทำตัวเลขให้มากแต่ไม่เน้นคุณภาพด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติด

3) ด้านการบำบัดรักษายาเสพติด เจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทในการดำเนินการให้ผู้เสพ ผู้ติดยา ได้รับการบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างมีมาตรฐาน โดยมีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความร่วมมือของผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองหวังว่าลูกหลานตนเองจะถูกบันทึกประวัติ จึงไม่ให้ความร่วมมือในการส่งผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติดเข้าบำบัด

อภิปรายผล

ในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันยาเสพติด พบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำงานด้านการป้องกันยาเสพติดเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญมากในการทำงานป้องกันยาเสพติดในชุมชน หากเจ้าหน้าที่ไม่มีความตั้งใจเสียสละเวลาในการทำงาน การปฏิบัติงานด้านการป้องกันยาเสพติดจะไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ สอดคล้องกับมณฑลชัยสารพิมพ์ (2559) ศึกษาเรื่องบทบาทของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ที่มีต่อการแก้ไขปัญหาเสพติดในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองกาฬสินธุ์ พบว่าตำรวจส่วนใหญ่เข้าใจว่างานนี้ไม่ใช่งานในหน้าที่ของตน งานในหน้าที่ตำรวจจะต้องปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมาย ประกอบกับผู้บังคับบัญชาไม่ให้ความสำคัญ ไม่เอาใจใส่ดูแล ไม่ให้

คำแนะนำช่วยเหลือและไม่ให้การสนับสนุนทั้งทางด้านความดีความชอบและงบประมาณ บางครั้งยังใช้วิธีคัดเลือกเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้และประพฤตินี้ไม่เหมาะสม ส่วนการปราบปรามยาเสพติด พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับนโยบายในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังพบปัญหาด้านบุคลากร พบว่าขาดบุคลากรในการดำเนินงาน เนื่องจากในพื้นที่คลองตัน มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นแล้ว ตำรวจบางส่วนยังขาดทักษะในการปฏิบัติสอดคล้องกับ สุนทรีพรรณ กำปันทอง (2561) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ชุดปราบปรามยาเสพติดตำรวจภูธรจังหวัดยะลา พบว่าบุคลากรมีไม่เพียงพอ ไม่มีประสบการณ์ ไม่ใช่คนในพื้นที่และมีปัญหาการใช้ภาษาลิ้น

แนวทางในการแก้ไขบทบาทของตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร พบว่าการป้องกันยาเสพติด ควรเน้นการทำงานด้านการป้องกันปัญหา ยาเสพติด โดยการบูรณาการร่วมกับชุมชนให้มากขึ้นไม่เพียงแต่การจัดกิจกรรมตามนโยบายเท่านั้น แต่ควรให้ชุมชนเข้าร่วมเสนอความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมที่เป็น การป้องกันปัญหา ยาเสพติดในชุมชนให้มากขึ้น ส่วนด้านการปราบปรามยาเสพติด ควร มีจัดสรรกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ผ่านการฝึกการอบรมความรู้ด้านการปราบปรามยาเสพติดให้มีจำนวนเพียงพอในการปฏิบัติงาน มีจำนวนเหมาะสมกับสภาพปัญหาในพื้นที่ สอดคล้องกับ มนตรี เมธสิทธิ์ (2561) ศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีต่อการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด ในเขตอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่าแนวทางแก้ไขปัญหาของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีต่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเขตอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่าควรให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ควรมีการลำเลียง/นำเข้าการตรวจสอบเส้นทาง ยาเสพติดตามเขตชายแดนเข้ามาในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เจ้าหน้าที่ของรัฐควร

มีการวางแผนและทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนเพื่อเผยแพร่ยาเสพติดในพื้นที่ เจ้าหน้าที่รัฐควรมีการจัดกิจกรรมเสริม เพื่อเป็นการไม่ให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาเรื่องบทบาทตำรวจกับยาเสพติดในเขตคลองตัน กรุงเทพมหานคร มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา ดังนี้ บทบาทในการป้องกันยาเสพติด ควรเน้นการทำงานแบบให้ชุมชนมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่มากขึ้น และควรมีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เพียงพอเพื่อสร้างขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงาน ส่วนบทบาทในการปราบปรามยาเสพติด ควรมีการกำหนดนโยบายในการปราบปรามยาเสพติดที่เน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ และควรจัดสรรอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ให้เพียงพอกับสภาพพื้นที่กำหนดบทบาทหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจนในการปฏิบัติงาน และบทบาทในการบำบัดรักษายาเสพติด ควรจัดสรรงบประมาณและอำนาจหน้าที่ให้กับหน่วยงานที่มีความพร้อมในการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด และเน้นการบำบัดรักษาผู้เสพยา ผู้ติดยาเสพติดโดยมีส่วนร่วมของชุมชน ครอบครัวให้มากขึ้น รวมทั้งมีการติดตามผลการบำบัดรักษาเพื่อไม่ให้กลับไปเสพซ้ำอีก

บรรณานุกรม

- จันทร์ฉาย ปันแก้ว. (2546). การปฏิบัติบทบาทหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการโรงพยาบาลชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะพยาบาลศาสตร์, สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล.
- ณัฐพร ชินบุตร. (2547). การรับรู้ในบทบาทหน้าที่และความต้องการ ในการพัฒนาตนเองของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตอำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.
- นิตย ประจงแต่ง. (2548). บทบาทการนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.
- ปรีชา สุวัจนบุตร. (2547). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้ ทักษะ และการรับรู้บทบาทการให้บริการหลักด้านสุขภาพจิตของเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานสุขภาพจิตในศูนย์สุขภาพชุมชน เขตสาธารณสุข. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, คณะสาธารณสุขศาสตร์.

มนต์ชัย สารพิมพ์. (2559). **บทบาทของตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ที่มีต่อการแก้ไขปัญหาเสพติดในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองกาฬสินธุ์**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น, สาขาวิชาบริหารงานตำรวจและชุมชน.

มนตรี เมธสิทธิ์. (2561). **บทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีต่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในเขตอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาการบริหารจัดการภาครัฐ.

สุนทรพิพรรณ กำปันทอง. (2561). **ปัญหาและอุปสรรคในการปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ชุดปราบปรามยาเสพติดตำรวจภูธร จังหวัดยะลา**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, คณะวิทยาการจัดการ.

The Four Theoretical Frameworks for the Study of Political Economy**

Ploypinya Hanharutaiwan *

Abstract

This article illustrates four theoretical approaches for the study of political economy namely, the Grassroots Innovations for Sustainable Development, the Community Network Concept, the Elinor Ostrom's Social Capital Concept, and the concept of Group Action For Social Change (Transformative Collective Action). This article aims to present these theories as a contribution to anyone who are interested in the study of political economy and to apply those theories in the case studies deemed appropriate. Therefore, this article believes that those four theories will provide a theoretical explanation regarding the political economy such as the Grassroots Innovation Processes for Sustainable Development, the Community Network System, the concept of Social Capital Group Action

* M.A. Candidate, Faculty of Political Science and Law, Burapha University.

** This article is a part of the dissertation entitled "GRASSROOTS SOCIAL INNOVATION AND EASTERN LOCAL COMMUNITY DEVELOPMENT" in Political Economy and Governance Program, Faculty of Political Science and Law, Burapha University.

Received May 24, 2021; Revised June 29, 2021; Accepted June 30, 2021

for Social Change, etc. as a guidance for those who are interested in the political economy.

Keywords: Community Network, Social Capital, Sustainable Development, Political Economy

สี่แนวทางทฤษฎี เพื่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง**

พลอยพินญา หาญฤทัยวัลลภ*

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้นำเสนอสี่แนวทางทฤษฎี เพื่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คือ แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมจากรากหญ้าเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (grassroots innovations for sustainable development) แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายชุมชน แนวคิดทุนสังคมของเอลินอร์ออสโตรอม (Elinor Ostrom) และแนวคิดการกระทำหมู่เพื่อ

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

** บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุดวิทยานิพนธ์ เรื่องนวัตกรรมจากฐานรากกับการพัฒนาท้องถิ่นชุมชน ภาคตะวันออก (GRASSROOTS SOCIAL INNOVATION AND EASTERN LOCAL COMMUNITY DEVELOPMENT)

** ได้รับบทความ 24 พฤษภาคม 2564; แก้ไขปรับปรุง 29 มิถุนายน 2564; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 30 มิถุนายน 2564

เปลี่ยนแปลงสังคม (transformative collective action) มีวัตถุประสงค์นำเสนอแนวทางทฤษฎี ทั้งสี่ทฤษฎี เพื่อเป็นวิทยาทานความรู้ให้กับผู้สนใจศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง เพื่อนำทฤษฎีข้างต้น ไปประยุกต์ใช้ในกรณีศึกษาที่เห็นว่าเหมาะสมตามแต่กรณี ดังนั้น บทความนี้แนะนำให้ทฤษฎีทั้งสี่เป็นการอธิบายองค์ความรู้แห่งทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง เช่น กระบวนการสร้างนวัตกรรมจากรากหญ้าเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ระบบเครือข่ายชุมชนแนวคิดทุนสังคม การกระทำหมู่เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ฯลฯ เป็นแนวทางศึกษาสำหรับผู้สนใจเศรษฐศาสตร์การเมือง

คำสำคัญ: เครือข่ายชุมชน, ทุนสังคม, การพัฒนาที่ยั่งยืน, เศรษฐศาสตร์การเมือง

บทนำ

บทความชิ้นนี้มุ่งที่จะเข้าใจถึงแนวทางทฤษฎีเพื่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองมาอย่างน้อยนักคิด คือ เอลินอร์ ออสโตรอม (Elinor Ostrom) เพื่อองค์ความรู้ที่ใช้เป็นกรอบคิดเกี่ยวกับพื้นฐานทฤษฎี ซึ่งนำมาวิเคราะห์ความรู้ที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้ให้เกิดเป็นรูปธรรม เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่เกิดขึ้น นำมาสู่ความคิดทางสังคมร่วมกัน ทั้งนี้ บทความ ทั้ง 4 ทฤษฎี ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมจากรากหญ้าเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายชุมชน
3. แนวคิดทุนสังคมของ เอลินอร์ ออสโตรอม
4. แนวคิดการกระทำหมู่เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม

1. แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมจากรากหญ้าเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดนวัตกรรมจากรากหญ้า หรือ GI เป็นเรื่องของความพยายามของกลุ่มประชาสังคม (civil society) หลายกลุ่มที่ต้องการสร้างนวัตกรรมในระดับท้องถิ่นจากรากหญ้า โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความยั่งยืนแก่ชุมชนและธรรมชาติท้องถิ่น

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับ GI มีอยู่ 3 แนวคิด

1. พื้นที่นวัตกรรม (innovative niche)
2. นวัตกรรมของความยั่งยืน (sustainability innovation)
3. กระบวนการสร้างนวัตกรรม 3 ระดับ (multi-level innovative process)

นวัตกรรมจากรากหญ้านั้นได้จุดประเด็นความน่าสนใจ ที่ผู้คนเกี่ยวข้องในภาคส่วนต่าง ๆ ในการเผชิญหน้าสำหรับแนวความคิดใหม่ สำหรับการวิจัยและการกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับของชุมชน แต่ก่อนนวัตกรรมและบทบาทของสังคม แท้จริงแล้วมีความเกี่ยวข้องกัน หากแต่ไม่เคยถูกเชื่อมโยงให้เป็นเรื่องเดียวกันมาก่อนเลย และในการสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ก็คือการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันระหว่าง สถานที่ตั้ง (ท่าเล หรือชุมชน) และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน ดังนั้นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ และทฤษฎีใหม่ นำมาอธิบายความสำคัญของบทบาทชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ได้เชื่อมโยงบทบาทของสังคมเข้าหากิจกรรมที่มีนวัตกรรมของชุมชนต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั่นเอง

บริบทของการพัฒนาอย่างยั่งยืน: นวัตกรรมและบทบาทของชุมชน

ในปัจจุบันนี้ความสนใจนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน ไม่ได้จำกัดอยู่แค่เป็นตัวหนังสือ ที่เป็นนโยบายเขียนกำหนดไว้เท่านั้น หากแต่การนำไปปฏิบัติแล้ว ทำให้

เกิดเป็นการพัฒนาเกิดขึ้น โดยเห็นได้ชัดเจนจากการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตและระบบการบริโภค ขณะที่การดำเนินงานแตกต่างของรากหญ้าก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ทำให้เกิดการเข้าไม่ถึง หรือไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ ปัญหาหลักของอุดมการณ์รากหญ้าที่ต้องการ การผลิตซ้ำ และการสร้างคุณค่า ที่แตกต่างซึ่งเป็นการต่อต้านการครอบงำตลาด เพื่อกำไรสูงสุดของเศรษฐกิจเพื่อการตลาด เป็นแนวคิดเศรษฐกิจแนวใหม่ มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากกว่าการเจริญเติบโตทางตัวเลขทางเศรษฐกิจ

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบระหว่างวัตรกรรมที่อยู่บนพื้นฐานของระบบตลาดกับวัตรกรรมรากหญ้า

	วัตรกรรมที่อยู่บนพื้นฐานของระบบตลาด	วัตรกรรมรากหญ้า
บริบท	เน้นเศรษฐกิจแบบตลาด	เน้นเศรษฐกิจเพื่อสังคม
หลักการขับเคลื่อน	เพื่อสรรหากำไรให้บริษัท	เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนใหญ่ เพื่ออุดมการณ์
พื้นที่วัตรกรรมเน้นเฉพาะ	วิธีปกป้องและวิธีสนับสนุน: เช่น การลดภาษี และการให้เงินสนับสนุน	สร้างพื้นที่วัตรกรรม เรื่องของสังคมและนวัตรกรรม ไม่มีการสนับสนุนด้านการลดภาษีหรือให้เงินสนับสนุน
รูปแบบองค์กร	บริษัท	การขับเคลื่อนของสมาคม อาสาสมัคร, เครือข่ายชุมชน ,สหกรณ์ท้องถิ่น, กลุ่มออมทรัพย์
งบประมาณ	รายได้จากกิจกรรมเชิงพาณิชย์ ธุรกิจทุนนิยม	ให้เงินทุนสนับสนุน, เงินบริจาค ,หาเงินจากชุมชนมาสนับสนุน, การแลกเปลี่ยนสินค้ากันช่วยเหลือกัน

นวัตกรรมเทคโนโลยีและแผนการทำงานของชุมชนมีความมีความสำคัญเหมือนเกลียวเชือกของการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ไม่ค่อยมีการเชื่อมต่อกันกับรากหญ้าที่เป็นเหมือนสร้อยคอของนวัตกรรมสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน งานเขียนเกี่ยวกับนวัตกรรมได้อธิบายความสำคัญและบทบาทของในลักษณะของรากหญ้าที่มีการเติบโตในด้านกว้าง การบริหารของสังคมเทคโนโลยี เราได้นำมาประยุกต์และปรับใช้ความคิดกับการทำงานของรากหญ้าเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนในสังคมเศรษฐกิจและได้หารือกันในแง่ของการพัฒนาความคิด ทำให้การตีความที่แตกต่างของผู้ทำงานในเครือข่ายชุมชนจะทำให้ต้องเกิดการเผชิญหน้าของคนคนหนึ่งกับอีกหลาย ๆ คน ในแต่ละชุมชน ส่วนของรากหญ้านั้น รัฐบาลมีจุดประสงค์ของแต่ละฝ่ายอยู่แล้ว นักพัฒนานวัตกรรมก็มีแผนการปฏิบัติงานของตัวเองสำหรับคนรากหญ้า การแสดงออกของการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการมองหาโอกาสความเป็นการค้า การเคลื่อนไหวนวัตกรรมจากสังคมเศรษฐกิจสู่ตลาดเศรษฐกิจ

กล่าวสรุปแล้ว ในปัจจุบันการสนับสนุนนวัตกรรมรากหญ้าจะช่วยให้เราเข้าใจวิสัยนโยบายว่านวัตกรรมใหม่นั้น สามารถรวมเข้าด้วยกันได้ เพียงแต่แผนการปฏิบัติงานนั้นเป็นตัวชี้วัดที่ยังไม่ละเอียดพอ การที่มีเจตนาจะมองนวัตกรรมรากหญ้าในแง่ที่ดีขึ้น แต่ก็ยังมีคำถามหลายอย่างที่ยังไม่ได้รับคำตอบ ความคิดริเริ่มของคนรากหญ้าแสดงถึงการเมืองระดับใหญ่ของพวกเขา และสามารถปฏิบัติกับคนบางกลุ่มได้จึงจำเป็นต้องทำงานมากขึ้นเพื่อให้สำเร็จ คุณค่าของทางเลือกที่เคลื่อนที่ เพื่อหาจุดอ่อนของตนเอง ในตอนสุดท้ายของพลังความสัมพันธ์ที่หลากหลายภายใต้โลกส่วนใหญ่ และความต้องการส่วนตัว ตลอดจนแนวทางการบริโภคของชุมชน ไม่ว่าจะเข้าใจความรู้สึกของนวัตกรรมรากหญ้าที่แพร่กระจายอิทธิพลหรือไม่ สำหรับงานวิจัยบางชิ้น ยังได้ถามถึงสถาบันไหน หน่วยงานไหนที่จะให้การสนับสนุนและควบคุมนวัตกรรมรากหญ้า

ข้อเสนอแนะนโยบายของหน่วยงานต่อนวัตกรรมอย่างยั่งยืนและการปฏิบัติงานของชุมชน อย่างน้อยต้องมีการจัดเตรียมแหล่งที่จะสรรหาถ้อยคำที่ดี คำมั่นที่จะสนับสนุนความคิดริเริ่มของรากหญ้าจะต้องยดออกจากท้องถิ่น และสัญลักษณ์ที่จะสร้างรวมทั้งการสร้างผลประโยชน์ให้กับคนรากหญ้า และให้เป็นที่รู้จักได้อย่างไรในระบบการผลิตและการบริโภค พร้อมกับการถ่ายทอดความคิดแบบยั่งยืนและการฝึกปฏิบัติ นี่คือศูนย์กลางของคำถามเพื่อการวิจัยและวางนโยบายของงานวิจัย

2. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายชุมชน

แนวคิดเครือข่ายทางสังคม (social network concept) มีพัฒนาการมาจากพื้นฐานของทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (exchange theory) โดยมีนักคิดคนสำคัญคือ ริชาร์ด อีเมอร์สัน (Richard Emerson) ซึ่งต่อยอดความคิด มาจากฐานคติ (assumption) คือ ในเครือข่ายสังคมจะประกอบไปด้วย บุคคล หรือตัวแสดง (actor) ที่มีความสัมพันธ์ (relation) ซึ่งกันและกัน ตามบทบาทหรือหน้าที่ ที่แต่ละคนหรือคู่ความสัมพันธ์มีอยู่ ซึ่งแต่ละคนนั้นมิได้มีเพียงบทบาทเดียว หากแต่มีหลายบทบาทที่จะต้องสวมในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายสังคม บางครั้งอาจเป็นไปตามทฤษฎีของการแลกเปลี่ยน เพราะบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวังในสังคม หรือตามบรรทัดฐานที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้ และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ ทั้งในด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ

ในปัจจุบันสถานภาพองค์ความรู้ของแนวคิดนี้ได้ถูกใช้ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (social network analysis) การสร้างตัวตนของเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเชิงบูรณาการ (integrated exchange forming)

รวมไปถึงการศึกษาอำนาจและการพึ่งพา (power and dependence) ภายในเครือข่าย (ธนพฤกษ์ ชามะรัตน์, 2555, น. 7-8)

1. ความหมายของเครือข่ายทางสังคม

เครือข่ายทางสังคม (social network) เป็นหนึ่งในแนวคิดของศาสตร์ยุคใหม่ ได้รับการพัฒนามาจากนักคิดทางสังคมวิทยา เพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการใช้เป็นแว่นขยายในการศึกษาสังคมของแนวคิดเครือข่ายสังคม ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลหรือตัวแสดง (actor) ที่มีความสัมพันธ์ (relation) ซึ่งกันและกัน ตามบทบาทหรือหน้าที่ของแต่ละคน หรือคู่ความสัมพันธ์ที่มีอยู่ ซึ่งแต่ละคนนั้นไม่ได้มีเพียงบทบาทเดียว หากแต่มีหลายบทบาทที่จะต้องสวมในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายสังคมบางครั้งอาจเป็นไปตามทฤษฎีของการแลกเปลี่ยน เพราะบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ ที่คาดหวังในสังคม หรือตามบรรทัดฐานที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างคู่ความสัมพันธ์ ทั้งในด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ

ขณะที่ นฤนันท์ สุริยมณี ได้ให้นิยามของคำว่า เครือข่ายทางสังคม (social network) หมายถึง ปรากฏการณ์ทางสังคมในรูปแบบหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการจัดเรียงความสัมพันธ์ (patterned arrays of relationship) ระหว่างปัจเจกชน (individual) ที่ร่วมกระทำการในสังคม ขณะที่เครือข่ายทางสังคม หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (pattern of social relationship) ของปัจเจกชน (individual) ซึ่งนักสังคมวิทยาถือว่าเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ในการศึกษาและใช้วิธีศึกษาโดยการสังเกต (observation) ก่อนจะเขียนออกมาเป็นแผนที่ปฏิสัมพันธ์ กล่าวไว้ว่า เครือข่าย (network) หมายถึง รูปแบบทางสังคม ที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กร เพื่อแลกเปลี่ยน การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียว และการร่วมกัน

ทำงานเครือข่ายประกอบด้วยองค์กรจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีอาณาเขตที่แน่นอนหรือไม่ก็ได้ และองค์กรเหล่านี้มีฐานะเท่าเทียมกัน (นันทน์ สุธิรมณี และคณะ, 2555, น. 7)

ทั้งนี้ นักวิชาการในประเทศไทยได้ให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายทางสังคม ได้แก่ เสรี พงศ์พิศ ได้ให้นิยาม “เครือข่ายทางสังคม” ว่ามีอยู่ 2 ความหมายด้วยกัน นัยยะแรก หมายถึง ขบวนการทางสังคม อันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมายร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่าง โดยที่สมาชิกของเครือข่ายมีความอิสระ นัยยะที่สอง หมายถึง วัฒนธรรมองค์กรที่เปลี่ยนจากการจัดการแบบลำดับชั้นมาเป็นการสร้างเครือข่าย ไม่เน้นการใช้อำนาจในการบริหารจัดการ แต่เน้นการจัดความสัมพันธ์ใหม่ในแนวราบในองค์กร จนเกิดเป็นความร่วมมือเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีและทำงานแบบประสานพลัง (เสรี พงศ์พิศ, 2546, น. 7)

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโรร ให้นิยามของเครือข่ายทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และกลุ่มกับเครือข่าย โดยเป็นการอธิบายถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลายในบริบทของสังคมไทย (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโรร, 2547, น. 6)

ประเวศ วะสี ระบุว่า ในอนาคตสังคมจะประกอบด้วยกลุ่มหรือชุมชนที่เชื่อมโยงกันเป็นตาข่ายสังคม เช่นเดียวกับโครงสร้างของเซลล์สมอง โดยแต่ละชุมชนนอกจากประกอบด้วยบุคคลที่เป็นบุคคลเรียนรู้ ชุมชนก็เป็นชุมชนเรียนรู้ และแต่ละชุมชนก็เชื่อมโยงกับชุมชนอื่น เกิดเป็นตาข่ายการเรียนรู้ที่มีพลังทางปัญญาสูงยิ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น คือ โลกแห่งความเป็นชุมชนที่ทุกคนมีความหมาย และรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน และเชื่อมโยงเป็นตาข่าย เป็นโครงสร้างใหม่ในโลก การเชื่อมโยงถักทอ

กันของชุมชนเป็นเครือข่ายจะเกิดพลังทางสังคมที่จะแก้ไขปัญหา ทำให้เศรษฐกิจเข้มแข็ง สังคมเข้มแข็ง เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริงและยั่งยืน (ประเวศ วะสี, 2542, น. 209-211)

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ระบุว่า ภายในเขตดินแดนประเทศไทยปัจจุบันเอง ก็มีเครือข่ายมีการแลกเปลี่ยนผลผลิตมากมายระหว่างชุมชนหมู่บ้านนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในทุกภาค การ “เปลี่ยน กันกิน” เป็นไปเพื่อความพอเพียง ตลาดไม่ได้ขับเคลื่อนด้วยระบบทุนนิยม ยังกล่าวอีกว่า ลักษณะสังคมไทย มีเครือข่ายโดยธรรมชาติ บนอาณาบริเวณที่กว้างขวาง เป็นทั้งในระบบชุมชน ระบบท้องถิ่น และระบบชาติ โดยชุมชนหมู่บ้านมีเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือกันและกันในทางเศรษฐกิจในระดับชาติ เนื่องด้วยชนชาติทั้งหลายในดินแดนประเทศไทยและเอเชียอาคเนย์ตอนบนต่างรับวัฒนธรรมและภาษาไทยเป็นวัฒนธรรมและภาษาร่วมแกนกลางในการรวมกันเป็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมอยู่แล้ว ด้วยความสมัครใจ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2544, น. 66)

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ ได้ให้ความหมายของเครือข่ายทางสังคม หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างหลวมของปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือสถาบันอาจอยู่ในพื้นที่ชุมชนเดียวกัน หรือต่างชุมชน เชื่อมโยงความสัมพันธ์กัน ยังคงรักษาอัตลักษณ์และการทำงานของตนการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กันทางความคิดและเชื่อมโยงกิจกรรมตามความเหมาะสมภายใต้กฎเกณฑ์หรือเป้าหมายร่วมกัน อาจมีทั้งการร่วมงานเฉพาะกิจหรือการขับเคลื่อนประสานประโยชน์ระยะยาวที่ขยายสมาชิกมากขึ้น จนพัฒนาขึ้นเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม จากการประมวลความหมายของเครือข่ายสังคมข้างต้น ดังนั้น ความหมายที่ใช้เครือข่ายทางสังคม หมายถึงการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร โดยเฉพาะภายในพื้นที่ตำบลที่ศึกษา ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็น

ทางการและไม่เป็นทางการในกระบวนการนโยบายท้องถิ่น ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลาย ตลอดจนมีเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งอาจมีทั้งการเชื่อมโยงเฉพาะกิจ หรือ การขับเคลื่อนประสานประโยชน์ระยะยาว (สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ, 2537, น. 13)

3. แนวคิดทุนสังคมของเอลินอร์ ออสโตรม (Elinor Ostrom)

แนวความคิดทางวิทยาศาสตร์ทางสังคมไม่ก็แห่งได้รับรวบรวมความสนใจและมีผู้ติดตามจำนวนมากในระยะเวลาสั้น ๆ เช่นเดียวกับแนวคิดเรื่องทุนทางสังคม ความคิดพื้นฐานสามารถย้อนกลับไปได้ในช่วงเวลา ใช้คำว่า "ทุนทางสังคม" เพื่อแสดงความคิดให้ความหมายปัจจุบันของทุนทางสังคม นักเศรษฐศาสตร์หลายคนได้กล่าวถึงทฤษฎีของทุนมนุษย์ในยุค 60 ซึ่งเป็นการเปิดกว้างสู่ความเข้าใจเรื่อง "ทุน"

"ทุนทางสังคม" ในทุกมุมของสังคมศาสตร์และนักวิจัยกำลังรับมือกับคำถามต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายส่วนบุคคลและการมีส่วนร่วมทางการเมือง ความท้าทายในการสร้างนโยบายการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ ความแตกต่างในโครงสร้างทางอุตสาหกรรมของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ผลการดำเนินงานที่แย่งของเศรษฐกิจแอฟริกา สุขภาพและความพึงพอใจของพลเมือง และผลกระทบของโปรแกรมการเล่นกีฬาเพื่อชดเชยความวุ่นวายในโรงเรียนขนาดใหญ่ในเมือง

เหตุผลสำหรับการเติบโตอย่างรวดเร็วของวรรณกรรมทุนทางสังคมอยู่ในแนวทาง "มาตรฐาน" ในการพัฒนาเศรษฐกิจและการเมือง สาเหตุของการเติบโตอย่างรวดเร็วของวรรณกรรมทุนทางสังคมนี้เป็นส่วนหนึ่งของข้อจำกัด "มาตรฐาน" ในการพัฒนาเศรษฐกิจและการเมือง ผลการดำเนินงานทางการเมืองและเศรษฐกิจ

ที่แตกต่างกันไปทั่วทั้งประเทศและชุมชน เช่น ไม่ได้ศึกษาปัจจัยที่ละเอียดอย่างจริงจัง คือความไว้วางใจและบรรทัดฐานของการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เครือข่ายและรูปแบบการมีส่วนร่วมของพลเมือง และทั้งสถาบันทางการเมือง และนอกระบบวิธีทุนทางสังคมใช้ปัจจัยเหล่านี้อย่างจริงจังเป็นสาเหตุของพฤติกรรมและผลลัพธ์ทางสังคมโดยรวม วิธีทุนทางสังคมนี้ทำในรูปแบบที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนาชัดเจนของเศรษฐศาสตร์แบบนีโอคลาสสิกและแนวทางการเลือกที่มีเหตุผล วิธีทุนนิยมทางสังคมยังช่วยเพิ่มความรู้เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจมหภาคโดยการขยายปัจจัยที่จะนำมารวมไว้ในความรู้ดังกล่าวและสร้างความเป็นเหตุอันควรยิ่งขึ้นระหว่างปัจจัยเหล่านี้ และโดยการบรรจุเป้าหมายเหล่านี้โดยไม่ละทิ้งข้อมูลเชิงลึกจากเศรษฐศาสตร์แบบนีโอคลาสสิกและทฤษฎีทางเลือกที่มีเหตุผล ความคิดที่กว้างขวางและถูกต้องมักมีการวิพากษ์วิจารณ์แนวคิดนี้ กล่าวว่าการวิจัยทุนทางสังคมส่วนใหญ่เกิดจาก "ความคิดที่คลุมเครือ" และ "ประสบการณ์นิยมไม่เป็นทางการ"

ข้อจำกัดขั้นพื้นฐานที่มีอยู่สำหรับแบบจำลองการทำงานร่วมกันยุคแรก แต่เนื่องจากหลายคนคิดว่าเป็นบุคคลที่เห็นแก่ตัว ความหมายของความไว้วางใจและบรรทัดฐานไม่สามารถเข้าใจได้อย่างถูกต้องหรืออาจถูกจับได้เฉพาะในขอบเขตที่จำกัดจากมุมมองของโมเดลการดำเนินการร่วมรุ่นแรกเท่านั้น ทฤษฎีรุ่นที่สองของการกระทำร่วมจะได้รับแรงจูงใจจากทศวรรษที่ผ่านมา การทดลองที่ได้ ทฤษฎีรุ่นที่สองของการกระทำร่วมกันได้รับการแรงจูงใจจากทศวรรษที่ผ่านมาของการทดลองที่ได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมและโมเดลทฤษฎีเกมวิวัฒนาการ ในส่วนนี้กล่าวถึงรูปแบบของทุนทางสังคม การกำหนดค่าเฉพาะของพวกเขาและการปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยอื่น ๆ ช่วยให้การ

ดำเนินการร่วมกันเป็นไปในทิศทางใดจากมุมมองของทฤษฎีการกระทำร่วมแบบรุ่นที่สอง (E.Ostrom, 2007)

ออสโตรม ชี้แจงความหมายของทุนทางสังคม คือ ทุกรูปแบบของการลงทุนเกี่ยวข้องกับการสร้างสินทรัพย์โดยจัดสรรทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ได้ทันทีเพื่อสร้างสินทรัพย์ที่สร้างผลประโยชน์ที่อาจเกิดขึ้นในช่วงเวลาต่อ ๆ ไปในอนาคต ทุนในแง่พื้นฐานที่สุดคือชุดของสินทรัพย์ที่สามารถสร้างผลประโยชน์ในอนาคตให้กับบุคคลอย่างน้อยบางราย กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องอาจมีขนาดเล็ก เช่น ครอบครัวหรือทีมงาน หรือค่อนข้างใหญ่ เช่น ผู้เข้าร่วมในระบบเศรษฐกิจหรือระบบการเมือง การไหลเวียนของผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินทุนอาจเป็นผลดีหรือกลุ่มเล็ก ๆ อาจได้รับประโยชน์ ในขณะที่กลุ่มใหญ่ถูกทำร้ายได้รับผลกระทบ เมื่อทุนทางสังคมถูกใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการสมรู้ร่วมคิดระหว่างกลุ่มเล็ก ๆ ที่นำไปสู่ผลประโยชน์สูงสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องและก่อให้เกิดผลเสียภายนอกสำหรับคนอื่นทำให้เกิดด้านมืดของเงินทุนทางสังคมนี้ ยกตัวอย่างเช่น อาจเกี่ยวข้องกับการที่ตำรวจได้รับความไว้วางใจซึ่งกันและกันในการรวมตัวกันเพื่อไม่ให้มีการรายงานว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจคนอื่น ใช้กำลังมากเกินไป บริษัทหรือประเทศที่รวมตัวกันเพื่อสร้างพันธมิตร หรือสมาชิกมาเพียสมรู้ร่วมคิดเพื่อทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ผิดกฎหมาย (Gambetta, 1988, p.213-237)

ความหลากหลายของรูปแบบของทุนทางกายภาพและทุนมนุษย์ จึงไม่น่าแปลกใจที่มีทุนทางสังคมหลายรูปแบบ การเลือกทุนทางสังคมสามประเภทที่มีความสำคัญเป็นพิเศษในการศึกษาการดำเนินการร่วมกันคือ (1) ความน่าเชื่อถือ (2) เครือข่าย และ (3) กฎหรือสถาบันทางการและไม่เป็นทางการ เรามองว่าทุนทางสังคมเป็นคุณลักษณะของบุคคลและความสัมพันธ์ซึ่งช่วยเพิ่มความสามารถในการแก้ปัญหา ร่วมกันในการดำเนินการรูปแบบที่เกี่ยวข้องของทุนทางสังคม และบทบาทที่

เฉพาะเจาะจงของพวกเขา จะต้องได้รับจากโครงสร้างทางทฤษฎีที่แนวคิดนี้ตั้งอยู่ ถือว่า ทฤษฎีการกระทำร่วมกันรุ่นที่สองเป็นเครื่องมือในการจัดระเบียบวาทกรรมทางสังคม ดังนั้น หัวข้อนี้จะกล่าวถึงการอภิปรายสั้น ๆ เกี่ยวกับทฤษฎีการทำงานร่วมกันของยุคที่สอง

ทฤษฎีการกระทำร่วมกันทางสังคมยุคที่สอง โดยรวมมีกลุ่มบุคคลความสนใจร่วมกันในหมู่พวกเขาและความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างความสนใจร่วมกัน และความสนใจของแต่ละบุคคล ปัญหาการกระทำแบบกลุ่มเกิดขึ้นเมื่อใดก็ตามที่บุคคล ต้องเผชิญกับทางเลือกในการดำเนินการระหว่างตัวเลือกในระยะสั้นเกี่ยวกับตัวเลือก และถ้าหากตามด้วยบุคคลกลุ่มใหญ่พอที่จะได้รับผลประโยชน์ทั้งหมด ปัญหาหนึ่งในการเอาชนะแรงจูงใจที่เห็นแก่ตัวและบรรลุมิติการทำงานร่วมกันที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ให้สำเร็จ การแก้ภาวะกีดกันของการกระทำร่วมกันไม่ใช่เรื่องง่าย สิ่งที่คนอื่นทำบุคคล มักจะดีกว่าในระยะสั้นโดยเลือกที่จะไม่ให้ความร่วมมือกับคนอื่น ๆ เช่น เกม Dilemma ของผู้ต้องขังระบุสถานการณ์โดยละเอียด ถือเป็นปัญหาสำคัญของรัฐศาสตร์ (E.Ostrom, 2007)

รูปแบบความไว้วางใจของทุนทางสังคมและการกระทำร่วมกันเกี่ยวกับ รูปแบบของทุนทางสังคมวิธีที่พวกเขาส่งเสริมความไว้วางใจของประชาชนและทำให้เกิดความร่วมมือในสถานการณ์การกระทำร่วมกัน เราเน้นสองจุด อันดับแรกทุนทางสังคมคือรูปрик สิ่งที่เป็นพื้นฐานคือวิธีการกระทำร่วมกันได้สำเร็จ ด้านต่าง ๆ ของการกระทำร่วมกันสามารถศึกษาได้โดยไม่ต้องอาศัยแนวคิดเรื่องทุนทางสังคม แต่ในบางบริบทแนวคิดของทุนทางสังคมช่วยแก้ปริศนาได้ ทุนทางสังคมให้แนวทางการสังเคราะห์ว่าวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สังคมและสถาบันของชุมชนต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมโยงระหว่างรูปแบบของทุนทางสังคมกับการกระทำร่วมกันของทุนทางสังคม ที่ก่อให้เกิดความร่วมมือที่ประสบความสำเร็จ โดยการเพิ่มความไว้วางใจระหว่าง

นักแสดง กล่าวอีกนัยหนึ่งความไว้วางใจคือการเชื่อมโยงหลัก ระหว่างทุนทางสังคมกับการกระทำร่วมกัน ความน่าเชื่อถือจะเพิ่มขึ้นเมื่อมีบุคคลน่าเชื่อถือ มีเครือข่ายกันและกัน และอยู่ในสถาบันที่ได้รับรางวัลพฤติกรรมที่ซื่อสัตย์

ความล้าหลังทางเศรษฐกิจในโลกสามารถอธิบายได้ด้วยการขาดการเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน จะให้ความร่วมมือผ่านทางชื่อเสียงในเครือข่ายที่กว้างขวางซึ่งเชื่อมโยงบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในชุมชนเดียวกันและไม่สามารถสร้างเครือข่ายแบบตัวต่อตัวเพื่อแก้ปัญหาทุนทางสังคมได้กระตุ้นความสนใจในยุคกิลด์ กฎหมาย พ่อค้า นานาชาติ สมาคมการค้า และระบบการตอบรับของอีเบย์ ยังระบุด้วยว่าชุมชนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในอินเดียอาศัยพึ่งพารูปแบบการเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดทั้งทางด้านทุนทางสังคมและรูปแบบการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ใกล้ชิดภายในชุมชนท้องถิ่นกับนักแสดงภายนอกที่มีความรู้ใหม่ ร้านค้าขนาดใหญ่ของเงินทุนทางการเงินและการเชื่อมต่อทางการเมืองชุมชนที่โดดเด่นด้วยทุนการเชื่อมโยงกันอย่างมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาใหญ่กว่าผู้ที่มีเครือข่ายใกล้เคียงเท่านั้น หรือเชื่อมต่อกับโลกภายนอก แสดงให้เห็นถึงพลังแห่งความสัมพันธ์อันอ่อนแอก่อนที่จะคำว่า "การเชื่อมโยง" ทุนทางสังคมจะได้รับการประกาศเกียรติคุณ

กฎระเบียบของสถาบันยังสร้างแรงจูงใจให้คู่สัญญาในการทำธุรกรรมต้องปฏิบัติตามอย่างน่าเชื่อถือ สามารถมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมได้โดยตรง การสร้างกลไกรางวัลและการลงโทษ เพื่อช่วยให้บุคคลควบคุมตัวเอง ด้วยการให้ข้อมูลด้านเทคนิค กลไกการแก้ปัญหาคความขัดแย้งอื่น ๆ เมื่อใช้กฎระเบียบอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการในการใช้งานที่ระบุการลงโทษสำหรับผู้ที่ไม่เก็บสัญญาไว้จะส่งผลต่อการประเมินผลต่อพฤติกรรมในอนาคตของผู้ดูแล โดยเจตนาไม่ส่งมอบสินค้าหลังจาก

ที่ได้รับการชำระเงินให้ถือว่าเป็นการก่ออาชญากรรม คุณภาพของกฎใช้สอยหรือรูปแบบของทุนทางสังคมขึ้นอยู่กับเนื้อหา แต่ขึ้นอยู่กับว่าพวกเขาใช้จริงอย่างไร

จนถึงขณะนี้เราได้ตรวจสอบว่าเครือข่ายและสถาบันต่าง ๆ มีความเชื่อถือเพิ่มขึ้น โดยรวมแล้วการเปลี่ยนโครงสร้างแรงจูงใจของผู้ดูแล ด้วยเหตุนี้เจ้าพนักงานผู้พิทักษ์จึงรู้โครงสร้างการจูงใจการทำงานร่วมกัน การมีอยู่ของสมาชิกเครือข่ายอื่น ๆ ผู้ที่ปฏิบัติตามพฤติกรรมของผู้ดูแลกฎและกฎหมายที่ลงโทษหรือให้รางวัลผู้จัดการมรดกหรือทรัพย์สิน ความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ไว้วางใจและผู้ดูแลเกี่ยวกับการดำรงอยู่และการทำงานของปัจจัยเหล่านั้นสนับสนุนให้ทั้งสองมีส่วนร่วมในการทำธุรกรรมที่มีประสิทธิภาพที่น่าเชื่อถือเป็นรูปแบบของทุนทางสังคม

ความน่าเชื่อถือเป็นรูปแบบของทุนทางสังคม (trustworthiness as a form of social capital) ความเชื่อถือไม่สามารถอธิบายได้ด้วยแรงจูงใจที่ฝังตัวอยู่ในโครงสร้างการติดต่อทางสังคมของผู้ได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่ มักเป็นผลมาจากลักษณะของผู้ได้รับมอบหมายเอง ลองจินตนาการถึงธุรกรรมที่เกิดขึ้นในรูปแบบอื่น ๆ ของทุนทางสังคมโดยไม่มีการซื้อขาย ไม่มีเครือข่าย และไม่มีมาตรการคว่ำบาตรจากภายนอก ตัวอย่าง คือ ชาวบ้านในท้องถิ่นที่ขอความช่วยเหลือจากนักเดินทางที่สูญหาย สัญญาว่าจะได้รับรางวัลในอนาคต อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ ผู้เสนอญัตติตัวแรกในการทดสอบภาวะที่กลืนไม่เข้าคายไม่ออกแบบเดียว ของผู้ต้องขังที่ดำเนินการในขั้นตอนแบบดับเบิล ทั้งสองเผชิญหน้ากับการตัดสินใจว่าจะเชื่อมั่นในแรงจูงใจที่บริสุทธิ์ของผู้อื่น ในกรณีดังกล่าวการประเมินความน่าจะเป็นโดยผู้เชื่อจะขึ้นอยู่กับความเชื่อของตนเกี่ยวกับแรงจูงใจของสมาชิกเท่านั้น ไม่มีข้อมูลใด ๆ ที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของผู้ดูแลหรือสิ่งจูงใจทางโครงสร้างของผู้ดูแลทรัพย์สินที่ไว้วางใจผู้ดูแลจะต้องนับถือผู้ดูแลทรัพย์สินที่เป็นตัวแทนของประชากรที่เป็นบุคคลที่ไม่

เหมือนกัน การกระจายตัวของบุคคลที่น่าเชื่อถือในประชากรสมมุตินี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะที่สังเกตได้ของผู้ดูแลมรดก เช่น ลักษณะ การแต่งกาย เพศ อายุ ภาษา เป็นต้น

ศักยภาพของเศรษฐกิจตลาดสมัยใหม่และคำสั่งทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทำให้จำเป็นสำหรับบุคคลที่จะจัดการกับคนอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือความสัมพันธ์ใกล้ชิดและเครือข่ายที่ใกล้ชิด สภาพตลาดเศรษฐกิจและประชาธิปไตยที่ประสบความสำเร็จคือการที่คนจำนวนมากมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่น่าเชื่อถือเมื่อต้องรับมือกับคนอื่น ๆ ซึ่งหลายคนไม่รู้จักกันและกัน และไม่สามารถรวมการปฏิสัมพันธ์ซ้ำ ๆ หรือการมีปฏิสัมพันธ์กับเครือข่ายได้ เพื่อให้เกิดการกระทำร่วมกัน ในหลายระดับความสัมพันธ์เหล่านี้หลายอย่างถูกต้อง อาจเป็นลักษณะเดียว หรือเป็นสถานการณ์หนึ่งที่เกิดซ้ำหลายครั้ง การจัดตั้งและการบำรุงรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมดังกล่าวขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของคนที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยแรงจูงใจที่ได้จากโครงสร้าง

ความสามัคคีเป็นบรรทัดฐานทางศีลธรรมส่วนบุคคลที่เป็นสากลรวมทั้งรูปแบบของการแลกเปลี่ยนทางสังคม กำหนดความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันว่าเกี่ยวข้องกับครอบครัวของกลยุทธ์ ในสถานการณ์การกระทำร่วมรวมทั้ง (1) ความพยายามในการระบุใครเกี่ยวข้องอะไรบ้าง (2) การประเมินความเป็นไปได้ว่าผู้ร่วมงานคนอื่น ๆ มีเงื่อนไข (3) การตัดสินใจที่จะให้ความร่วมมือในขั้นต้นกับคนอื่นถ้าคนอื่นได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้ประสานงานที่มีเงื่อนไข (4) การปฏิเสธที่จะร่วมมือกับผู้ที่ไม่ตอบสนอง และ (5) การลงโทษผู้ทรยศต่อความไว้วางใจ

รูปแบบของทุนทางสังคม กล่าวคือกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษร กฎระเบียบการบริหารการตัดสินใจของศาลและอื่น ๆ เป็นกฎทางการที่เขียนขึ้นบนกระดาษและบังคับใช้โดยหน่วยงานของรัฐ พิจารณามุมมองของทุนทางสังคมที่

ครอบคลุมโครงสร้างสถาบัน (รวมถึงรัฐบาลระบอบการเมือง ระบบศาล ตลอดจนเสรีภาพทางแพ่งและการเมือง) นักวิชาการหลายคนได้แย้งว่ากฎเกณฑ์ทางกฎหมายและสถาบันทางการศึกษาเป็นวิธีที่ไม่ได้ผลในการแก้ปัญหาการกระทำร่วมกัน และบางครั้ง ก็อาจเป็นการบ่อนทำลายพื้นฐานของความร่วมมือทางสังคม มุมมองนี้เป็นคำวิจารณ์ที่ถูกต้องใน Hobbesian ซึ่งรัฐได้รับการยกย่องว่าเป็นทางออกที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันต่อปัญหาร่วมกันในการดำเนินการ คิดว่าการวิพากษ์วิจารณ์ ไม่ควรขยายไปไกลเท่าที่จะปฏิเสธบทบาทสำคัญของกฎหมายอย่างเป็นทางการในระดับประเทศระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่น ในการส่งเสริมความร่วมมือทางสังคม ประการแรกกฎหมายที่เป็นทางการ หรือลักษณะการเมืองที่เข้าใจกันโดยทั่วไปสามารถกระตุ้น หรือก็คิดถึงความพยายามของบุคคลในการแก้ปัญหาาร่วมกันโดยสมัครใจได้ แม้ว่าจะระบอบการปกครองเผด็จการจะไม่สามารถยับยั้งความตั้งใจของประชาชนและความสามารถในการจัดการตนเองเพื่อรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันไม่ว่าจะเป็นระบอบการปกครองอย่างชัดเจนหรือแม้แต่การสนับสนุนให้กิจกรรมเหล่านั้นสร้างความแตกต่างให้กับชะตากรรมของตนเอง

กฎหมายที่เป็นทางการมักเป็นแหล่งที่มาของกฎการทำงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อได้รับการสนับสนุนอย่างใกล้ชิดโดยมีการตรวจสอบและอนุมัติโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ความแตกต่างระหว่างกฎการทำงานและกฎหมายของทางการ ขึ้นอยู่กับบริบทที่กฎการทำงานมีอยู่และขอบเขตที่กฎหมายของรัฐจะใช้กับบริบทเหล่านั้น ไม่มีกฎหมายอย่างเป็นทางการสามารถครอบคลุมข้อกำหนดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น กฎการทำงานโดยทั่วไปอาจเกี่ยวข้องกับการเติมช่องโหว่ลงในระบบกฎหมายโดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม เมื่อเอกสารที่ได้รับจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องและระเบียบข้าราชการถือว่าไม่เหมาะสมกับบุคคลอาจกำหนดกฎการทำงานของตนเองว่า

"กำหนดสิทธิและหน้าที่อันเป็นส่วนที่ขัดต่อสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย" (E.Ostrom, 2004, p. 20)

เมื่อไม่มีกฎเกณฑ์อย่างเป็นทางการทั่วไปที่มีอยู่ซึ่งรับประกันการพัฒนา กฎการทำงานในบริษัททั้งหมดได้สำเร็จ กฎที่บุคคลใช้ในการจัดโครงสร้างรูปแบบความสัมพันธ์อาจเพิ่มหรือชะลอการสร้างรูปแบบอื่น ๆ ของทุนทางสังคม และส่งผลต่อระดับผลกระทบของทุนมนุษย์และกายภาพ กฎเกี่ยวข้องกับรูปแบบของกิจกรรม ในหลายระดับรวมถึงกิจกรรมการดำเนินงานประจำวันไปจนถึงกิจกรรมรัฐธรรมนูญ ที่สร้างและสร้างรูปแบบทั่วไปของอำนาจในสังคม ประเภทของกฎที่บุคคลจะพบว่ามี ประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับชนิดของบรรทัดฐานและรูปแบบของการแลกเปลี่ยนซึ่งมีอยู่แล้ว ในทำนองเดียวกันรูปแบบของความไว้วางใจและการตอบแทนซึ่งกันและกัน จะขึ้นอยู่กับขอบเขตขนาดใหญ่ตามประเภทของกฎที่สร้างขึ้นในรัฐธรรมนูญใด ๆ

ระบบการปกครองตนเองในเวทีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมใด ๆ มีแนวโน้มที่จะมี ประสิทธิภาพและมีเสถียรภาพมากขึ้นไม่ได้ เนื่องจากผลกระทบที่มีมนต์ขลังของการมีส่วนร่วมในระดับรากหญ้า แต่เนื่องจากทุนทางสังคมในรูปแบบของกฎการทำงานที่มี ประสิทธิภาพเหล่านี้ จะมีแนวโน้มพัฒนาและรักษาเครือข่ายที่ผู้เข้าร่วมได้สร้างขึ้น ตัวอย่างเช่น นักวิชาการหลายคนพบว่ามันยากที่จะเข้าใจว่าทำไม ระบบชลประทาน "ดั้งเดิม" ที่สร้างขึ้นโดยเกษตรกรตัวเองอย่างมีนัยสำคัญดีกว่าผู้ที่ได้รับการปรับปรุงการ ก่อสร้างที่ทันสมัยถาวรคอนกรีตและเหล็กกล้า งานแสดงความคิดมักจะได้รับทุนจาก ผู้บริจาคและสร้างโดยบริษัท วิศวกรรมมืออาชีพ ดังนั้น ทุนทางสังคมไม่ได้ถูกสร้างขึ้น เพียงอย่างเดียวเท่านั้น มันอาจจะอ่อนแอและทำลายความเข้มแข็งหรือเปลี่ยนแปลงไป ทุนทางสังคมอาจเป็นลักษณะเก่าล้าสมัยหรือสูงกว่า เวลาที่กำหนดอาจช่วยเพิ่มผลลัพธ์ ของสองสามอย่างโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ กับคนอื่น ๆ หรือข้อดีของคนบางคนอาจเป็น

ผลมาจากค่าใช้จ่ายของผู้อื่น หรือข้อดีสำหรับบางคนก็อาจสร้างผลดีให้กับคนอื่นได้ ระบบของรัฐบาลตามคำสั่งทางทหารและการใช้เครื่องมือแห่งพลังสามารถทำลายรูปแบบอื่นของทุนทางสังคมในขณะที่สร้างตัวเองได้

สรุปนิยามของนักวิชาการโดยรวมหลายคน ว่า "ทุนทางสังคม" คือ ทรัพยากรอะไรก็ตาม ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูล ความคิด โอกาส กำลังใจ ความปรารถนาดี ความไว้วางใจ หรือความร่วมมือกัน แต่ผู้เขียนคิดว่านิยามที่กระชับและเข้าใจง่ายที่สุดคือ "คุณค่าของเครือข่าย" "ทุนทางสังคม" มีส่วนคล้ายกับทุนชนิดอื่น อาทิ เงินตรา ทรัพย์สินทางปัญญา และทรัพยากรธรรมชาติ ตรงที่มีส่วนสร้างความมั่งคั่งและความผาสุก ปัจเจกชนหรือคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งสามารถสะสมทุนทางสังคมได้ด้วยการสร้างและถนอมความสัมพันธ์ระยะยาวกับผู้อื่น "ลงทุน" โดยหวังผลตอบแทนในอนาคต และดูแลรักษาถ้าไม่ต้องการให้ร่อยหรอ แต่ลักษณะสำคัญของทุนทางสังคมที่ทำให้มันแตกต่างจากทุนชนิดอื่นที่สุดคือ ทุนทางสังคมเป็น "ทรัพยากรร่วม" (commons) ของคนในกลุ่มที่ไม่อาจโอนย้ายข้ามกลุ่ม ดังนั้น จึงไม่อาจมีใครคนใดคนหนึ่งครอบครองเป็นเจ้าของหรือนำไปแลกเปลี่ยนในตลาด"

4. การกระทำรวมหมู่เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม (transformative collective action)

พลังขับเคลื่อนในการสร้างนวัตกรรมรากหญ้า คือ เครือข่ายชุมชน (community networks) เกิดขึ้นท่ามกลางกระบวนการที่เราเรียกว่า collective action หมายถึงการปฏิบัติการทำงานร่วมกัน เป็นขบวนการเคลื่อนไหวสังคมของประชาชนสังคมท้องถิ่น (social movements of local civil society) มีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม แนวคิดนี้จึงเรียกว่า transformative collective action

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นเรื่องของการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ (collective action) ถึงกระนั้น นักวิชาการบางคนเสนอว่า collective action อาจมีหลายประเภท เช่น ทูเรน (Touraine) เสนอว่า collective action แบ่งได้เป็นสามประเภทคือ ประเภทแรกเป็นเพียงพฤติกรรมการตั้งรับ (defensive action) เมื่อถูกโจมตี ประเภทที่สองเป็นการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่เพื่อปรับเปลี่ยนนโยบายหรือกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐ ทั้งสองประเภหานี้ทูเรนไม่ถือว่าเป็นขบวนการทางสังคม ประเภทที่สามคือขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม หมายถึงการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ที่ตั้งใจเปลี่ยนแปลงสัมพันธภาพทางอำนาจหลัก ๆ ของสังคม

ศาสตราจารย์ มานูเอล คาสเทลส์ (Manuel Castells) ไม่ต้องการแยกขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมว่าดีหรือเลว ก้าวหน้าหรือถอยหลังเข้าคลอง คาสเทลส์ให้เหตุผลว่าขบวนการทางสังคมทั้งหลายล้วนแล้วแต่ “เป็นเครื่องแสดงว่าเราคือใคร และชี้แนวทางการเปลี่ยนแปลงสังคม แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจนำไปสู่นครหรือสวรรค์...” สำหรับคาสเทลส์แล้ว ขบวนการทางสังคมคือ “การรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ ซึ่งส่งผลเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่าและสถาบันของสังคม” (Castells, 1997)

เกล ออมเวท (Gail Omvedt) นักวิชาการแนวมาร์กซิสต์ที่ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองของอินเดียมาเป็นเวลากว่า 25 ปี ให้คำจำกัดความขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ (ขบวนการสตรี ขบวนการต่อต้านวรรณะ หรือโดยกลุ่มชนชาติ ขบวนการสิ่งแวดล้อม และขบวนการชาวนารายย่อยที่ต่อสู้ในประเด็นเรื่อง market production ที่อินเดียช่วงทศวรรษ 1980 ว่า “ขบวนการเป็น social movements ในความหมายที่ว่ามีการจัดองค์กรโครงสร้าง และอุดมการณ์ทั่วไปในแนวทางที่มุ่งจะเปลี่ยนสังคม” และผู้เขียนยกตัวอย่างบทความงานทฤษฎีและการทำความเข้าใจในการกระทำแบบรวมหมู่ของ ออสโตรอม ถึงสิทธิในการดำเนินการรวบรวม

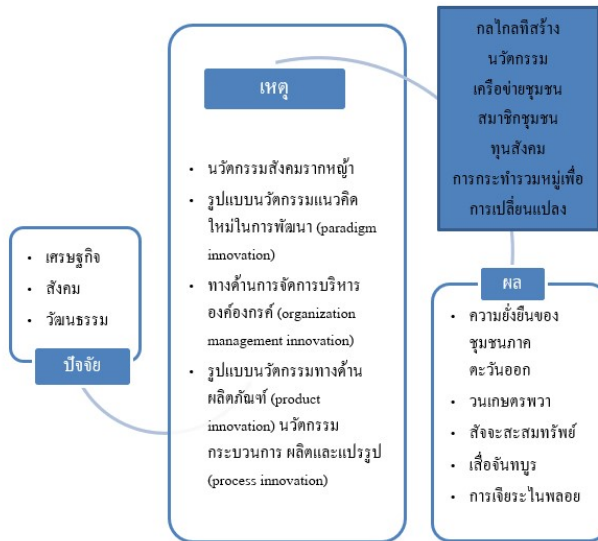
และทรัพย์สินเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยทำความเข้าใจกิจกรรมการชุมนุมและปัญหาการดำเนินการตามคอลเลกชัน การดำเนินการแบบรวมเกิดขึ้นเมื่อมีบุคคลมากกว่าหนึ่งราย จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในความพยายามเพื่อให้บรรลุผล คนที่อาศัยอยู่ในชนบทและใช้ธรรมชาติทรัพยากรมีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมกันในชีวิตประจำวันเมื่อพวกเขา ปลูกพืชหรือเก็บเกี่ยวอาหารด้วยกัน ใช้สถานที่ทั่วไปสำหรับการตลาดเพื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์ของตน รักษาระบบชลประทานในท้องถิ่น หรือลาดตระเวนป่าในท้องถิ่นเพื่อดูว่าผู้ใช้กำลังติดตามกฎ และตอบสนองเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับกฎที่เกี่ยวข้องกับทุกข้อ เป็นการยากที่จะแยกผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกออกเป็นเรื่องยากจากการได้รับประโยชน์จากการกระทำร่วมกันของผู้อื่น

สิ่งที่น่าสนใจก็คือการเผชิญหน้าความสัมพันธ์และความเป็นไปได้ที่เกิดขึ้นเมื่อความคิดริเริ่มระดับพื้นฐานเปิดกว้างขึ้นทางเดินสำหรับการพัฒนาและวิธีการเหล่านี้อาจมีปฏิสัมพันธ์ทำลายและรวดเร็วการตอบสนองในรูปแบบดั้งเดิมของการพัฒนาและการพัฒนา และการให้ความสำคัญในการสร้างสรรค์นวัตกรรมระดับรากหญ้าวิธีปฏิบัติที่พัฒนาขึ้นในระดับรากหญ้า

ตารางที่ 2 โลกของการเคลื่อนไหวในวัครมระระดับรากหญ้าและสถาบันสำหรับวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม

ตัวละครเอก	นวัตกรรมรากหญ้าการเคลื่อนไหวชุมชนท้องถิ่น นักเคลื่อนไหวระดับรากหญ้าพลเรือน, สังคม, สังคมสถานประกอบการ, คนงาน	วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสถาบันนวัตกรรม, มหาวิทยาลัย, ศูนย์วิจัย, บริษัท ร่วมทุน, บริษัท, วิทยาศาสตร์กระทรวง, ผู้ประกอบการ, สหกรณ์, NGOs, นักเคลื่อนไหวทางสังคม
ลำดับความสำคัญ	ค่านิยมทางสังคม, ชุมชน, วิถีชีวิต, การพัฒนาที่ยั่งยืน	ความรู้ความชำนาญ, การเติบโตทางเศรษฐกิจ, สามารถในการแข่งขัน
แรงจูงใจและข้อขัดแย้ง	ความต้องการทางสังคม, ความสมัครใจ, ความร่วมมือ	อำนาจผู้เชี่ยวชาญ, ชื่อเสียง, ความต้องการของตลาด
ทรัพยากร	ความช่วยเหลือด้านการพัฒนา, ทุนทางสังคมสาธารณะการเงิน, รากหญ้าความรู้ความเข้าใจในท้องถิ่น	การเงินสาธารณะองค์กรการลงทุน, เงินร่วมลงทุน, ความเชี่ยวชาญทางวิทยาศาสตร์และการอบรมกิจกรรมองค์กร
สถานที่ตั้งของกิจกรรม	หมู่บ้าน, โรงงาน, ละแวกใกล้เคียงชุมชน, โครงการการเคลื่อนไหวทางสังคม	ห้องปฏิบัติการศูนย์ R & D, ห้องประชุมคณะกรรมการ, กระทรวง, ตลาด
รูปแบบความรู้ทั่วไป การจัดสรร	ความรู้ที่ฝังอยู่ แบบสรุปโดยนัยความรู้ทั่วไป ปฏิบัติร่วมกันอย่างเสรี, ผู้มือกิจกรรมและสื่อ	วิทยาศาสตร์และความรู้ทางเทคนิคทรัพย์สินทางปัญญา, วารสารวิทยาศาสตร์และใบอนุญาตเทคโนโลยี
ข้อมูลที่เป็นสัญลักษณ์	Agroecology ชุมชนสุขภาพ, พลังงานทดแทนขนาดเล็ก, ที่อยู่อาศัย	เทคโนโลยีชีวภาพ, ยา, นาโนเทคโนโลยี, วิศวกรรมทางภูมิศาสตร์

บทความเรื่องบทนำเสนอ 4 แนวทางทฤษฎี เพื่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง จึงวิเคราะห์ในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง ทั้งนี้ ผู้เขียนได้ตั้งกรอบแนวคิดเบื้องต้นไว้ ผ่านทฤษฎีนวัตกรรมจากรากหญ้าเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดเครือข่ายชุมชน และแนวคิดกระทำหมู่เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ดังภาพ

จากกรอบตัวแบบแนวคิดในการวิจัยเบื้องต้นผู้วิจัยเห็นว่า ในสังคมชุมชนท้องถิ่นภาคตะวันออก ประสบปัญหาในการดำเนินชีวิต เกิดมาจากหลายเหตุปัจจัยหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งภายในและภายนอกชุมชนจึงมีผลทำให้คนในชุมชนรวมตัวกันสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้และปฏิบัติการชุมชนแห่งการเรียนรู้และปฏิบัติการนี้เกิดขึ้นจากที่ชุมชน จะพยายามจัดการตนเอง ดูแลตนเองและแก้ปัญหาของคนในชุมชน

สรุป

โดยภาพรวมแล้ว บทความชิ้นนี้เพื่อนำเสนอรากฐานทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง ตลอดจนวิธีการเข้าถึงความรู้ของออสเตรเลีย แนวคิดนวัตกรรมจากรากหญ้าเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายชุมชน และแนวคิดการกระทำหมู่

เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ผ่านแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมืองก่อนเป็นปฐมบท ออสตรอม เป็นการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ทุนทางสังคม ทุนทางกายภาพ และทุนมนุษย์ในหลากหลายรูปแบบ ทุนทางสังคม ในสามมิติที่สำคัญเป็นเพื่อดำเนินการร่วมกัน คือ ความน่าเชื่อถือ เครือข่าย และกฎหรือสถาบันทางการและไม่เป็นทางการ มองว่าทุนทางสังคมเป็นคุณลักษณะของบุคคลและความสัมพันธ์ ซึ่งช่วยเพิ่มความสามารถในการแก้ปัญหาาร่วมกันในการดำเนินการรูปแบบที่เกี่ยวข้องของทุนทางสังคมประเภทต่าง ๆ ตามทฤษฎีของออสตรอม จึงเปรียบเสมือนเครื่องมือมาสู่ทางเลือกใหม่ผ่านทุนทางสังคม และทุนมนุษย์ จะมีลักษณะทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่

ขณะที่ แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมจากรากหญ้าเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนส่วนใหญ่เน้นเศรษฐกิจเพื่อสังคมรากหญ้าเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการช่วยสร้างความเข้มแข็งยั่งยืนให้กับชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้านได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้น นวัตกรรมเทคโนโลยีและการทำงานของชุมชน จึงเสมือนเกลียวเชือกของการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ไม่ค่อยมีการเชื่อมต่อกันกับรากหญ้า ที่เป็นเหมือนสร้อยคอของนวัตกรรมสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่ออธิบายความสำคัญของรากหญ้าที่มีการเติบโตควบคู่กับสังคมเทคโนโลยี ได้นำมาประยุกต์ใช้กับแนวคิดการทำงานของรากหญ้าในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในสังคมเศรษฐกิจและสังคม และแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายชุมชน โดยให้ความสำคัญของกระบวนการทางเครือข่ายทางสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามบริบท ได้นำมาสู่การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม เน้นที่ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลที่อยู่ในเครือข่ายสังคมว่า จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมซึ่งกันและกันอย่างไร ทั้งนี้ อาศัยปัจจัยเรื่องรูปแบบและลักษณะของเครือข่ายสังคมมาอธิบายพฤติกรรมของบุคคล บนเงื่อนไขของเนื้อหาเครือข่ายทางสังคม และแนวคิดทฤษฎีสุดท้ายหากใช้

องค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดการกระทำหมู่เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ตามทัศนะของ คาสเทลล์ จะพบว่า ขบวนการทางสังคม เป็นเครื่องชี้แนวทางการเปลี่ยนแปลงสังคม แต่ว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจนำไปสู่รกรหรือสวรรค์ คือ การรวมกลุ่มเพื่อ กระทำการรวมหมู่ ส่งผลเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่าและสถาบันของสังคม

สุดท้ายนี้ การนำเสนอ 4 แนวทางทฤษฎี เพื่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์ การเมืองของบทความนี้ นอกจากจะเป็นความรู้สำหรับผู้สนใจทั่วไป ยังคาดหวังให้ นักวิชาการทางด้านเศรษฐศาสตร์การเมือง สามารถเชื่อมโยงทฤษฎีดังกล่าว เข้ามา มีส่วนร่วมกับสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ดังนั้น การบูรณาการแนวคิด เพื่อเป็น ประโยชน์ทางวิชาการ อีกทั้งผนวกแนวคิดทั้ง 4 ทฤษฎี มาเป็นกรอบความคิดในการ วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นกับบ้านเมือง ในวงการเศรษฐศาสตร์การเมืองต่อไป

บรรณานุกรม

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2544). **แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน : ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบท**

ต่างสังคม. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจิตรศิลป์, 2544.

ธนพลชัย ชามะรัตน์. (2555). **เครือข่ายทางสังคมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.**

(เอกสารประกอบการบรรยาย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นฤนันท์ สุริยมนี และคณะ. (2555). **รายงานการวิจัยการศึกษากระบวนการส่งเสริม**

และพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นแบบให้มีสมรรถนะสูง

ในการบริหารจัดการเครือข่าย ระดับ ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ:

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

ประเวศ วะสี. (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกพื้น**

เศรษฐกิจสังคม. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2547). **เครือข่าย : ธรรมชาติความรู้และการจัดการ.**

กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. (2537). **ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำชาวบ้าน “คู่มือ**

และทิศทางการพัฒนาผู้นำชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาชนบท.

กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

เสรี พงศ์พิศ. (2546). **คู่มือการปฏิบัติงานวิสาหกิจชุมชน.** กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริม.

วิสาหกิจชุมชน.

Castells M. (1997). “The Power of Identity. The Information Age.”

Economy, Society and Culture, Vol. II. Oxford: Blackwell

Gambetta D. (Ed.) (1988). “Trust: Making and breaking cooperative

relations.” **Oxford Blackwell.** New York: 213-237.

Ostrom E. (2004). **Collective action and property rights for sustainable**

development. Workshop in Political Theory and Policy

Analysis at Indiana University USA.

Ostrom E. & Ahn, T. K. (2007). **Social capital: Workshop in political**

theory and policy analysis USA.

**Integrated Collaboration in the Community Enterprise
of Nong Ga Pattana Samakkee Agricultural Housewife Group
in Pran Buri Subdistrict, Pran Buri District,
Prachuap Khiri Khan Province ****

Bunyarit Petchtae *

Abstract

This article is a compilation of the findings from the research about the integrated collaboration in the Community Enterprise of Nong Ga Pattana Samakkee Agricultural Housewife Group in Pran Buri Subdistrict, Pran Buri District, Prachuap Khiri Khan Province. To understand the operation of the integrated collaboration in the community enterprise of Nong Ga Pattana Samakkee Agricultural Housewife Group and to study the problems and obstacles in the operation of the integrated collaboration in the community enterprise of Nong Ga Pattana Samakkee Agricultural Housewife Group, the researcher did both documentary research and an in-depth interview. The result of this study indicates that the government sector has been supporting the operation of the Nong Ga Pattana

* M. Pol. Sc. Candidate, Faculty of Political Sciences, Ramkhamhaeng University.

** Received March 23, 2021; Accepted June 30, 2021

Samakkee Agricultural Housewife Group's community enterprise. It helps develop the community by establishing a strong foundation in the community and focusing on improving the supporting factors which suit the condition of the community, relying mainly on the existing local wisdom and resources. The government encourages the community enterprise to run their businesses interdependently within the community and to establish a network both within the community and with related enterprises to further develop, receive outside supports, and create collaboration. The community is well responded to the government sector's policy. They improved their personnel and their organization and brought innovations in to help in the process of production and packaging. Their products are certified by the Food and Drug Administration (FDA), assuring that the products are credible, uncontaminated, and safe to consume. In addition, they plan their operation by distributing the work based on each individual's specialty and dividing the responsibilities into separated sectors which are ingredient provider, production, packaging, accounting, marketing, and management.

Keywords: Integration, Collaboration, Community Enterprise

**การบูรณาการความร่วมมือทำวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
หนองกาพัฒนาสามัคคี ต.ปราณบุรี อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์****

นายบุญฤทธิ์ เพชรแท้¹

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้เป็นการเรียงข้อมูลที่ได้จากการทำวิจัยเรื่องการบูรณาการความร่วมมือทำวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี ต.ปราณบุรี อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ ทั้งนี้ เพื่อที่ความต้องการทราบถึงการดำเนินงานแบบบูรณาการความร่วมมือทำวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี และเพื่อที่จะศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการบูรณาการความร่วมมือทำวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี โดยผู้วิจัยได้พยายามรวบรวมข้อมูลทั้งส่วนที่เป็นเอกสาร และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ภาครัฐได้ทำการส่งเสริมการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี เป็นการพัฒนาจากการสร้างฐานรากในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มุ่งพัฒนาปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพชุมชน โดยอาศัยภูมิปัญญาและทรัพยากรที่มีอยู่เป็นสำคัญ รัฐบาลจะเน้นให้วิสาหกิจชุมชนทำธุรกิจแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในชุมชน สร้างเครือข่ายในชุมชน รวมถึงการสร้างเครือข่ายกับวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อการพัฒนาและการส่งเสริมภายนอก เพื่อสร้างความร่วมมือ ซึ่งในส่วนของชุมชนเองก็ได้ให้การตอบรับต่อนโยบายของทาง

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

** ได้รับบทความ 23 มีนาคม 2564; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 30 มิถุนายน 2564

ภาครัฐได้เป็นอย่างดี มีการพัฒนาบุคลากร พัฒนานองค์กร การนำนวัตกรรมเข้ามาช่วย
ในด้านการผลิต การบรรจุภัณฑ์ ได้รับการผ่านมาตรฐาน อยู่. ทำให้สินค้ามีความ
น่าเชื่อถือ สะอาด ปลอดภัย และมีการวางแผนการดำเนินงานด้วยการแบ่งงานกันทำ
ตามความถนัด แบ่งหน้าที่รับผิดชอบออกเป็นส่วนๆ มีฝ่ายการจัดหาวัตถุดิบ ฝ่ายผลิต ฝ่าย
บรรจุภัณฑ์ ฝ่ายบัญชี ฝ่ายการตลาด และฝ่ายบริหาร

คำสำคัญ: การบูรณาการ, ความร่วมมือ, วิสาหกิจชุมชน

บทนำ: ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หมู่บ้านหนองกาตั้งอยู่ในตำบลปรางบุรี อำเภอปรางบุรี จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ มีประชากรกว่า 300 ครอบครัว ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่
ทำเกษตรกรรม มีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มแม่บ้าน
กลุ่มเกษตรกรทำไร่ปรางบุรี เป็นต้น เนื่องจากชาวบ้านมีอาชีพเกษตรกรเป็นหลักใน
ระหว่างที่รอการเพาะปลูกหรือระหว่างในช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต ก็จะมีเวลาว่างรวมถึง
จากการใช้ชีวิตในชนบทมักจะมีปฏิสัมพันธ์กันที่แน่นแฟ้น จึงได้พบปะพูดคุยกันทุกวัน
และปรึกษากันว่าเราควรจะต้องกลุ่มแม่บ้านกันจึงเกิดกลุ่มแม่บ้านขึ้นมา

กลุ่มแม่บ้านหนองกา จัดตั้งเมื่อ วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2521 มีสมาชิก
ทั้งหมด 15 คน ขณะนั้นมี นางกรองแก้ว แสงกล้า เป็นประธานกลุ่ม เดิมใช้ชื่อว่า กลุ่ม
แม่บ้านหนองกา ต่อมาปี 2523 นางซุ่ม ทิพนตร ได้รับเลือกเป็นประธาน ได้มีการประชุม
กันกับสมาชิกทุกเดือน เพื่อปรึกษาหารือว่า จะทำกิจกรรมของกลุ่ม ในที่ประชุมได้ลงมติ
กันว่า ให้ทำไร่แปลงรวม ปีแรกปลูกข้าวโพด ปลูกถั่ว ปลูกอ้อย ปลูกสับปะรด ปลูก
มะม่วง และปลูกต้นสนในที่สาธารณะในหมู่บ้านอีกด้วย ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 ราคา

สับปะรดมีราคาตกต่ำซึ่งเป็นพืชที่ชาวบ้านหมู่บ้านหนองกาปลูกกันมากในพื้นที่
สับปะรดไม่ได้ขนาดก็ต้องทิ้งบ้าง ให้สัตว์เลี้ยงกินบ้าง จึงทำให้กลุ่มแม่บ้านหนองกา
มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้น จึงรับซื้อสับปะรดที่โรงงานไม่รับซื้อมาแปรรูป กลุ่มแม่บ้านจึงหัน
มาทอผ้าเป็นอาชีพหลักให้กับแม่บ้านเกษตรกรที่ไม่มียาชีพหรือเวลาเว้นว่างจาก
การรอระยะเวลาที่พืชไร่ออกผลผลิต เริ่มแรกก็ทอผ้าสับปะรดแบบธรรมดา และสับปะรด
ทอในสีกะทิ ทำสับปะรดหยาบ และกล้วยทอ ซึ่งเป็นพืชอีกชนิดหนึ่งที่มีมากในหมู่บ้าน ได้
ส่งเข้าประกวดในงานเกี่ยวกับการแปรรูปผลไม้ซึ่งจัดในหลายพื้นที่ในเขตจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ จนได้รับรางวัลหลายครั้ง เนื่องจากการคำนึงถึงความสะอาด
สุขอนามัยถูกหลักโภชนาการ และรสชาติที่ไม่เหมือนที่อื่น และยังได้รับมาตรฐาน
จากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) จนได้รับความไว้วางใจ
จากมติประชาคมให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของตำบลปรางค์บรูณ์นั้นไม่มี
เงินทุนมากนัก จึงต้องกู้เงินจากกลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้านเพื่อสร้างโรงเรือน และกู้เงิน
จากองค์การบริหารส่วนตำบลโดยไม่มีดอกเบี้ยมาใช้หมุนเวียนภายในกลุ่ม จากเดิมใช้
การทอแบบวิถีชาวบ้านจะมีแค่กระโถนใบบัว และเตาทำจากถ่านน้ำมัน 200 ลิตร ต่อมา
กลุ่มแม่บ้านหนองกาจึงได้รับการผลักดันจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน เมื่อวันที่ 25
พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 เลขทะเบียน 2770601/10003 ในชื่อใหม่ คือ กลุ่มแม่บ้าน
เกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี มีการแบ่งหน้าที่ภายในองค์กรอย่างเป็นระบบมากขึ้น
จากนั้นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคีได้เริ่มปรับปรุงสถานที่การผลิต
ตลอดจนมีโรงเรือนที่มิดชิด มีเครื่องทุ่นแรงในการผลิตทำให้ผลิตสินค้าได้มากขึ้น ด้าน
การแปรรูปใช้ผลไม้หลากหลายชนิด เดิมซื้อจากเกษตรกรในชุมชน แต่เมื่อมีการสั่งซื้อ
มากขึ้นจึงต้องหาซื้อวัตถุดิบจากพื้นที่ใกล้เคียง ผลผลิตหนึ่งที่กลุ่มผลิตมีอยู่ 10 ผลผลิตหนึ่ง
ได้แก่ สับปะรดทอ มะม่วงทอ ลูกอมโบราณ ซึ่ง 3 ผลผลิตนี้ ยังมีบริษัทมารับซื้อ

เพื่อส่งไปขายยังต่างประเทศ กล้วยหอมกวน ขนุนกวน พักทองกวน มะเขือเทศกวน สับปะรดสอดไส้กล้วย สับปะรดหอยี ลูกหม่อนหอยี ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นจะผลิตโดยปราศจากสารปรุงแต่ง มีการบรรจุภัณฑ์ที่ถูกต้องลักษณะมีความชำนาญในการผลิต มีมาตรฐานการรับรองคุณภาพ มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมเข้ามาสอนการทำบรรจุภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่ทันสมัยยิ่งขึ้นจนทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคีมีความเข้มแข็งและยั่งยืนได้มาจนถึงปัจจุบันและยังสามารถดำเนินงานไปในอนาคตจากการบูรณาการความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐที่ให้ความช่วยเหลือในการทำวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี ด.ปราณบุรี อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินการบูรณาการความร่วมมือทำวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการบูรณาการความร่วมมือทำวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางและการปรับปรุงการบูรณาการความร่วมมือทำวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค และผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาการบูรณาการความร่วมมือวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยสนาม (Field Research)

ขอบเขตด้านประชากร

เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน และบุคลากรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี ต.ปราณบุรี อ.ปราณบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์

ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการศึกษาการบูรณาการความร่วมมือวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคีโดยทำการศึกษาที่ หมู่บ้านหนองกา ตำบลปราณบุรี อำเภอปราณบุรีจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ขอบเขตด้านเวลา

ตั้งแต่วันที่ 27 พฤษภาคม – 10 กรกฎาคม พ.ศ. 2563

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการดำเนินการบูรณาการความร่วมมือวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของการบูรณาการความร่วมมือวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี
3. นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาเสนอแนะเป็นแนวทางและการปรับปรุงการบูรณาการความร่วมมือวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคีต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย โดยเป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) อันประกอบไปด้วย

- 1.) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research)
- 2.) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In Depth Interview)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้กำหนดกระบวนการในการเก็บข้อมูล ได้แก่ กระบวนการในการเก็บข้อมูลโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และแนวทางในการเก็บข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การพบปะพูดคุยกับสมาชิกกลุ่ม การสังเกต การจดบันทึก โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว เป็นกระบวนการเก็บข้อมูลตามแนวทางของกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตอบประเด็นสัมภาษณ์ และข้อมูลจากเอกสารจะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริง ทั้งในเชิงเหตุและผล ซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณานำไปสู่คำตอบในการศึกษาวิจัยและสรุปตามหลักวิชาการประกอบการเขียนวิจัย เพื่อให้เห็นถึงบทบาท การดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคของการบูรณาการความร่วมมือ การทำวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคีต่อไป

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาถึงการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการบูรณาการความร่วมมือทวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี ก็จะเห็นว่าปัญหาในตอนต้นก็จะเป็นปัญหาเงินทุน โรงเรือน และเครื่องจักร หน่วยงานของภาครัฐก็ได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือตั้งแต่การก่อตั้งกลุ่มในเรื่องของเงินทุน โรงเรือน และเครื่องจักร เป็นการประสานงานตั้งแต่การได้รับคำแนะนำให้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเพื่อได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐจำนวนมาก และได้รับการดูแลมาโดยตลอด มีการพัฒนาบุคลากร พัฒนาองค์กร การนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยในด้านการผลิต การบรรจุภัณฑ์ ได้รับการผ่านมาตรฐาน อย. ทำให้สินค้ามีความน่าเชื่อถือ สะอาด ปลอดภัย ทางกลุ่มจะมีแผนการดำเนินงานด้วยการแบ่งงานกันทำตามความถนัด แบ่งหน้าที่รับผิดชอบออกเป็น ส่วน ๆ มีฝ่ายการจัดหาวัตถุดิบ ฝ่ายผลิต ฝ่ายบรรจุภัณฑ์ ฝ่ายบัญชี ฝ่ายการตลาด และฝ่ายบริหาร ในขณะที่ดำเนินงานก็จะมีอุปสรรคและปัญหาอยู่บ้าง เช่น การขาดเงินทุนในการขยายโรงเรือน ขาดเครื่องจักร ขาดทักษะในการนำเสนอสินค้า ขาดบุคลากรในการใช้สื่อออนไลน์ในการโปรโมตสินค้า เมื่อมีปัญหาต่าง ๆ ก็ได้ทำการปรึกษากับหน่วยงานที่รับผิดชอบ ก็ได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดี มีการแนะนำหาทางออก รวมถึงส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่ม ส่วนข้อเสนอแนวทางและการปรับปรุงการบูรณาการความร่วมมือของกลุ่ม ควรที่จะมีการเปิดประชุมเข้ามารับฟังปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มโดยตรงเพื่อผลสัมฤทธิ์ในการแก้ปัญหา ช่วยประหยัดเวลาการส่งต่อข้อมูล รับข้อมูลที่ไม่มีการบิดเบือนจากปัญหาที่แท้จริง รวมถึงการให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาได้ทันทั่วทั้งที่

ตั้งแต่การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนก็จะได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล เพื่อผลประโยชน์แก่กลุ่ม ส่งต่อมายังสำนักงานเกษตรอำเภอในการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน รวมถึงการดูแลการดำเนินงาน มีการประเมินรายปีเพื่อต่อทะเบียนวิสาหกิจ และรับงบประมาณปีในการสนับสนุน และส่งเสริมวิสาหกิจให้มั่นคง กรมพัฒนาชุมชนก็มีส่วนช่วยในการพัฒนาบุคลากร พัฒนานวัตกรรม ส่งเสริมการตลาด เพิ่มช่องทางการขายให้กับกลุ่มมีงบมาช่วยเหลือในการซื้อเครื่องจักร และอุปกรณ์ในการผลิตอยู่บ่อยครั้ง ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลก็จะช่วยในเรื่องเครื่องจักร การให้กู้ยืมเงินโดยไม่มีดอกเบี้ย การประสานหน่วยงานที่สามารถส่งเสริมหรือสนับสนุนวิสาหกิจได้ รวมถึงประสานงานการของบประมาณในการสร้างโรงกวนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด การให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐตั้งแต่การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี เป็นความร่วมมือตั้งแต่หน่วยงานภาครัฐ ในระดับล่างขึ้นไปจนถึงระดับจังหวัดแต่ละหน่วยงานมีการให้ความร่วมมือกันแต่ละหน้าที่ซึ่งมีลักษณะสอดคล้องกันจึงต้องอาศัยความร่วมมือ การประสานงานของแต่ละกลุ่มเข้าด้วยกัน เพื่อให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มการมีแบบแผนที่จะให้วิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านหนองกาพัฒนาสามัคคี เติบโตอย่างเข้มแข็ง มั่นคง ทั้งนี้เมื่อกลุ่มมีปัญหาหรืออุปสรรคก็สามารถขอความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานภาครัฐได้ค่อนข้างง่าย เป็นการบูรณาการความร่วมมือของภาครัฐอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นตั้งแต่การสร้างโรงเรือน การพัฒนาเครื่องจักร การนำนวัตกรรมเข้ามาส่งเสริม การพัฒนาบุคลากร พัฒนางค์กร พัฒนาการตลาด รวมถึงการเพิ่มช่องทางในการขายสินค้าให้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ในอนาคต โดยที่กลุ่มสามารถพึ่งตนเองได้ และเติบโตไปถึงขั้นสูงสุดของเป้าหมายกลุ่มที่ได้ตั้งไว้

อภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูลการบูรณาการความร่วมมือทำวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี ต.ปรางบุรี อ.ปรางบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ อภิปรายผลได้ดังนี้ จากผลการศึกษาเห็นได้ว่า ภาครัฐส่งเสริมการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองกาพัฒนาสามัคคี เป็นการพัฒนาจากการสร้างฐานรากในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง มุ่งพัฒนา ปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพชุมชน โดยอาศัยภูมิปัญญาและทรัพยากรที่มีอยู่เป็นสำคัญ รัฐบาลจะเน้นให้วิสาหกิจชุมชนทำธุรกิจแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในชุมชน สร้างเครือข่ายในชุมชน รวมถึงการสร้างเครือข่ายกับวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกันเพื่อการพัฒนาและการส่งเสริมภายนอก เพื่อสร้างความร่วมมือ ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาของพิสิฐ (2554) และวรชัย (2559) ดังนั้น การให้การสนับสนุนการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน หรือพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกับภาครัฐ สร้างกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐกับประชาชนในชุมชนในรูปของประชาคม เพื่อเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพให้การสนับสนุนด้านความรู้ และทักษะในการบริหารจัดการที่จำเป็นแก่องค์กรชุมชน เพื่อให้มีขีดความสามารถในการบริหารงานการแก้ไขปัญหาและฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนด้วยตนเอง พัฒนาชุมชนและสภาพแวดล้อม ให้มีความพร้อมในแง่ทักษะฝีมือแรงงานที่จะเป็นแหล่งรองรับการว่าจ้าง การผลิตจากภาคธุรกิจเอกชน ให้การสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตของชุมชนให้มีผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน ตลอดจนการส่งเสริมด้านการตลาดเพื่อเป็นแหล่งรองรับผลิตภัณฑ์ของชุมชน และส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตของชุมชนกับภาคธุรกิจเอกชน จะช่วยส่งเสริมให้เกิดประสิทธิผล

ในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในด้านการบูรณาการความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อาทิ งานของคันธรส (2555) จุฑามาส (2554) และ อภิชาติ (2553) ตัวอย่างเช่น ในการพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานราชการ และองค์การต่าง ๆ ที่มีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่นของนครกาญจนบุรี และคณะ (2547) ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการแบบบูรณาการเพื่อพัฒนาอาชีพเชิงวิสาหกิจชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลมะตูม เป็นการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางในการพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานราชการ และองค์การ ต่าง ๆ ที่มีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประชุมสร้างความเข้าใจระหว่างผู้วิจัย และพหุภาคีที่เกี่ยวข้อง การจัดเวที ประชาคม สัมภาษณ์เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของชุมชนมีทุนภูมิปัญญา ทรัพยากรท้องถิ่น ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา ประชาชนมีความต้องการที่จะพัฒนาอาชีพเสริม ได้แก่ แปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร หัตถกรรมพื้นบ้าน ปลูกพืชการเกษตร และการประมงน้ำจืด การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งควรปรับปรุงความร่วมมือของบุคลากรในองค์การ การมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ เป็นต้น แนวทางการพัฒนา คือ การยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับกระบวนการทัศน์ของบุคลากรและประชาชน ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางในการทำงานและความร่วมมือกัน สอดคล้องกับที่ โกสินทร์ (2558) วรรณพงศ์ (2560) หรือ สมจินตนา และคณะ (2560) ได้เสนอไว้

ข้อเสนอแนะ

1. รัฐบาลควรเป็นสื่อกลางเพื่อจัดหากองทุนหรือแหล่งเงินกู้ที่มีดอกเบี้ยต่ำให้กับสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีเงินทุนน้อยสามารถหาแหล่งทุนในการพัฒนาสินค้าเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้

2. รัฐบาลควรมีนโยบายที่ชัดเจนที่เป็นรูปธรรมในการสนับสนุนส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน อาทิ การจัดอบรมให้ความรู้กับสมาชิกในการผลิตสินค้าและบริการ ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง จนถึงการศึกษาขั้นสูงในการต่อยอดเพื่อแข่งขัน

3. หน่วยงานของรัฐควรสนับสนุนให้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรื่องช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ จ่ายเงินแบบออนไลน์ เพื่อความสะดวกในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย สะดวก รวดเร็ว และตามความต้องการของผู้ซื้อในตลาดปัจจุบัน

4. หน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลวิสาหกิจชุมชนโดยตรง ควรมีการให้ความรู้จัดอบรมทำความเข้าใจและให้คำชี้แนะแก่ผู้นำวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ผู้นำสามารถนำความรู้ที่มีอยู่มาพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

5. วิสาหกิจชุมชนควรสร้างการตระหนักรู้ในเรื่องของความร่วมมือของสมาชิกกับเจ้าหน้าที่ หน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้สมาชิกเข้าใจในบทบาทหน้าที่และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เพื่อประสาน ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะร่วมกัน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อไป

6. วิสาหกิจชุมชนควรมุ่งเน้นการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านไปสู่คนรุ่นหลัง เพื่อไม่ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสูญหายไป รวมถึงแนะนำให้คนรุ่นหลังเข้ามา เรียนรู้การดำเนินงานเพื่อกระตุ้นความสนใจ ทำให้คนรุ่นหลังเข้ามาบริหารวิสาหกิจชุมชนรุ่นต่อไป

7. วิสาหกิจชุมชนควรมุ่งเน้นการพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพ พร้อมทั้งหาข้อมูล และติดตามความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนไป เพื่อเป็นการแก้ปัญหาด้านการแข่งขันที่ วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ไม่สามารถรักษาลูกค้าเดิมได้ และควรนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มา ใช้ในการผลิต การใช้อินเทอร์เน็ตในการติดต่อสื่อสาร เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถ แข่งขันได้ในตลาดปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- โกสินทร์ ชำนาญพล. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาพัฒนศึกษา.
- คันธรส อยู่คง. (2555). ความร่วมมือของผู้นำชุมชนในการพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลน้ำแพร่ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. (การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะรัฐศาสตร์.
- จุฑามาส ชโลธร. (2554). การเพิ่มประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่น ในอำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี: กรณีศึกษากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านคลองมือไทร. (งานนิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์.
- ดวงทิพย์ วิบูลศักดิ์ชัย. (2555). การพัฒนารูปแบบความร่วมมือด้านการวิจัยระหว่างมหาวิทยาลัยกับภาคอุตสาหกรรม. (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, คณะศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาการอุดมศึกษา.

พรรณพิลาศ เกิดวิชัย. (2559). การพัฒนารูปแบบสภาพแวดล้อมเชิงสร้างสรรค์ออนไลน์ตามแนวคิด หุ่นส่วนภาคเอกชนที่เสริมสร้างพฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมของครูปฐมวัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.

พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.

เพียงใจ น้อยดี. (2553). การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอปรางบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.

วรชัย วิญญูปรโคตร. (2559). การนำเสนอรูปแบบและกลยุทธ์การบริหารจัดการเครือข่าย มหาวิทยาลัยระดับภูมิภาค. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะครุศาสตร์.

วรรณพงศ์ ช่วยรักษา. (2560). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษากลุ่มสตรีทอผ้าฝ้ายย้อมคราม บ้านถ้ำเต่า จังหวัดสกลนคร. (งานนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, คณะการจัดการและท่องเที่ยว.

วิรัช ศิริวัฒน์. (2561). แนวความคิดเชิงทฤษฎีในการบริหารธุรกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิพร เกตุแก้ว. (2558). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมจินตนา จิรายุกุล, วินัยธร วิชัยดิษฐ์ และ วรณภา โพธิ์ผลิ. (2560). รายงานการ
วิจัยการพัฒนาการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน เขตธนบุรีเพื่อเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนอย่าง ยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, สำนักวิทยบริการและ
เทคโนโลยีสารสนเทศ

อภิชาติ มหาราชเสนา. (2553). กระบวนการจัดการกลุ่มสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน:
กรณีศึกษาบ้านธูปสมุนไพร ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัด
สมุทรปราการ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระ
นคร, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, สาขาสังคมวิทยา.

Important Phenomenon of the Creation of Food Regimes from 2014 – 2019**

Sunsai Wongsuwan *

Abstract

This article aims to explain the important phenomenon of the creation of food regimes from 2014 – 2019. Thailand is experiencing a food crisis due to many reasons, ranging from the problem of farmers' access to the production factors, especially lands, resource degradation, high agricultural cost, debts, and the use of chemicals which may result in health problems, to the monopolization of the food and market system. These problems stem from the capitalist groups including the middlemen. However, the researcher considers food politics to be an important topic in the field of social science, political science, and political economy. Food acts as a relationship between states and a representative of both the private and people sector, for it plays a role in the power struggle and negotiation and benefits allocation of the government and capitalists.

* Pd.D Candidate, Faculty of Social Sciences, Naresuan University.

** This article is a part of the Ph.D Thesis entitled “Politics of Food Regime in Thai Political Economy: The Case Study of Joko Community Learning Center Nan, 2014 - 2019”, Faculty of Social Sciences, Naresuan University.

Received March 23, 2021; Revised June 30, 2021; Accepted June 30, 2021

Keywords: Food Regimes, Capitalist Groups, Politics

ปรากฏการณ์สำคัญของการสร้างระบอบอาหารปี พ.ศ. 2557- พ.ศ. 2562**

สันทราย วงษ์สุวรรณ*

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งอธิบายปรากฏการณ์สำคัญของการสร้างระบอบอาหารปี พ.ศ. 2557- พ.ศ. 2562 ของประเทศไทย ที่กำลังเผชิญกับวิกฤตการณ์ด้านอาหาร ซึ่งมีสาเหตุหลายประการไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเข้าถึงปัจจัยการผลิตของเกษตรกร โดยเฉพาะปัญหาเรื่องที่ดิน ความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ดันทุนการเกษตรสูง ปัญหาหนี้สิน การใช้สารเคมี ซึ่งเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพ การผูกขาดระบบตลาดและอาหาร ปัญหาเหล่านี้เกิดจากกลุ่มทุน รวมถึงพ่อค้าคนกลาง อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมองว่าประเด็นการเมืองเรื่องอาหาร เป็นประเด็นสำคัญทางด้านสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ และเศรษฐกิจการเมือง อาหารทำหน้าที่ในฐานะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ตัวแสดง

* นักศึกษาโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) รุ่นที่ 20 หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปรด.) ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

**บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การเมืองของระบอบอาหารในเศรษฐกิจการเมืองไทย: กรณีศึกษาศูนย์การเรียนรู้โจโก้ จังหวัดน่าน ปี พ.ศ. 2557 - พ.ศ. 2562

** ได้รับบทความ 23 มีนาคม 2564; แก้ไขปรับปรุง 30 มิถุนายน 2564; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 30 มิถุนายน 2564

ภาคเอกชน ตัวแสดง ภาคประชาชน เพราะอาหารเข้ามามีบทบาทในการต่อสู้ต่อรองทางอำนาจและจัดสรรผลประโยชน์ของรัฐบาลและนายทุน

คำสำคัญ: ระเบียบอาหาร, กลุ่มทุน, การเมือง

บทนำ

การทำความเข้าใจระเบียบอาหาร¹ ในฐานะที่เป็น “การเมืองของความสัมพันธ์ทางอาหาร” ความหมายดั้งเดิมของระเบียบอาหาร กล่าวว่าระเบียบอาหารเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของผู้ผลิตและผู้บริโภคไปจนถึงรูปแบบการสั่งสมทุน โดยแยกแยะตามการเปลี่ยนผ่านของระบบทุนนิยมในยุคต่าง ๆ ตั้งแต่ปี ค.ศ 1870 (Friedmann and McMichael, 1989, p.95)

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับระเบียบอาหารถูกมองว่าเป็นการจัดโครงสร้างทางการเมืองของเศรษฐกิจทุนนิยมโลก โดยใช้กฎเกณฑ์ของอังกฤษและสหรัฐอเมริกา และการบริหารรัฐเสรีนิยม กฎเกณฑ์นี้ตั้งขึ้นโดยวิธีการทางทหารการเงินและวิธีเชิงสถาบัน ในทำนองเดียวกันองค์การการค้าโลก (World Trade Organization, WTO) ทำให้หลักการจัดการได้รับการยอมรับทั่วโลกกลายเป็นสถาบัน (การสร้างเสรีการค้าและการประกอบธุรกิจ) โดยมีข้อบังคับทางกฎหมายและเศรษฐกิจ

จากที่กล่าวไปข้างต้น จะเห็นได้ว่ารูปแบบของหลักเกณฑ์นั้นได้วางโครงสร้างสำหรับโครงสร้างระเบียบอาหาร โดยเฉพาะเรื่องการผลิตอาหารและการจัดการอาหารเพื่อรักษาพลวัตการสั่งสมทุนบางอย่างภายใต้ระบบรัฐ ทั้งนี้ มีการก่อตั้งองค์กรต่าง ๆ

¹ ระเบียบอาหาร หมายถึง กฎเกณฑ์ที่ควบคุมการผลิตและการบริโภคอาหารในระดับโลก กฎเกณฑ์ดังกล่าวแสดงถึงผลลัพธ์ของการต่อสู้ทางสังคมและความเป็นสถาบันการต่อรองในเรื่องความหมายของผู้ผลิตอาหารและการใช้อำนาจที่เกี่ยวข้อง

ขึ้นมากมาย หนึ่งในนั้น คือ การก่อตั้งองค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) โดยได้รับมอบให้รักษาเสถียรภาพของการเกษตรโลกและสร้างความมั่นคงทางอาหารระดับโลก บทบาทของ FAO เป็นการกระตุ้นและจัดการการค้าระหว่างประเทศเกี่ยวกับสินค้าอาหาร ดังนั้น ในช่วงสามทศวรรษที่ผ่านมา บริษัทธุรกิจเกษตรข้ามชาติได้ปรับโครงสร้างภาคเกษตรกรรมโลกอย่างขนานใหญ่ โดยอาศัยกลไกเหนือตลาดโดยตรง และใช้รัฐบาล ธนาคารโลก (World Bank) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และองค์การการค้าโลก (World Trade Organization, WTO) เป็นเครื่องมือทางอ้อมบรรษัทเหล่านี้เข้าไปเปลี่ยนแปลงวิธีการเพาะปลูกของเกษตรกรและการจัดจำหน่ายเมล็ดพันธุ์พืชรวมไปถึงสารเคมีทั่วโลก ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลให้เกิดกำเนิดมหาศาต ในขณะเดียวกันก็ทำให้ความอดอยากและความยากจนของประชาชนในโลกเพิ่มมากขึ้น และสิ่งที่เห็นได้ชัด คือ วิกฤตการณ์กลายเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าควรแยกองค์การการค้าโลก (WTO) ออกจากภาคเกษตรกรรม เนื่องจากข้อตกลงภาคเกษตรกรรม (Agreement on Agriculture, AOA) ขององค์การการค้าโลก กล่าวคือ เป็นการนำนโยบายอาหารแบบถอยหลังของธนาคารโลกกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ เข้ามาเป็นกฎเกณฑ์และบังคับใช้กับประเทศยากจน ซึ่งข้อตกลงนี้เข้าข้างระบบเกษตรกรรมของบริษัทข้ามชาติ เน้นการลงทุนและการส่งออกเป็นหลัก (Nations, Focus on the Global South, 2020) ซึ่งข้อบังคับดังกล่าวจากองค์การการค้าโลก (WTO) จึงเป็นการเอารัดเปรียบประเทศชายขอบ ผู้เขียนมองว่า การเมืองกับความสัมพันธ์ทางอาหาร (เกษตรกร) เป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับตลาด ครอบงำอาหารเกี่ยวข้องกับระเบียบเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศที่ถูกทำให้เป็นสถาบันขึ้นระหว่างยุคของการครองความเป็นเจ้า (hegemony) ของอังกฤษและสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ การขึ้นมามีบทบาท

สำคัญขององค์การการค้าโลกที่รัฐสมาชิกต้องรับผิดชอบกฎกติกาทางการค้า หลักการดังกล่าวถูกนำไปปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกัน (สร้อยมาศ รุ่งมณี และคณะ, 2559)

จุดเริ่มต้นของการเกิดความขัดแย้งทางการเมืองที่มีประเด็นเรื่องอาหารเป็นตัวแปรสำคัญนั้น กล่าวคือ ในปี ค.ศ. 1993 เมื่อกลุ่มเกษตรกรรายย่อย ผู้ที่ทำงานในภาคเกษตร กลุ่มผู้หญิงในพื้นที่ชนบท และกลุ่มคนพื้นเมือง ซึ่งมีจำนวนประมาณ 148 องค์กรของกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคม ใน 69 ประเทศ และใน 4 ทวีป ได้แก่ ทวีปยุโรป อเมริกา เอเชีย และแอฟริกา ได้มีการรวมตัวกันจัดการประชุมที่เมืองมงส์ (Mons) ประเทศเบลเยียม เพื่อต่อต้านการเปิดเสรีทางการค้าสินค้าเกษตรและอาหารในการเจรจาการค้าโลกรอบอุรุกวัย (สร้อยมาศ รุ่งมณี และคณะ, 2559) ในการประชุมดังกล่าว จึงเริ่มมีการหารือกันว่าการจัดการปัญหาและผลกระทบของการค้าเสรีต่อผู้ผลิตรายย่อยด้วยมาตรการในระดับรัฐอาจจะไม่เพียงพอ รวมทั้งอาจมีความจำเป็นต้องขยายแนวทางการปฏิบัติไปสู่การจัดตั้งองค์กรในลักษณะข้ามชาติด้วย ผลของการจัดประชุมดังกล่าว จึงเกิดการจัดตั้งเครือข่ายกลุ่มเคลื่อนไหวเกษตรกรระหว่างประเทศที่เรียกว่า กลุ่มลาเวียแคมเปซินา (La Via Campesina) ขึ้นเพื่อเรียกร้องและปกป้องสิทธิของผู้ผลิตรายย่อย ความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับอาหารล้วนแยกออกจากกันไม่ขาดกับการเมืองที่มีผลประโยชน์มารองรับ

ในปัจจุบันโลกเจริญรุดหน้าไปมากในแทบทุกด้าน โดยเฉพาะวิทยาการและเทคโนโลยีเกี่ยวกับอาหาร แต่ความหิวโหยไม่เคยหายไป โดยเฉพาะในประเทศแถบ Sub-Sahara หรือในแอฟริกันั้น เด็ก ๆ หนึ่ง ในสาม ได้รับอาหารไม่เพียงพอ สหประชาชาติประมาณว่า มีเด็กที่ต้องเสียชีวิตในแต่ละปีราว 13 ล้านคน โดยกลุ่มประเทศในแอฟริกาจะได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุด รองลงมาคือทวีปเอเชีย และละตินอเมริกา และราว 77% ของประชากรที่จะเผชิญกับภาวะขาดแคลนอาหารรุนแรงนั้น

มาจากประเทศที่มีสงครามและความขัดแย้งภายในประเทศ เช่น เยเมน ซูดานใต้ และ ซีเรีย (โดมร ศุขปรีชา, 2563)

ผู้เขียนมองว่า การมุ่งเน้นเกษตรกรรมเพื่อการส่งออกก่อให้เกิดผลลัพธ์ด้านลบมากกว่าด้านบวกที่ประชาชนจะได้รับ ประชาชนหลายล้านคนในประเทศที่ส่งออกอาหารกลับไม่มีจะกิน เช่น ในอินเดีย หนึ่งในห้าของประชากรต้องอดมื้อกินมื้อและเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ถึง 48% ประสบภาวะทุพโภชนาการ ทั้ง ๆ ที่อินเดียส่งออกข้าวสารมูลค่า 1.5 พันล้านดอลลาร์และข้าวสาลีมูลค่า 322 ล้านดอลลาร์ ซึ่งในประเทศอื่น ๆ ที่ดินเพื่อการเกษตรที่เคยใช้ผลิตอาหารบริโภคภายในประเทศ ปัจจุบันกลับนำไปใช้ปลูกของฟุ่มเฟือยสำหรับซีกโลกเหนือ ในประเทศโคลอมเบีย มีประชากร 13% ประสบภาวะทุพโภชนาการแต่โคลอมเบียเป็นผู้ผลิตและส่งออกดอกไม้ตัดแต่งถึง 62% ของดอกไม้ทั้งหมดที่ส่งไปขายในสหรัฐอเมริกา รวมทั้งในหลายกรณี ผลกระทบของการเปลี่ยนไปเพาะปลูกเพื่อการส่งออก ก่อให้เกิดผลกระทบที่น่าเป็นห่วง เช่น ประเทศเคนยาเคยผลิตอาหารเพียงพอเลี้ยงตัวเองมาจนกระทั่งราว 25 ปีก่อน แต่ในปัจจุบันประเทศเคนยาต้องนำเข้าอาหารถึง 80% ในขณะที่สินค้าส่งออกของเคนยา 80% เป็นผลผลิตทางการเกษตรอื่น ๆ ที่ไม่ใช่อาหาร (Ian Angus, 2008) ดังนั้น จากข้อมูลข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับอาหารส่งผลกระทบต่อทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย

การตระหนักในเวทีการเมืองระหว่างประเทศและถูกกำหนดไว้ในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ขององค์การสหประชาชาติว่า จะต้องยุติความหิวโหยและประกันการเข้าถึงทางอาหารให้กับทุกคน โดยเฉพาะคนยากจนและคนที่อยู่ในสภาวะเปราะบางภายใน ปี ค.ศ. 2030 สำหรับประเทศไทย จะเห็นได้ว่านโยบายพัฒนาชนบทไทยจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา เน้นเรื่อง

โครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างถนน เพื่อเป็นเส้นทางลำเลียงสินค้าเกษตรเข้าสู่ตลาด เน้นภาคเกษตรให้เข้าสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ ดังนั้น บทความนี้ จึงมีความสำคัญและสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ที่เป็นสิ่งสำคัญในการให้ประเทศไทยให้มีทิศทางที่ชัดเจนในระยะยาว เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เรียกกันว่าเป็นแผน 6-6-4 ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน 6 ยุทธศาสตร์หลัก และ 4 ยุทธศาสตร์สนับสนุน (ดูที่เชิงอรรถที่ 11) ทั้งนี้ เรื่องความมั่นคงทางอาหารได้ถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) รวมทั้งนโยบายประเทศไทย 4.0 ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการเมืองของความสัมพันธ์ทางอาหารเป็นเรื่องที่แยกออกจากกันไม่ขาด ซึ่งอาหารมีความเกี่ยวข้องกับระบบย่อยต่าง ๆ ทางสังคมอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ การนำเสนอลำดับการอธิบายในบทความนี้จะประกอบไปด้วย 2 ส่วนหลัก คือ

1. เศรษฐกิจ สังคม การเมืองหลังรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 ผลกระทบต่อระบบอาหาร

2. ปรากฏการณ์ในการเปลี่ยนแปลงนโยบายภาคการเกษตรช่วงปี พ.ศ. 2557- พ.ศ. 2562

1. เศรษฐกิจ สังคม การเมืองหลังรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 ผลกระทบต่อระบบอาหาร

ปัจจุบันครบรอบ 6 ปี การรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 การทำงานภายใต้รัฐราชการที่ผูกขาดกลไกการทำงานของทุกภาคส่วน ประเทศไทยพึ่งพาการส่งออกเป็นหัวใจหลักในการเติบโตทางเศรษฐกิจ บทความนี้ผู้เขียนต้องการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการเมืองของระบบ

อาหารในเศรษฐกิจการเมืองไทย ซึ่งจะศึกษาในแง่ผลกระทบต่ออาหารแบบบรรษัท โดยภายใต้สภาพเศรษฐกิจไทยที่กำลังประสบปัญหาอย่างมากในทุกภาคส่วน นับตั้งแต่มีการรัฐประหารเป็นต้นมา เศรษฐกิจในประเทศไทยอยู่ในสถานะที่ตกต่ำ แต่กลุ่มธุรกิจบางกลุ่มทุนบางกลุ่มกลับอยู่รอด นอกจากจะไม่ได้รับผลกระทบแล้วยังดูเหมือนว่านับตั้งแต่มีการรัฐประหารเกิดขึ้น กลุ่มทุนดังกล่าวกลับมีโอกาสทางธุรกิจที่เพิ่มมากขึ้นกว่าในช่วงที่รัฐบาลซึ่งมาจากการเลือกตั้ง กลุ่มทุนดังกล่าวได้แก่ เครือเจริญโภคภัณฑ์ (CP) และ กลุ่มธุรกิจไทยเบฟเวอเรจ (Thai Beverage) อย่างไรก็ตาม คนไทยทุกคนย่อมรู้จักกันดีอยู่แล้วว่าธุรกิจของกลุ่มซีพีและไทยเบฟฯ นั้น ครองตลาดทางด้านอาหารการเกษตร รวมไปถึงธุรกิจค้าปลีก และโทรคมนาคม แต่สิ่งที่น่าสนใจกลับไม่ใช่ธุรกิจของกลุ่มบริษัทเหล่านี้ หากแต่เป็นโอกาสทางธุรกิจที่เข้ามาจากการหยิบนโยบายอาหาร

สำหรับสิ่งที่ผู้เขียนสนใจมากกว่าโอกาสทางธุรกิจของเครือเจริญโภคภัณฑ์ และกลุ่มไทยเบฟเวอเรจ กล่าวคือ นโยบายของรัฐบาลคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งกลุ่มทุนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายภาคการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับระบอบอาหารของประเทศไทย ซึ่งกลุ่มทุนเหล่านี้มีตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่ในรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย เพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางการเมืองกับพรรคพวกของตนเอง ซึ่งประชาชนเป็นฝ่ายเสียเปรียบ

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนมองว่า การกำหนดนโยบายภาคการเกษตรโดยกลุ่มทุนนั้น กลายเป็นว่ากำหนดนโยบายคิดว่า นี่คือนโยบายที่ดีสำหรับประชาชน แต่มันอาจไม่ได้เป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการ คำถามคือเมื่อนโยบายนำมาประยุกต์เข้ากับภาคการเกษตรจะพบว่า นโยบายภาคการเกษตรไม่ได้เป็นของผู้ผลิตกับผู้บริโภคเท่านั้น แต่กลับมีปัจจัยอื่นด้วย เช่น โครงสร้างส่วนบนหรือวัฒนธรรมทางการเมืองไทยบางอย่างที่มีผลต่อรูปแบบการกำหนดนโยบาย ไม่ว่าจะเป็นระบบอุปถัมภ์ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นหรือ

นอกระบบราชการ ซึ่งพบว่าเมื่อมีการรวบอำนาจเข้าสู่คณะบุคคล มีความคาดหวังว่าจะสามารถแก้ปัญหาจากรัฐบาลก่อน ๆ ได้ ลดการทุจริตคอร์รัปชันลง ลดประชานิยมลง เพราะมองว่าการกำหนดนโยบายที่ผ่านมาสอนองความต้องการประชาชนด้วยนโยบายประชานิยม ไม่ได้เป็นนโยบายที่เข้ามาแก้ไขปัญหาให้ประชาชนโดยแท้จริง

อีกประการหนึ่งที่บริบทในปัจจุบันเปลี่ยนไปจากที่ Friedrich Hayek ศึกษา ค้นคว้า พบว่า ทุกวันนี้ระบบเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับโลกาภิวัตน์มากขึ้น ในแง่การเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานระดับโลก โดยเฉพาะสินค้าเกษตรประเทศไทยส่งออกมากขึ้น การคำนึงถึงที่ยืนในเวทีโลกก็มีความสำคัญเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุผลนี้ เมื่อนำเอานโยบายภาคการเกษตร การเมือง และกลไกการตลาดมารวมกับผลผลิตทางการเกษตรที่เกิดขึ้น โครงสร้างการเกษตรทุกวันนี้ มีผู้บริโภค มีช่องทางการจัดจำหน่าย การแปรรูป แต่เมื่อย้อนไปถึงต้นทาง คือ เกษตรกร ผู้ผลิตต้องซื้อปัจจัยการผลิตหลายอย่าง โดยผู้เขียนพบว่าปัจจุบันนี้ หลายประเทศในโลกเกิดปรากฏการณ์ควบรวมกันระหว่างห่วงโซ่อุปทานในหลายกิจกรรมมากขึ้น บางครั้งคนที่เป็นคนขายปัจจัยการผลิต คนแปรรูป และคนที่ควบคุมช่องทางการกระจาย เป็นคนคนเดียวกัน ทำให้โครงสร้างการผลิต อำนาจการผูกขาดตกกับผู้รับซื้อสินค้าเกษตรมากขึ้น รวมถึงคนที่ทำหน้าที่กระจายสินค้าอาหารก็ตกอยู่ในมือคนกลุ่มนี้ด้วยเช่นกัน ทำให้มีอิทธิพลค่อนข้างมาก ในการกำหนดรูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการกระจายและการผลิตต่าง ๆ

เมื่อการกำหนดนโยบายโดยกลุ่มทุน เห็นตัวอย่างได้จาก ช่วงที่ผ่านมา โดยเฉพาะนโยบายรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นโยบายข้าวมีผลต่อการได้รับคะแนนเสียง และถือเป็นนโยบายเชิงเศรษฐกิจและการเมืองควบคู่กัน รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เข้ามาพยายามแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของชาวนา ซึ่งพบว่ารัฐบาลเสนอนโยบายแก้ปัญหา ราคาข้าวเช่นกัน เราจึงไม่อาจบอกว่ารัฐบาลละทิ้งเกษตรกร แต่ความช่วยเหลือหรือ

โครงการเหล่านี้นั้นเป็นประโยชน์แค่ไหน นอกจากนั้น จะเห็นได้ว่าตัวละครหนึ่งที่เป็นผลของวัฒนธรรมการเมืองที่ดำรงอยู่บวกกับรูปแบบการตลาดที่บริษัทมีบทบาทมากในเรื่องของพืช ปุ๋ย ไก่ สุกร น้ำตาล สารเคมีเกษตร มีกลุ่มทุนที่มีความสามารถในการควบคุมเกษตรกรรายย่อย นโยบายต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้รายใหญ่ได้รับประโยชน์หรือข้อได้เปรียบบางอย่าง โดยอาจจะพึ่งนโยบายรัฐหรือไม่ก็ได้ หากพูดถึงความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมเกษตร จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต้องการให้เกษตรกรมีความรู้ มีข้อมูลข่าวสารที่ทันสถานการณ์ และขับเคลื่อนภาคเกษตรด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชา โดยเกษตรกรต้องใช้กระบวนการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมไปถึงการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ มากขึ้น จากข้อมูลข้างต้นผู้เขียนมองว่าเป็นสิ่งที่ดี อย่างไรก็ตาม ความรู้ ความพร้อมและอุปกรณ์เครื่องมือฝ่ายรัฐบาลสนับสนุนเกษตรกรมายน้อยเพียงใด ซึ่งมีเพียงเกษตรกรบางกลุ่มเท่านั้นที่เข้าถึงการใช้เครื่องมือเทคโนโลยีและมีทุนมากพอที่จะซื้อเครื่องมือการสื่อสารทางการเกษตร ดังนั้น นี่คือภาพตัวอย่างของยุทธศาสตร์ที่บอกว่าต้องการเกษตรกรเข้มแข็ง อยากเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เกษตรกรทุกคนต้องเป็นสมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Smart farm) ให้ได้ แล้วก็มีเรื่องเกษตรแปลงใหญ่ เกษตรกรทุกคนต้องเข้าถึงงานวิจัยได้ คำถามคือรัฐบาลให้ข้อมูลการเข้าถึงสิ่งเหล่านี้กับเกษตรกรมายน้อยเพียงใด

ดังนั้น ผู้เขียนมองว่า เศรษฐกิจ สังคม การเมืองหลังรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 สิ่งส่งผลกระทบต่อระบอบอาหารมากที่สุด คือเรื่องของการเมืองที่รัฐบาลมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดนโยบายภาคการเกษตร ซึ่งระบอบอาหารเป็นกุญแจสำคัญในการปลดล็อกการจัดโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมือง ในระบอบเช่นนี้ จะเห็นถึงความสัมพันธ์การผลิตอาหารและการบริโภคและทำซ้ำโดยระบบทุนนิยม บริษัทข้ามชาติ

ขนาดใหญ่ ทั้งนี้ ในส่วนถัดไป ผู้เขียนจะอธิบายให้เข้าใจต่อการเกิดความเปลี่ยนแปลงของนโยบายภาคการเกษตรที่ส่งผลต่อเกษตรกรโดยตรง กล่าวคือ ความเกี่ยวข้องกับกลุ่มทุนในเรื่องของการจัดการที่ดิน น้ำ การซื้อ-ขาย เมล็ดพันธุ์พืช การเข้าถึงสิทธิของเกษตรกร

2. ปรากฏการณ์ในการเปลี่ยนแปลงนโยบายภาคการเกษตรช่วงปี พ.ศ. 2557- พ.ศ. 2562

การทำเกษตรของไทยส่วนใหญ่เป็นการผลิตแบบรายย่อย ครัวเรือนเกษตรกรจำนวนมากถือครองที่ดินขนาดเล็กเพื่อทำกิน เน้นปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่ใช้ระยะเวลาในการเพาะปลูกสั้นเพื่อหารายได้ สำหรับเกษตรกรรายใหญ่ที่เน้นทำการผลิตแบบเฉพาะอย่าง ปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่งมีอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก เกษตรกรจำนวนมากยังคงมีปัญหาในการผลิตด้วยข้อจำกัดด้านที่ดิน ทุน และความรู้ทางการตลาดทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงมีรายได้น้อย คือ เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท ต่อเดือน ซึ่งคิดเป็นเพียง 1 ใน 3 ของรายได้แรงงานที่ทำงานนอกภาคเกษตร (เฉลี่ยประมาณ 16,000 บาท ต่อเดือน) (เสาวณีและพรชนก, 2561)

จากข้อมูลข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์กระบวนการผูกขาดระบบผลผลิตจากการกำหนดนโยบายภาคการเกษตรของกลุ่มทุน โดยผู้เขียนจะเริ่มจากการอธิบายให้เข้าถึงเรื่องของ ที่ดิน การซื้อ-ขาย เมล็ดพันธุ์พืช ระบบการจัดการน้ำ และการเข้าถึงสิทธิของเกษตรกร เป็นลำดับ

2.1 ที่ดิน

ปัญหาที่ดินทำกิน เป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญและถือเป็นวาระเร่งด่วนแห่งชาติ ที่ผ่านมามีขบวนการเคลื่อนไหวของพี่น้องเกษตรกร ชาวนาชาวไร่จำนวนมากที่ประสบปัญหาขาดแคลนที่ดินทำกิน โดยเฉพาะการสูญเสียกรรมสิทธิ์ที่ดินให้นายทุน เกษตรกรได้เรียกร้องให้รัฐบาลทุกยุคทุกสมัยแก้ไขปัญหามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514

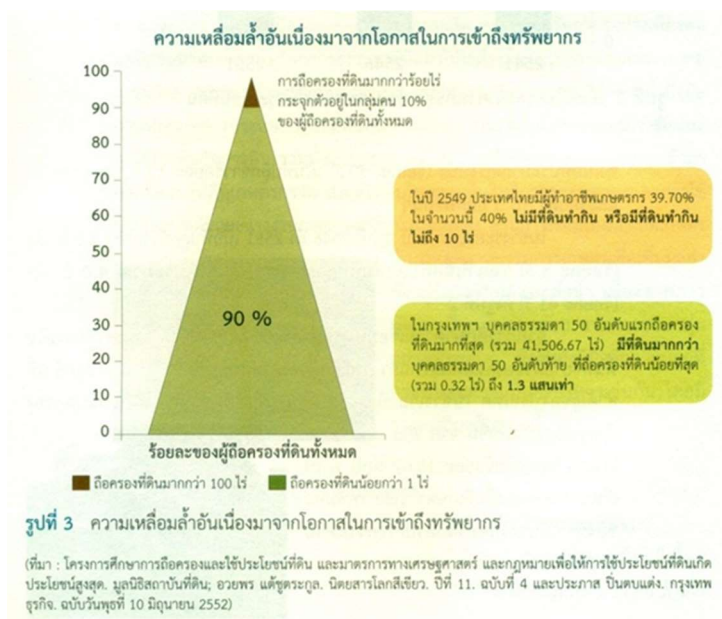
ถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 49 ปีมาแล้ว แต่จนถึงปัจจุบันปัญหาเหล่านี้ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้สำเร็จ และดูเหมือนว่าปัญหาที่ดินกลับยิ่งทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นกว่าเดิม

การบริหารจัดการที่ดินของรัฐที่ผ่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 ภาครัฐกำหนดนโยบายเร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการแก้ไขปัญหาความยากจนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สร้างแรงกดดันให้เกิดขึ้นกับการใช้ประโยชน์จากที่ดินทั้งของรัฐและเอกชนสำหรับใช้เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทำให้ทรัพยากรที่ดินมีการนำมาใช้ประโยชน์อย่างไม่มีขีดจำกัด การขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคการเกษตรที่เร่งผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกกระตุ้นให้เกิดการบุกเบิกพื้นที่ป่าไม้เพื่อทำการเกษตร รูปแบบการขยายพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินของประเทศไทยเปลี่ยนไปจากภาพเดิม พื้นที่สูงจำนวนมากถูกบุกเบิกเพื่อทำการเกษตร และเพื่อการท่องเที่ยว นำไปสู่การทำลายระบบนิเวศที่ยากจะฟื้นคืนกลับมา การขยายตัวของภาคเมืองและภาคอุตสาหกรรมเข้าไปในพื้นที่ราบในภาคเกษตร นำไปสู่การสูญเสียระบบนิเวศและสร้างปัญหามลพิษ (อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2010)

ทั้งนี้ บทบาทของที่ดินในช่วงที่ผ่านมา มีการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะที่ดินทำการเกษตรที่ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของความเป็นเมือง ในลักษณะการปรับเป็นที่อยู่อาศัย/ชุมชน ถนน โรงงาน/อุตสาหกรรม ซึ่งรวมถึงการเปลี่ยนมือที่ดินที่เพิ่มขึ้นจากการซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไรของนายทุน ทำให้เกษตรกรรายย่อยถูกละเลยและไม่มีความสามารถในการสนับสนุนที่ชัดเจน (กริธา เอี่ยมสกุล, 2559) นอกจากนี้ อีกหนึ่งปัญหาของเกษตรกรรายย่อย คือ การไร้ที่ดินทำกิน การกักตุนที่ดิน การเก็งกำไรที่ดิน การไม่ใช้ประโยชน์ในที่ดิน หรือการบุกรุกที่ดินของรัฐ เป็นปัญหาที่ได้รับความสนใจอย่างมากในประเทศไทย แต่เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่ปัญหาเหล่านี้

กลับไม่ได้รับการพิจารณาเพื่อหาแนวทางแก้ไขที่ต้นตอปัญหา (จิรัฐ เจนพิงพร, 2562) หลายสิบปีที่ผ่านมารัฐบาลไทยกลับวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวอย่างผิวเผินและใช้วิธีการแก้ปัญหาการไร้ที่ดินด้วยมาตรการนำพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมมาจัดให้ประชาชน เพื่อการเพาะปลูกทำกิน จึงทำให้ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหาร

ภาพที่ 1 ความเหลื่อมล้ำอันเนื่องมาจากโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรที่ดิน

(ที่มา: อวยชัย แต้ชูตระกูล, 2552; ประกาศ ปิ่นตบแต่ง, 2552

อ้างอิงใน คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ, 2554, น. 24)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า ปัญหาการเข้าถึงทรัพยากร “ที่ดิน” เป็นปัญหาที่มีความเชื่อมโยงกับประเด็นทางเศรษฐกิจและสังคมหลายประการ ได้แก่ ระเบียบอาหาร ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ การกระจุกตัวของกำไรเกินปกติ จากการดำเนินธุรกิจที่ขาดการแข่งขัน การจับจองที่ดินเพื่อหวังผลประโยชน์จากการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของรัฐ หรือการดำเนินมาตรการภาษีที่ดินที่ไม่เหมาะสม เมื่อพิจารณาจะเห็นได้ว่า ปัญหาการถือครองที่ดินในสังคมไทยมีหลายประการ (ศยามล ไกรยูรวงศ์ และคณะ 2549, น. 114) เช่น 1. ที่ดินในประเทศไทยมีหน่วยงานที่กำกับที่หลากหลาย ทำให้ไม่มีเอกภาพในการทำงาน 2. ผู้ถือครองที่ดินรายใหญ่ ล้วนแล้วแต่มีทั้งอิทธิพลและอำนาจ (พบว่า ส.ส. ที่มีหน้าที่ออกกฎหมายมีที่ดินครอบครองจำนวนมาก) 3. รวมถึงประเทศไทยไม่มีกฎหมายมรดก และกฎหมายที่เก็บภาษีที่ดินในอัตราก้าวหน้า และจำกัดการถือครองที่ดิน 4. ไม่มีความจริงจังกับปัญหาการกระจายที่ดิน พบว่าไม่มีนโยบายพรรคการเมืองใดในประเทศไทยต้องการให้มีการปฏิรูปที่ดิน ผลสุดท้ายไม่อาจก่อให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดินได้ในสังคมไทย และเกษตรกรรายย่อยเป็นเพียงผู้รับผลของความไม่สามารถของรัฐ ชาวบ้านส่วนใหญ่ ไม่สามารถออกเอกสารสิทธิชนิดต่าง ๆ ได้ แตกต่างจากนายทุนที่เข้ามา “ซื้อ” “ยึด” ฯลฯ ที่ดินสาธารณะต่าง ๆ สามารถออกเอกสารสิทธิได้ ซึ่งเป็นความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรอย่างชัดเจน (ปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา, 2559)

นอกจากนี้ ยังพบว่า การเข้าถึงทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมของคนกลุ่มต่าง ๆ และกฎหมายส่วนใหญ่ไม่เอื้อต่อ “คนจน” และสังคมชนบทและในเมือง โลกของ “เขา” (ชนชั้นนำ) คู่้นเคยเปลี่ยนไปอย่างไพศาล คนชนบทไม่มี “พื้นที่” “อำนาจ ต่อรอง” ในการการเข้าถึงทรัพยากร การเคลื่อนไหวของประชาชนในภาคส่วนต่าง ๆ ที่มียุทธศาสตร์ ยุทธวิธีที่หลากหลายเพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับรัฐและทุน จะเห็นว่า

ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ได้หลุดลอยจากการควบคุมของชาวบ้าน ทวีความสำคัญอย่างยิ่งภายใต้การช่วงชิงของรัฐ และทุน ได้ก่อให้เกิดการลุกขึ้นมา กำหนดทิศทางการจัดการ เช่น การยึดที่ดินเอกชนที่ได้มาโดยมิชอบ โดยจัดสรรและ กำหนดกติกาการใช้ที่ดิน รวมถึงการขอก่อเป็นโฉนดชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านเป็นเจ้าของ ปัจจัยการผลิต การออกข้อบัญญัติป่าชุมชน เพื่อกำหนดการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ป่า อย่างยั่งยืน ประชาชนในท้องถิ่นจะรักษาทรัพยากรเหล่านั้นไว้ได้จะต้องอาศัย ยุทธศาสตร์ และการต่อสู้ที่หลากหลาย และมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น (ชัยพงษ์ สำเนียง, 2554)

ดังนั้น ผู้เขียนมองว่า การสร้างระบอบอาหาร “ที่ดิน” เป็นปัจจัยสำคัญ ซึ่งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของการใช้ประโยชน์ที่ดิน และความเหลื่อมล้ำ ในการถือครองที่ดินดังกล่าวได้ส่งผลหลายประการ ทั้งเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพลดลง พื้นที่การผลิตอาหารมีจำกัด ความไม่มั่นคงทางอาหารของชุมชน เนื่องจากไม่สามารถใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรได้อย่างยั่งยืนซึ่งสามารถมองได้ 2 มิติ คือ การเช่าที่ดิน และการทำการเกษตรแบบเคมีเชิงเดี่ยว โดยการเช่าที่ดินมองถึงความไม่ยั่งยืนในการเข้าใช้ประโยชน์หรือการลงทุนในการผลิตที่ยั่งยืนมากนักด้วยการเข้าใช้ประโยชน์ของพื้นที่นั้นขึ้นอยู่กับเจ้าของที่ดินเป็นหลักส่วนการทำเกษตรแบบเคมีเชิงเดี่ยวมองถึงความไม่สมดุลของระบบนิเวศในไร่นา ความหลากหลายทางชีวภาพที่ไม่ได้กระทบต่อคนในชุมชนเท่านั้น แต่มีความเชื่อมโยงในหลายระดับของห่วงโซ่การผลิตอาหาร

จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำให้หลายชุมชนได้มีการพูดคุยเรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า โดยชุมชนมีการจัดการตนเองมากขึ้น ดังจะเห็นได้จาก

การจัดทำธรรมนูญชุมชน โฉนดชุมชน ซึ่งถือเป็นอีกทางออกหนึ่งในการรักษาฐานทรัพยากรตนเองทั้งด้านอาหาร รายได้ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพของคนในชุมชนเอง

2.2 เมล็ดพันธุ์พืช

ปัจจุบันระบบอาหารที่ถูกครอบครองโดยอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ทำให้ผู้คนไม่รับรู้ข้อมูลของอาหารมากนัก และรู้จักความหลากหลายของสายพันธุ์พืชผักลดน้อยลง เมล็ดพันธุ์มีความสัมพันธ์กับชีวิตของคนมาตั้งแต่อดีตกาล ตั้งแต่การปลูกกิน เก็บ และแลกเปลี่ยน เมล็ดพันธุ์เป็นทรัพย์สินของทุกคน หรือเป็นภูมิปัญญาในการคัดเลือกสืบทอดกันมาของบรรพบุรุษ การคัดเลือกพันธุ์ที่แข็งแรงที่สุด อร่อยที่สุด กลิ่นหอมที่สุด ด้านทานโรคได้ดีที่สุด ผลผลิตสูง และส่งต่อมาเรื่อย ๆ จากรุ่นสู่รุ่นการขยายตัวของเมืองและการผลิตเชิงอุตสาหกรรมทำให้เรารู้จักผักผลไม้เพียงไม่กี่ชนิดทั้งที่ภูมิประเทศและสภาพอากาศของประเทศไทยเอื้อให้กับความหลากหลายทางชีวภาพ

ประเด็นที่น่าสนใจในปัจจุบัน คือ การเข้าร่วมเป็นภาคี Comprehensive and Progressive Agreement of Trans-Pacific Partnership (CPTPP) คือ การยอมรับข้อตกลงที่เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาหลายฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุสัญญาระหว่างประเทศ เพื่อการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ หรือ UPOV 1991 ซึ่งตัดสิทธิพื้นฐานของเกษตรกรในการเก็บพันธุ์พืชไปปลูกต่อในฤดูกาลถัดไป เพียงแค่เก็บเมล็ดพันธุ์เพื่อไปปลูกต่อก็จะมีโทษอาญาจำคุกไม่เกิน 2 ปี ปรับไม่เกิน 4 แสนบาท

ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาบรรษัทข้ามชาติและบริษัทเมล็ดพันธุ์ยักษ์ใหญ่ได้ผลักดันให้ประเทศไทยยอมรับระบบกฎหมายผูกขาดพันธุ์พืชตามระบบ The International Union for the Protection of New Varieties of Plants (UPOV) 1991 ทั้งที่ เป็นการผลักดันโดยตรงและผ่านการทำเขตการค้าเสรี (FTA) ไทย-สหรัฐอเมริกา ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (TPP)

เขตการค้าเสรี (FTA) อาเซียน-ยุโรป เป็นต้น แต่ก็ไม่เคยประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่า วิถีดั้งเดิมของชุมชนเกษตร คือ การได้พันธุ์พืชเพื่อปลูกแล้วคัดจนกว่าจะได้พันธุ์ที่ดีมาเป็นลำดับ และแลกเปลี่ยนกันระหว่างชุมชน ซึ่งมีพื้นฐานจากแนวคิดช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกันในสังคมเกษตรของไทยมาแต่โบราณ การอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์ของชุมชนนั้นมีรากเหง้ามาจากวิถีชีวิตในแบบเดิมที่ไม่เคยเห็นพันธุ์พืชเป็นทรัพย์สินที่ใครคนใดคนหนึ่งจะหวงเอาไว้เป็นของตนเอง แต่ร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่ให้สิทธิความเป็นเจ้าของแก่นักปรับปรุงพันธุ์และบริษัทเมล็ดพันธุ์ ซึ่งอาจทำให้มีความเสี่ยงที่พันธุ์พืชใหม่อาจผสมกับพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปโดยธรรมชาติ ซึ่งถ้าดูพันธุ์กรรมอาจจะมีลักษณะสำคัญของพันธุ์พืชใหม่อยู่ ทำให้เมื่อตรวจสอบแล้วอาจเห็นพันธุ์กรรมสำคัญที่มาจากพันธุ์ที่ได้รับการคุ้มครอง หรือที่เรียกว่า essentially derived varieties (EDV) พันธุ์ที่ได้รับพันธุ์กรรมสำคัญจากพันธุ์อื่น ซึ่งเป็นแนวคิดที่พยายามผลักดันให้การคุ้มครองพันธุ์พืชเข้าใกล้ระบบสิทธิบัตรที่ปรากฏอยู่ในอนุสัญญา UPOV ซึ่งชาวบ้านจะมีความผิดฐานละเมิดสิทธิพันธุ์พืชใหม่ได้ตามร่างกฎหมายใหม่ ทั้งนี้ หากเข้าร่วมข้อตกลงดังกล่าว จะส่งผลให้เกษตรกรมีข้อเสียเปรียบ 2 ประการ ดังนี้

1. มีการเปลี่ยนแปลงนิยามของพันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปว่า “พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไป” หมายความว่าพันธุ์พืชที่กำเนิดภายในประเทศหรือมีอยู่ในประเทศ ซึ่งได้มีการใช้ประโยชน์อย่างแพร่หลาย ทั้งนี้ไม่รวมถึงพันธุ์พืชใหม่ พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น พันธุ์พืชป่า หรือพันธุ์พืชที่พิสูจน์ได้ว่าเป็นพันธุ์ที่ผ่านกระบวนการปรับปรุงพันธุ์ (ร่างพ.ร.บ. มาตรา 4) การแก้คำนิยามดังกล่าวทำให้บริษัทไม่จำเป็นต้องขออนุญาตและแบ่งปันผลประโยชน์ใด ๆ เมื่อมีการนำเอาสารพันธุ์กรรมหรือพันธุ์พืชไปใช้ โดยเพียงแต่เอาพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น พันธุ์พืชพื้นเมืองทั่วไปหรือพันธุ์พืชป่า มาผ่านกระบวนการปรับปรุงพันธุ์เสียก่อนเท่านั้น ก็ไม่เข้าเงื่อนไขการขออนุญาตและแบ่งปันผลประโยชน์แล้ว

2. กฎหมายเดิมกำหนดให้ผู้ประสงค์จะขอรับการคุ้มครองพันธุ์พืชใหม่ต้องแสดงที่มาของสารพันธุกรรมตามมาตรา 9 วรรค 3 แห่งร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองพันธุ์พืชกลับตัววรรคดังกล่าวออกและร่างขึ้นใหม่เป็น “ข้อมูลหรือเอกสารหรือวัสดุที่จำเป็นแก่การตรวจสอบพันธุ์พืชใหม่ตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด” ร่าง พ.ร.บ. มาตรา 18 วรรค 3 การแก้ไขดังกล่าวมีเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงการขออนุญาตและแบ่งปันผลประโยชน์ในกรณีที่มีการนำเอาสารพันธุกรรมและพันธุ์พืชพื้นเมืองไปใช้ประโยชน์นั่นเอง

ดังนั้น ผู้เขียนมองว่า เรื่องนี้เป็นผลจากการดำเนินนโยบายอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารที่สอดคล้องไปบรรษัทอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร ที่ต่างมุ่งผูกขาดวัตถุดิบ เทคโนโลยีการผลิต จนถึงช่องทางจัดจำหน่าย โดยการพยายามทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคเหมือนกันในระดับนานาชาติตามมาตรฐานอุตสาหกรรม ซึ่งจะมีแต่อุตสาหกรรมเกษตรและอาหารขนาดใหญ่เท่านั้นที่ทำได้ ในขณะที่เกษตรกรรายย่อยต้องออกจากระบบตลาดและถูกกีดกันการเข้าถึงพันธุกรรมสัตว์และพืชโดยใช้ระเบียบการค้าควบคุมและเทคโนโลยีกำหนด ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่า ธรรมชาติเป็นผู้คัดสรรสายพันธุ์ทั้งพืชและสัตว์มาอย่างหลากหลาย แต่การผูกขาดทางการตลาดจะทำให้ความหลากหลายนี้ลดลงไม่จะเป็นการผลิตเชิงอุตสาหกรรมที่เน้นพืชผักเพียงไม่กี่ชนิด เช่นที่เราอาจรู้จักกันเพียง ผักบุ้ง คะน้า ข้าวโพด มะล่อป्ली ทั้งที่จริงแล้วประเทศไทยมีพืชผักผลไม้จำนวนหลายพันสายพันธุ์

นอกจากนี้ ในความเห็นของผู้เขียน การสร้างระบอบอาหาร คือ การมีเมล็ดพันธุ์เป็นของตนเอง คือ การที่คนธรรมดาทั่วไปสามารถเพาะปลูกและส่งต่อเมล็ดพันธุ์ที่เป็นทรัพยากรจากธรรมชาติได้ ทุกคนคงไม่อยากให้ประเทศไทยถูกผูกมัดทางกฎหมายให้บริษัทยักษ์ใหญ่ยึดครองเมล็ดพันธุ์ของไทย ซึ่งการเข้าร่วมภาคี CPTPP คือ

การลิดรอนอธิปไตยทางอาหารครั้งใหญ่ สร้างความเสียหายต่อระบบเกษตรกรรมและสุขภาพของประชาชนอย่างร้ายแรง ซึ่งการเก็บและส่งออกพันธุ์พืชไม่ใช่และไม่ควรเป็นอาชญากรรมของเกษตรกร แต่การเข้าถึงเมล็ดพันธุ์ คือ สิทธิพื้นฐานของเราทุกคน

2.3 น้ำ

น้ำเป็นสินค้าสาธารณะที่ทำให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงได้อย่างเสรีและไม่สามารถกีดกันคนอื่นไม่ให้ใช้น้ำนั้นได้ หมายความว่าเมื่อมีคนหนึ่งใช้น้ำอยู่ก็มีโอกาสที่คนอื่น ๆ ใช้น้ำหรือมีโอกาสในการเข้าถึงน้ำนั้นได้ด้วยเช่นกัน จากเหตุผลดังกล่าวที่ได้กล่าวในระดับนานาชาติประเทศมีการคิดค้นหาแนวทางเพื่อจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพสูงโดยคำนึงถึงผลกระทบในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผลกระทบต่อการมีน้ำไม่เพียงพอต่อประชากรที่เพิ่มขึ้น ผลกระทบต่อคุณภาพน้ำ ผลกระทบต่อระบบนิเวศของสัตว์น้ำ โดยมีหลักการในการบริหารจัดการ คือ สร้างโอกาสให้ประชาชนทุกคนทุกกลุ่มเข้าถึงน้ำได้อย่างเท่าเทียม และทำให้ประชาชนทุกคนทุกกลุ่มมีน้ำใช้อย่างเท่าเทียมกัน ทั้งสองหลักการนี้ในประเทศที่เป็นผู้นำในด้านการบริหารจัดการน้ำ ได้แก่ เนเธอร์แลนด์ ชิลี สหรัฐอเมริกา อิสราเอล ออสเตรเลีย อังกฤษ ฝรั่งเศส เป็นต้น (เชาวลิต สิมสวย, 2556, น. 86) ประเทศเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่มีแบบแผนการบริหารจัดการน้ำที่ชัดเจน โดยยึดถือหลักการว่าจะสร้างความเป็นธรรมในการใช้ทรัพยากรน้ำร่วมกัน

ทั้งนี้ สำหรับประเทศไทยวิกฤตน้ำท่วมหรือวิกฤตน้ำแล้งมิได้เกิดขึ้นจากธรรมชาติอย่างเดียว แต่เกิดจากปัญหาการจัดการน้ำอีกปัจจัยหนึ่งด้วยการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์ทั้งน้ำท่วมและน้ำแล้ง แต่ปัญหาการจัดการน้ำกลับทำให้สถานการณ์ยิ่งเลวร้ายลงไปอีก ปัญหาด้านการจัดการ

น้ำเกิดจากโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เพียงพอหรือเสื่อมโทรม ถัดมา คือ การจัดการที่ล้มเหลวอันเนื่องมาจากการไร้เอกภาพ ขาดกฎหมายหรือกติกาที่ชัดเจน การดำเนินนโยบายที่ผิดพลาด และการเมืองแทรกแซงในแต่ละรัฐบาล การแก้ปัญหาและเยียวยาครัวเรือนมีการปรับตัวหลังน้ำท่วม แต่ในระดับชุมชนและเมืองแทบไม่มีการปรับตัวใด ๆ

จากข้างความข้างต้น ผู้เขียนมองว่า องค์การปกครองท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการปรับตัวอย่างจำกัดในเชิงระบบตามกฎหมายการกระจายอำนาจมีพันธกิจในการวางแผนการใช้ที่ดินการรวมตัวแบบไม่เป็นทางการเพื่อแก้ปัญหาที่มีปัญหาด้านบุคลากรและงบประมาณ มีการรวมตัวแบบหลายชุมชนเพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วม อันนี้เกิดขึ้นบ่อยในชุมชนต่าง ๆ แต่มีข้อจำกัดระยะยาว เช่น หมู่บ้านจัดสรรที่เกิดขึ้นใหม่ซึ่งในชุมชนมีข้อจำกัดด้านพื้นที่และเครือข่าย เนื่องจากกลุ่มเครือข่ายหรือพันธมิตรที่ทำงานอยู่ไม่สามารถทำงานร่วมกับกลุ่มคนที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ได้ ในระดับประเทศภาค และท้องถิ่นก็ไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงทางสถาบันไม่ว่าจะเป็นเรื่องกฎ กติกา การดำเนินงาน กฎกติกาเกี่ยวกับการทำงานร่วมกัน การเลือกว่าจะเลือกทำงานในเรื่องไหนบ้าง หรือกฎหมายตั้งแต่ระดับพระราชบัญญัติขึ้นไป เหล่านี้คือปัญหาในด้านการจัดการที่ดิน เพราะขาดเครื่องมือในการแบ่งใช้ที่ดิน เช่น กรุงเทพมหานคร

ด้วยปัจจัยหลายอย่าง ปัญหาความต้องการน้ำมากกว่าแหล่งน้ำที่มีอยู่มีอุปสงค์มากกว่าอุปทาน การจัดสรรน้ำชลประทานแบบรวมศูนย์กำลังเผชิญปัญหาท้าทายที่รุนแรงขึ้น ซึ่งภายใน ปี พ.ศ. 2565 ความต้องการในการใช้น้ำจะมีมากกว่าต้นทุนน้ำที่มี โดยความเสี่ยงในการขาดแคลนน้ำจะสูงขึ้น เพราะการทำน่ายังใช้น้ำสิ้นเปลืองมากเนื่องจากน้ำเป็นของฟรี ซึ่งในยามที่ขาดแคลนน้ำก็จะเกิดปัญหาเรื่องธรรมาภิบาลและความเป็นธรรมในยามที่ขาดแคลนน้ำ ผู้ใช้น้ำของแต่ละพื้นที่จะใช้อำนาจ

รวมตัว เพื่อกดดันเจ้าหน้าที่ชลประทานให้จัดสรรน้ำเพิ่ม หรือใช้การวิ่งเต้นนักการเมือง เกิดความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรและระหว่างเกษตรกรกับรัฐ เกษตรกรไม่เชื่อคำเตือนของกรมชลประทานเรื่องน้ำในเขื่อนที่ไม่เพียงพอ (นิพนธ์ พัวพงศกร, 2515)

ดังนั้น การแก้ปัญหาการจัดการน้ำเริ่มมีความพยายามในการปฏิรูประบบการจัดการน้ำ โดยผู้เชี่ยวชาญเรื่องน้ำทราบปัญหาการจัดการน้ำมานานแล้ว จึงพยายามในการนำเสนอร่างกฎหมายทรัพยากรน้ำถึง 4 ครั้ง แต่ก็ไม่สำเร็จ แต่ในขณะนี้ยังมีร่างฉบับใหม่ของกรมทรัพยากรน้ำและนอกจากนี้ยังมีการตั้งคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และคณะกรรมการลุ่มน้ำ 25 ชุด โดยใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี แต่ทำไมคณะกรรมการลุ่มน้ำที่แต่งตั้งแบบนี้แล้วจึงใช้การไม่ได้

ข้อมูลจาก TDRI สันนิษฐานว่า เกิดจากการขาดข้อต่อสำคัญในระบบการจัดการน้ำแบบบูรณาการที่ใช้มีความพยายามตั้งคณะกรรมการ แต่ไม่ได้ผล เนื่องจากคณะกรรมการน้ำขาดประสบการณ์จึงไม่สำเร็จ เพราะการเชื่อมต่อกับกลุ่มผู้ใช้น้ำกลุ่มอื่น ๆ ไม่เป็นผล กรมชลประทานก่อตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเมื่อปี 2530 ในปัจจุบันมีสมาชิก 1.03 ล้านคน เพื่อทำหน้าที่ช่วยจัดสรรน้ำชลประทานในพื้นที่ 66% ของพื้นที่ชลประทานทั้งหมด โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำบางกลุ่มรวมตัวกันตามกฎหมายตั้งเป็นสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน 49 แห่ง และเป็นสมาคมผู้ใช้น้ำ 34 แห่ง อีกทั้งในช่วงหลังกรมชลประทานยังสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มระหว่างผู้ใช้น้ำประเภทต่าง ๆ ในระดับจังหวัดเรียกว่า กลุ่มจัดการชลประทาน Joint Management Committee for Irrigation (JMC) รวม 216 กลุ่ม ทำหน้าที่จัดสรรน้ำระหว่างเกษตรกรอุตสาหกรรมและประปา ในระยะหลังกรมชลประทานเริ่มหันมาสนับสนุนการก่อตั้งกลุ่ม JMC หลังจากทีกลุ่ม JMC ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการน้ำจนได้รับรางวัลที่ 2 จากการประกวดของสหประชาชาติเมื่อปี 2554 ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำมีบทบาท

ความสำคัญจากผลประเมิณดังนี้ ผู้ใช้น้ำได้ประโยชน์มากขึ้นจากการมีกลุ่มผู้ใช้น้ำและกลุ่มสามารถแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำได้ดีมาก อีกทั้งกลุ่ม JMC ยังสามารถลดความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้น้ำมีความพอใจในระดับสูงต่อผลงานของกลุ่มน้อยกว่ากลุ่มคนที่พอใจในระดับปานกลาง (เดียนเดน นิคมบริรักษ์, 2015)

สำหรับการแก้ปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่โดยการป้องกันพื้นที่ไม่ให้ถูกน้ำท่วมนั้น กลุ่มมองว่า ไม่ใช่การแก้ปัญหาน้ำท่วม แต่เป็นการผลักปัญหาน้ำท่วมจากพื้นที่หนึ่งไปอีกพื้นที่หนึ่ง ที่นี้ไปดูในส่วนกฎหมายการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งมีหลายฉบับและอยู่ภายใต้การดูแลของหลายหน่วยงานด้วยกัน ในเรื่องของประสิทธิภาพ ช่วงนี้มีการปรับเปลี่ยนกฎหมาย ก็อยากให้ดูเรื่องกฎหมายผังเมืองด้วย อย่างที่เราเคยทราบกันในอดีต เวลาผังเมืองหมดอายุจะเป็นช่องโหว่ให้สามารถปลูกสร้างอะไรก็ได้ เพราะฉะนั้นเมื่อผังเมืองไม่หมดอายุ ก็จะช่วยได้มากขึ้น แต่ว่าการทำผังเมืองมีกฎหมายบังคับแค่พระราชบัญญัติผังเมืองที่เป็นทางบกเท่านั้น (อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2015) ดังนั้นปัญหาเรื่องการจัดการน้ำมาจากปัจจัยหลายด้านด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านโครงสร้าง การจัดการที่ล้มเหลว ไร้คุณภาพ ขาดกฎกติกา นโยบายผิดพลาด รวมไปถึงการแทรกแซงทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมองว่า การสร้างโอกาสการเข้าถึงที่เท่าเทียมกัน และการได้น้ำในปริมาณที่เหมาะสมและเป็นธรรมกับทุกฝ่ายเป็นหลัก โดยที่รัฐบาลทำหน้าที่ออกกฎหมายหรือข้อบัญญัติเกี่ยวกับน้ำให้ชัดเจนว่าจะมีระบบการจัดการน้ำในรูปแบบใดหน่วยงานใดเป็นผู้ดูแล เช่น อำนวยการจัดการน้ำ อำนวยการจัดส่งน้ำ อำนวยการกำกับดูแล อำนวยการบำรุงรักษาทุกด้านและอำนวยการเก็บค่าน้ำ รัฐบาลให้อำนาจแก่ส่วนภูมิภาคและในส่วนท้องถิ่นให้กำกับดูแลกันเอง หรือโอนอำนาจบางอย่างให้แก่เอกชนช่วยบริหารจัดการ เช่น การจัดส่งน้ำ การบำรุงรักษา

ดังนั้น หัวใจหลักสำคัญในการจัดการน้ำให้แก่ประชาชน (เกษตรกร) มีผลต่อการสร้างระบอบอาหารอย่างมาก ซึ่งในเชิงอำนาจการบริหารจัดการน้ำ รัฐบาลควรมีการออกกฎหมายกำหนดให้ “น้ำ” เป็นสมบัติสาธารณะที่ต้องใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม ถ้าหากใครเอาเปรียบหรือทำให้คนอื่น ๆ ได้รับความเดือดร้อนจากการใช้น้ำ ก็จะถูกลงโทษตามกฎหมาย

2.4 สิทธิเกษตรกร

ภายใต้การเปลี่ยนโครงสร้างชนบทหลากหลายรูปแบบ ได้ทำให้เกิดการขยายตัวของการผลิต เพื่อขาย การแย่งชิงทรัพยากร และสร้างผลกระทบให้คนเล็กคนน้อยในหลากหลายมิติ ทำให้การเข้าถึงทรัพยากรในลักษณะต่าง ๆ เกิดความไม่เท่าเทียม โดยรัฐเอื้อต่อกลุ่มทุนและผู้มีอำนาจในการช่วงชิง ฉวยใช้ทรัพยากรที่ชาวบ้านมีมาแต่เดิม ทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากร และนำมาสู่ “การสร้างพื้นที่ในการต่อรอง” ในลักษณะต่าง ๆ ของเกษตรกร คำว่า “สิทธิเกษตรกร” ในระดับนานาชาติที่เป็นกระแสและขับเคลื่อนในปัจจุบันนั้น สิทธิเกษตรกร หมายถึง สิทธิในการเข้าถึงปัจจัยการผลิต การเข้าถึงฐานทรัพยากร ความสามารถในการได้รับผลตอบแทนด้านราคาที่เป็นธรรมและการรักษาวิถีชีวิต ซึ่งกระบวนการสมัชชาเกษตรกรจะเสริมสร้างขึ้นมาได้ โดยทำให้เกษตรกรมีอิสรภาพมากขึ้นในการตัดสินใจวางแผนการผลิต ปราศจากการครอบงำของกลุ่มทุนการเชื่อมโยงผู้ผลิตกับผู้บริโภคเพื่อสร้างอธิปไตยทางอาหาร สมัชชาเกษตรกรจะช่วยให้เกษตรกรรวมตัวเป็นกลุ่มก้อน มีอำนาจในการต่อรองกับกลุ่มทุนหรือธุรกิจการเกษตรขนาดใหญ่มากขึ้น

ปัจจุบันเริ่มมีการเรียกร้องเพื่อสิทธิเกษตรกรมากขึ้น โดยเครือข่ายเกษตรกรและองค์กรประชาชน 11 องค์กร จัดเวทีสาธารณะ เพื่อสร้างอารยะประชาธิปไตย เรื่อง “การปฏิรูประบบเกษตรกรรมและพัฒนาสิทธิเกษตรกร” ยืนยันสิทธิเกษตรกร

ต้องเกิดแต่การออกกฎหมายที่จะมาเป็นเครื่องมือทำงานต้องไม่ถูกครอบงำ ซึ่งลักษณะการทำงานได้ร่วมกันวิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พร้อมเสนอร่างพระราชบัญญัติสมัชชาเกษตรกรแห่งชาติ (ฉบับประชาชน) เพื่อรับรองสถานภาพและสิทธิเกษตรกร ให้พ้นจากนิยาม “คนจน” ที่ปรากฏในกฎหมายทั่วไป โดยสมัชชาเกษตรกรแห่งชาติ จะเป็นพื้นที่ของเกษตรกรรายย่อยรวมตัวเพื่อสร้างอำนาจต่อรองบนเงื่อนไขของเศรษฐกิจทุนและเปิดเสรีสินค้าเกษตร ผลักดันนวัตกรรมทางนโยบายที่คุ้มครอง “เกษตรกรรายย่อย” ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะต่าง ๆ (สิทธิ และอำนาจต่อรอง) โดยเชื่อมโยงการจัดระบบผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการสร้างระบอบอาหาร

ทั้งนี้สาระสำคัญของ ร่าง พ.ร.บ. นี้ เป็นกฎหมายที่สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรในรูปของสภาเกษตรกรให้เป็นองค์กรที่มีเป้าหมายเพื่อสถาปนา “สิทธิของเกษตรกร” ดังนั้น ผู้ที่จะได้ประโยชน์ คือ ตัวเกษตรกร โดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อยเกษตรกรที่ด้อยโอกาส ไร้ที่ดินทำกิน เกษตรกรที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือเกษตรกรที่ไม่มีสังกัด ซึ่งต้องดำเนินการและผลักดันให้เกิดขึ้นและไม่ให้ถูกแทรกแซง ครอบงำ บิดเบือนไปใช้แสวงหาประโยชน์ทางการเมือง จึงกำหนดองค์ประกอบของสมาชิกในฐานะที่เป็นตัวแทนของเกษตรกร และให้สภาเกษตรกรแห่งชาติทำหน้าที่เป็นองค์กรเชื่อมระหว่างเกษตรกรกับภาครัฐ และจัดให้มี “สมัชชาเกษตรกร” เพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้ามีส่วนร่วมได้โดยตรงและมีสมัชชาให้เข้าร่วมได้หลายระดับทั้งระดับชาติ ระดับจังหวัด พื้นที่และสมัชชาเฉพาะประเด็นที่เกษตรกรมีความสนใจ และควรให้มีการบริหารงานโดยอิสระ

อย่างไรก็ตาม สำหรับกลไกรองรับสิทธิของเกษตรกรตามรัฐธรรมนูญนั้น ปัจจุบันต้องดูว่าสิทธิเกษตรกรตามรัฐธรรมนูญฉบับ 2560 มีมากนักน้อยเพียงใด

จะสามารถสร้างขึ้นมายังไง ตลอดจนแนวทางการคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม และทำที่
จุดยืนของร่างสมัชชาสภาเกษตรต่อการแก้ไขปัญหาเกษตรกร ทั้งนี้ หัวใจสำคัญที่
จะทำให้การใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นจริงคือ 1. ประชาชนรวมกลุ่มเข้าซื้อเสนอ
กฎหมายทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งสิ่งที่ภาคประชาชนทำมาก็เป็นส่วนหนึ่ง
2. ประชาชนรวมกลุ่มแล้วใช้สิทธิตามที่รัฐธรรมนูญรับรองสิทธิต่าง ๆ ไว้ ซึ่งสามารถทำ
ได้หลายแนวทางและหลายระดับตอนนี้เครือข่ายเกษตรกรและองค์กรประชาชน
ก็เริ่มทำแล้ว นอกจากนี้ ยังพบว่า เกษตรกรมีปัญหาคุณภาพชีวิต 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านนโยบาย ซึ่งรัฐบาลต้องทบทวนนโยบายการเกษตรที่เกี่ยวกับคุณภาพ
ชีวิตเกษตรกร และรัฐต้องให้ความสำคัญเป็นนโยบาย มองเรื่องการเกษตรเป็นเรื่องวิถีชีวิต
อย่าเอาตัวเลขหรือ GDP มาเป็นตัววัด ให้ความสำคัญเท่ากับความมั่นคงของชาติ

2. กระบวนการหรือวิธีคิดเกี่ยวกับเกษตรกร ซึ่งคาดว่าอีกไม่กี่ปี อาชีพ
เกษตรกรจะหายไปเพราะลูกหลานเริ่มไม่ภาคภูมิใจ และในปัจจุบันภาคเกษตร
ถูกรอบงำทางความคิด ทำการเกษตรเพื่อการค้ามากกว่าเป็นการทำเกษตรตาม
ภูมิปัญญา และอีกส่วน คือ อำนาจในการครอบครองปัจจัยการผลิต เช่น ที่ดิน องค์ความรู้
และเทคโนโลยีต่าง ๆ ปัญหาสำคัญ คือ ระบบการเกษตร คือ ความรู้ ต้องทำให้เป็น
ความรู้ที่จับต้องได้ นั่นสิน รัฐต้องให้ความสำคัญและมาแก้ไข สินค้านำหนดราคาได้เอง
นอกจากนี้สื่อก็มีบทบาทอย่างสูงในเปลี่ยนค่านิยมในเรื่องการบริโภคด้วย ปัญหาหลัก
ของเกษตรกร คือ ปัญหากระบวนการซึ่งถูกรอบงำโดยเกษตรเชิงเดี่ยวและการใช้
สารเคมี ทำให้เกษตรกรส่วนมากเกิดปัญหานี้สิน และทำให้ค่านิยมการทำอาชีพ
เกษตรกรเปลี่ยนไป

3. นอกจากนี้ คือ ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากร และปัญหาโลกร้อน
เป็นปัญหาที่สำคัญมาก ทำให้เกษตรกรไม่สามารถผลิตได้อย่างที่เคยผ่านมา ทำให้

ปัญหาการเตรียมเมล็ดพันธุ์และการผลิต ทรัพยากรเสื่อมโทรมนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะภาครัฐและเอกชนส่งเสริมการใช้สารเคมีในการเกษตรมากไป ทำให้ดินเสื่อมสภาพมาก ทั้งที่จริง ๆ แล้ว ไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมี ผลผลิตก็ไม่ด้อยกว่า

4. ปัญหาอีกประการ คือ นโยบายของรัฐและภาคเอกชน ซึ่งส่งเสริมให้ทำเกษตรเชิงเดี่ยว เช่น มันสำปะหลัง แต่ไม่ได้ศึกษาความเป็นไปได้ว่าจะทำได้จริงหรือไม่ และปัญหาการผูกขาดด้านเมล็ดพันธุ์และการตลาด ปัจจุบันเกษตรกรไม่สามารถทำเมล็ดพันธุ์เองได้ ต้องซื้อใหม่ทุกฤดูกาล เช่น การทำข้าวโพดในภาคเหนือ เพราะเป็นพืชจีเอ็มโอ ทางบริษัทเป็นผู้ผูกขาด เกษตรกรกลายเป็นแค่ลูกจ้างของบริษัทเหล่านี้

5. เกษตรกรไม่มีที่ดินทำกิน ปัจจุบัน เกษตรกรรายย่อยถือครองที่ดินต่อครอบครัวไม่ถึงยี่สิบไร่ ที่ดินส่วนใหญ่นายทุนมากว้านซื้อหลังจากเกษตรกรรบบอบข้าจากเกษตรเชิงเดี่ยวและเป็นหนี้สิน

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนมองว่า ประเด็นสำคัญ คือ ความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจ และการคุ้มครองเกษตรกรรายย่อย เกษตรกรไม่มีอำนาจในการต่อรอง การแก้ปัญหาภาคเกษตรกรรมเชิงระบบ เกษตรกรจะมีอำนาจหากสามารถวางแผนการผลิตเอง

1. เริ่มต้นที่เข้าถึงปัจจัยการผลิตเป็นเจ้าของเมล็ดพันธุ์และปุ๋ย
2. การแปรรูปผลผลิตและจัดการตลาด รวมทั้งการเข้าถึงฐานทรัพยากรซึ่งผลิตอาหาร เชื่อมโยงผู้ผลิตและผู้บริโภค สิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งการสร้างความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม

ฉะนั้น การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่เยาวชนเกี่ยวกับการเกษตร จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะประเทศที่เปลี่ยนผ่านไปสู่ประเทศอุตสาหกรรมหลายประเทศเริ่มต้นจากการตั้งสหกรณ์เกษตรกร เช่น ญี่ปุ่น จีน เกาหลีใต้ ฯลฯ การสนับสนุนงานวิจัย มีธนาคารเกษตรกร สนับสนุนปัจจัยการผลิต สร้างทางเลือกหลากหลายที่จะสนับสนุนคุณภาพชีวิตเกษตรกรและสร้างกลไกคุ้มครองเกษตรกรระยะยาว

บรรณานุกรม

กัลยา จุฬารัฐกร. (2018). ข้อตกลงการค้าข้ามชาติที่ไทยเจรจา ทำชวาวนา

สูญเสียการควบคุมเมล็ดพันธุ์. ค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2563,

จาก <https://prachatai.com/journal/2018/06/77309>.

กริธา เอี่ยมสกุล, สมบัติ พันธิวิชญ์, จรินทร์ เทศวานิช, และสมศักดิ์

เพียบพร้อม. (2559). “การวิเคราะห์การกระจายการถือครองที่ดินใน

ภาคเกษตรกรรมของไทย (ANALYSIS OF THE DISTRIBUTION OF LAND

IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF THAILAND).”

วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์). ปีที่ 8 ฉบับที่ 15 มกราคม – มิถุนายน 2559.

จิรัฐ เจนพิงพร, วิษณุ อรรถวานิช, โสมรศม์ จันทรัตน์, และบุญธิดา เส่งยมเนตร. (2562).

พลวัตการทำเกษตรไทยและนัยต่อผลตอบแทนและความเสี่ยงของ

ครัวเรือนเกษตร “ทำไมเกษตรกรไทยส่วนใหญ่ยังคงเลือกทำเกษตรที่เสี่ยงสูง

แต่ผลตอบแทนต่ำอยู่?”. สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ และ

ธนาคารแห่งประเทศไทย

ชัยพงษ์ สำเนียง. (2554). **องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับการจัดการ**

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

2 (1): 160-199.

เขวลิต สิมสวย. (2556). “พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร

ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ขาน จังหวัดเชียงใหม่.” **วารสารร่วมพฤษ มหาวิทยาลัยเกริก**

86 ปีที่ 31 ฉบับที่ 3 มิถุนายน - กันยายน 2556.

คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ. (2554). **กรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหารของประเทศ**
ไทย. สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ กระทรวง
สาธารณสุข.

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์. (2563). **การบริหารจัดการน้ำกับการจัดการด้านสถาบัน**.

ค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2563, จาก

<https://prachatai.com/journal/2017/07/72569>.

โตมร ศุขปรีชา. (2563). **อาหารเช้าชาวแอฟริกัน: ความจนในมื้ออาหาร**,

สืบค้นเมื่อ 16 สิงหาคม 2563, จาก <https://themomentum.co/breakfast-in-africa/>.

นิพนธ์ พัวพงศกร. (2563). **TDRI ชี้ “น้ำท่วม-แล้ง” ไม่ได้เป็นเพราะแค่ภัยธรรมชาติ**

แต่เกิดจากปัญหาด้านการจัดการ, ค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2563,

จาก <https://prachatai.com/journal/2015/07/60445>.

ปิติพงศ์ พิ้งบุญ ณ อยู่ธยา, อภิชาติ พงษ์ศรีหตุลชัย, อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์,

ราชัย ชลสินธุสงครามชัย, ชัยวัฒน์ ไชยคุปต์, พรทิพย์ สูงคาสิทธิ์, ฐันภา

โชติชูช่วง, ใบตอง รัตนขจิตวงศ์, และพงษ์พิษณุ เวกุลานนท์. (2559).

โครงการศึกษาบทบาทของที่ดินในอนาคต. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(สกว.).

รัตนศิริ กิตติก้องนภางค์. (2563). **เพราะเหตุใดการเข้าร่วม CPTPP จึงเป็นการผูกขาด**

เมล็ดพันธุ์. ค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2563,

จาก <https://www.greenpeace.org/thailand/story/12455/food-sustainability-cptpp-and-seed-monopoly/>.

เสาวณี จันทะพงษ์และ พรชนก เทพขาม. (2561). ธนาครแห่งประเทศไทย.

“นวัตกรรมการเกษตร: ทางออกปัญหาความเหลื่อมล้ำของไทย ตอน 1”.

บทวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจสายนโยบายการเงิน.

ศยามล ไกรยูรวงศ์ และคณะ. (2549). ข้อพิพาทและความขัดแย้งปัญหาที่ดินใน

ประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2553). การลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสการ

เข้าถึงทรัพยากร: กรณีศึกษาเรื่องที่ดิน. สืบค้นเมื่อ 02 กรกฎาคม 2563,

จาก <https://prachatai.com/journal/2010/11/32029>.

อดิสร อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2015). การบริหารจัดการน้ำกับการใช้ที่ดิน. ค้นเมื่อ

2 กรกฎาคม 2563, จาก <https://prachatai.com/journal/2017/07/72569>.

Food and Agriculture Organization of the United Nations. (n.d.). World

hunger on the rise. Retrieved August 25 2020, from

<http://www.fao.org/state-of-food-security-nutrition/en/>.

Ian Angus. (2008). **FOOD CRISIS (Part Two): Capitalism, Agribusiness,**

and the Food Sovereignty Alternative, Socialist Voice; May, 15 2008.

Nations. (2020). **Focus on the Global South**. Retrieved August 08 2020,

from <http://www.focusweb.org/india/content/view/733/30/>.

แนวทางการพิจารณาและการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารรัฐศาสตร์ พิจารณาของศูนย์การเมือง สังคมและอาณาบริเวณศึกษา

วารสารรัฐศาสตร์พิจารณาเป็นวารสารที่นำเสนอบทความวิชาการ จากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาทั่วไปทั้งภายในและภายนอกประเทศได้มีโอกาสเสนอผลงานวิชาการเพื่อเผยแพร่ และแลกเปลี่ยนวิทยาการโดยเฉพาะองค์ความรู้ใหม่ในสาขารัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บริหารธุรกิจ การเมืองการปกครอง และเอเชียศึกษาในกรอบอาณาบริเวณศึกษา (Area Study)

ผลงานวิชาการที่รับตีพิมพ์อาจอยู่ในรูปแบบต่อไปนี้ บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ เป็นต้น ต้นฉบับ (Manuscript) ที่ส่งพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ ภายใต้งานจะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน (ยกเว้นรายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์) และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณารอตีพิมพ์ในวารสารอื่น ต้องไม่เป็นผลงานทางวิชาการที่ลอกเลียน ดัดทอนจากผลงานวิจัยของผู้อื่น ไม่มีการคัดลอกหรือชักนำให้เข้าใจผิดในผลงานหรือผลการศึกษา เรื่องที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer-reviewed) และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ

1. ประเภทของบทความที่รับพิจารณา

1. บทความวิชาการ
2. บทความวิจัย
3. บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ
4. บทความพิเศษ

2. รูปแบบการเขียนบทความ

2.1 ชื่อเรื่อง ให้พิมพ์ชื่อเรื่องบทความไว้กลางหน้ากระดาษ ทั้งชื่อเรื่องภาษาไทยและชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ พร้อมใส่เครื่องหมาย * และระบุ footnote ว่าบทความนี้เขียนขึ้นมาจากวัตถุประสงคใด ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.2 ชื่อผู้เขียน ใส่ชื่อผู้เขียนบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยไม่ต้องระบุคำนำหน้าชื่อ ไว้ด้านขวาสุด พร้อมใส่เครื่องหมาย ** เพื่อระบุใน footnote ว่าผู้เขียนเป็นใคร ตำแหน่งวิชาการ (ถ้ามี) ของผู้เขียนทุกคน อยู่สถานที่ใด (ในกรณีที่มีชื่อผู้เขียนหลายคน กรุณาระบุให้ครบทุกคน)

2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (ไม่เกิน 250 คำ)

2.4 คำสำคัญ (Keyword) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 5 คำ

2.5 บทนำ

2.6 เนื้อหา

2.7 บทสรุป

2.8 เอกสารอ้างอิง

2.9 ประวัติการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการและสังกัด

3. การเตรียมต้นฉบับ

1. ให้ระบุชื่อผู้เขียน ยศหรือตำแหน่ง ที่อยู่หรือที่ทำงานที่สามารถติดต่อได้ พร้อมเบอร์โทรศัพท์ อีเมลและโทรสารที่สามารถติดต่อได้

2. ส่งต้นฉบับจำนวน 1 ชุด

3. พิมพ์โดยโปรแกรม Microsoft Word for Windows

4. ใช้อักษรแบบ TH SarabunNew ขนาด 16 โดยใช้กระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียวเท่านั้น

5. ระยะห่างระหว่างบรรทัดให้ใช้ single space ความยาวของบทความไม่น้อยกว่า 15 หน้าแต่ไม่เกิน 20 หน้า รวมเอกสารอ้างอิง

6. ใช้ระบบอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association)

7. การตั้งค่าหน้ากระดาษ

- ระยะขอบบน (Top margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร
- ระยะขอบล่าง (Bottom margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร
- ระยะขอบซ้าย (Left margin) 1.5" หรือ 3.18 เซนติเมตร
- ระยะขอบขวา (Right margin) 1" หรือ 2.54 เซนติเมตร

4. การส่งต้นฉบับ

การส่งต้นฉบับสามารถทำได้หลายช่องทาง

1. ส่งต้นฉบับ 1 ชุด ไปยังกองบรรณาธิการวารสาร ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา คณะรัฐศาสตร์ อาคารศรีศรिता ชั้น 3 ห้อง 314 มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240 โทรศัพท์ 02-310-8497 , 096-259-0036

2. ส่งทางอีเมลมายัง

ps.critique@gmail.com

โดยเขียนหัวข้ออีเมลว่า **ส่งบทความ เรื่อง.....**

3. ส่งทางออนไลน์ โดยเข้าไปสมัครและส่งต้นฉบับได้ด้วยตนเองที่

so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC

5. การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

กรณีที่คุณเขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเรื่อง

1) ให้ใช้วิธีการอ้างอิงในส่วนเนื้อเรื่องแบบนามปี (author-date in text citation) โดยระบุ ชื่อผู้แต่ง และปีพิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้าง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และอาจจะระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างด้วยก็ได้หากต้องการ

(ชื่อผู้แต่ง, ปีพิมพ์, เลขหน้า) ไว้ท้ายข้อความที่อ้างอิง

(สุนีย์ มัลลิกะมาส, 2549, น. 200-205)

(McCartney & Phillips, 2006, p. 498-499)

2) ให้มีการอ้างอิงส่วนท้ายเล่ม (reference citation) โดยการรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่คุณเขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้น ๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อ **เอกสารอ้างอิง** สำหรับผลงานวิชาการภาษาไทย หรือ **Reference** สำหรับผลงานวิชาการภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) กรณีรายการเอกสารอ้างอิงภาษาไทย ให้แปลรายการอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษต่อท้ายรายการอ้างอิงภาษาไทยเดิม ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงมีดังนี้

144 วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 8 ฉบับที่ 15

1. หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์/ผู้จัดพิมพ์.

พรพิมล ตรีโชติ. (2542). **ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Huntington, S. (2003). **The Clash of Civilization and the Remaking of World Order**. New York: Simon & Schuster Paperbacks.

2. วารสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). “ชื่อบทความ.” **ชื่อวารสาร** ปีที่, ฉบับที่ (เดือน): หน้าแรก-หน้าสุดท้าย

สมบัติ จันทรวงศ์. (2557). “คนธิปไตยหรือประชาธิปไตยในอาเซียน: มุมมองของ Alexis de Tocqueville.” **วารสารเอเชียศึกษา ฉบับปฐมฤกษ์** 15,5: 23-63.

Chanrochanakit, P. (2011). “Deforming Thai Politics As Read through Thai Contemporary Art.” **Third Text** 25,4: 419-429.

3. นิตยสารหรือหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์เผยแพร่). “ชื่อบทความ.” **ชื่อนิตยสาร/หนังสือพิมพ์** (วันที่ เดือน ที่) : หน้า.

มุฮัมหมัดอิลยาส หล้าปริง. (2554). “จะเอายังไงกับภาคใต้?” **มติชน** (3 มิถุนายน) : 15.

4. บทความจากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). **ชื่อเรื่อง**. ค้นเมื่อ วัน เดือน ปี ที่สืบค้น จากชื่อเว็บไซต์.

สมชาย ภาคาวิวัฒน์. (2556). **ความสัมพันธ์ระหว่าง AEC และประชาคมสังคมและ วัฒนธรรมอาเซียน**. ค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2557 จาก <http://www.mfa.go.th>

5. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต

ผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือปริญญาดุษฎีบัณฑิต). ชื่อมหาวิทยาลัย, ชื่อคณะ, ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา.

Boroughs, B.B.S. (2010). **Social networking websites and voter turnout**. (Master's thesis). Georgetown University, Faculty of the Graduate School of Arts and Sciences.

ธีระพันธ์ ชนาพรณ. (2548). **การจัดการการสื่อสารของคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชนที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชั้นปีที่ 1**. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, สาขาการสื่อสารภาครัฐและเอกชน.

***** หมายเหตุ** ต้นฉบับบทความที่น่าสงจะต้องถูกต้องตามหลักเกณฑ์และคำแนะนำการเขียนที่กำหนดเท่านั้น จึงจะได้รับพิจารณาดำเนินการประเมินบทความก่อนตีพิมพ์สามารถดูรายละเอียดการจัดเตรียมต้นฉบับได้ที่ so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC

จริยธรรมในการพิมพ์

วารสารให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้นจึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์

1. บทความที่ผู้นิพนธ์ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้นิพนธ์ต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งหากมีการระบุผลงานของผู้อื่นในต้นฉบับไม่ว่าด้วยการคัดลอกข้อความ (Quotation) การสรุปความ (Paraphrase) หรือการย่อความ (Summary) ต้องมีการอ้างอิง (Citation) ทั้งในเนื้อหา (In text citation) และการเขียนรายการเอกสารอ้างอิงตอนท้าย (References) และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน “คำแนะนำผู้แต่ง” หรือ “Author Guidelines”
4. หากผลงานทางวิชาการของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้นิพนธ์ควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง
5. ผู้นิพนธ์ต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารแล้ว
6. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้น ๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมาย

และขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพบทความในกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์

2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการพิจารณาบทความโดยอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และโดยปราศจากอคติด้านเชื้อชาติ ความเชื่อทางศาสนา เพศ แนวคิดทางการเมือง และสถาบันที่สังกัด ต่อผู้พิมพ์และบทความที่พิจารณาไม่ว่าด้วยกรณีใด

3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้พิมพ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิไม่ว่าจะเพื่อประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง

4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิและผู้พิมพ์

5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้พิมพ์ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน ไม่นำส่วนใดส่วนหนึ่งของมูลค่านับที่ตนเป็นผู้ประเมินไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตนหากไม่ได้รับความยินยอมอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้เขียน หรือความเห็นชอบจากบรรณาธิการ

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารกำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

148 วารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

ปีที่ 8 ฉบับที่ 15

แบบฟอร์มสมัครสมาชิกวารสารรัฐศาสตร์พิจารณา
ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วันที่.....

ชื่อ..... นามสกุล.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

ขอสมัครสมาชิกวารสารรัฐศาสตร์พิจารณา

☐ รับวารสารรายปี 2 ฉบับ 360 บาท

เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

☐ รับวารสารรายปี 4 ฉบับ 700 บาท

เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

☐ รับวารสารรายปี 6 ฉบับ 1,000 บาท

เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

พร้อมนี้ได้ชำระค่าสมาชิกเป็น

☐ เงินสด

☐ โอนเงินเข้าบัญชี ธนาคารทหารไทย

สาขารามคำแหง ชื่อบัญชี “ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา ม.ร.” เลขที่บัญชี 156-2-27622-8

ลงชื่อ.....

วันที่.....

โปรดส่งหลักฐานและใบสมัครสมาชิกมาที่

ศูนย์การเมือง สังคมและอาณานิคมศึกษา คณะรัฐศาสตร์ อาคารศรีศรัทธา ชั้น 3 ห้อง 314

มหาวิทยาลัยรามคำแหง ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทรศัพท์ 02-310-8497 , 096-259-0036

อีเมล ps.critique@gmail.com เว็บไซต์ so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC

150 วารสารรัฐศาสตร์วิจารณ์

ปีที่ 8 ฉบับที่ 15

Subscription Form for the Journal of Political Science Critique
Centre of Politics, Social and Area Studies, Faculty of Political Science,
Ramkhamhaeng University.

Date.....

Name.....Surname.....

Address.....

.....

Tel.....Fax.....

I/We would like to subscribe to the journal for:

☐ Bi-Annually 2 Issues 360 BTH Start.....

☐ 2 Year 4 Issues 700 BTH Start.....

☐ 3 Year 6 Issues 1,000 BTH Start.....

☐ Cash

☐ Transfer to account TMB Bank Public Company Limited
Ramkhamhaeng Branch: Account Name: Centre of Politics,
Social and Area Studies. RU. No. 15-6216-50-25

Signature.....

Date...../...../.....

วารสารรัฐศาสตร์วิจารณ์ 151

ปีที่ 8 ฉบับที่ 15

Please send this form and your payment confirmation to

Centre of Politics, Social and Area Studies, Faculty of Political Science,

Ramkhamhaeng University, Huamak, Bangkapi, Bangkok, 10240

Tel: 02-310-8497 , 096-259-0036

E-mail. ps.critique@gmail.com Website: so01.tci-thaijo.org/index.php/PSC